

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ίδρύσεως 1903

ΜΑΝΤΩΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ 23 - Τ.Κ. 542 49, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΕΥΧΟΣ 61ο • Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2024

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Περιοδική έκδοση

του Παγχάλκιδικού Συλλόγου «**Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ**»

Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ιδρύσεως 1903

Μαντώς Μαυρογένους 23, Τ.Κ. 542 49, Θεσ/νίκη
Τηλ. 2310/323.839, κιν. 6936/950.188, φαξ 2310/326.108

Ηλεκτρ. δ/ση: www.panchalkidikos.gr

E-mail Συλλόγου: panchalkidikos@gmail.com

E-mail Προέδρου: ikotsanis@gmail.com

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΕΟΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2024

ISSN: 2585-3619

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

Αυγολούπης Σταύρος, Καθηγητής Αστρονομίας του ΑΠΘ

Καρτσιώτης Μιχαήλ, τ. Εκπαιδευτικός, Επίτιμος

Πρόεδρος του Παγχάλκιδικού Συλλόγου

Παπάγγελος Ιωακείμ, δρ. Αρχαιολόγος

Παυλούδης Χρήστος, Υποναύαρχος Π.Ν. ε.α.

Τσαμουρτζή Μαρία, Αρχιτέκτων

Τσίκουλας Ιωάννης, Καθηγητής Ιατρικής του ΑΠΘ

Κοτσάνης Ιωάννης, Τραπεζικός (συντονιστής)

Οικονόμου Τριαντάφυλλος, τ. Εκπαιδευτικός

Δρ. Επιστήμης της Αγωγής

Ζαμπόκα - Κουτσιαντά Κοκόνη, τ. Διευθύντρια Ν.Υ.

του Π.Γ.Ν.Θ. ΑΧΕΠΑ

Λυρτζής Αστέριος, τ. Διευθυντής Τ.Υ. 4ης Υγειονομικής

Περιφέρειας Θεσ/νίκης

Βενετσανάκη-Θασίτου Πηγή, τ. Εκπαιδευτικός

Στρατής Απόστολος, Αξιωματικός Π.Ν. ε.α – Οικονομολόγος

Ιδιοκτήτης: Παγχάλκιδικός Σύλλογος "Ο Αριστοτέλης"

Εκδότης - Διευθυντής: Ιωάννης Τ. Κοτσάνης, Πρόεδρος

του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου

**Το περιοδικό εκδίδεται με χορηγίες συμπατριωτών,
φίλων και φορέων, και αποστέλλεται δωρεάν.**

Σελιδοποίηση-Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία: SKG PRESS

N. Ραιδεστός – Θεσσαλονίκη 2310 466776

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

IBAN: GR 80 0171 2330 0062 3304 0032 572

Α.Φ.Μ.: 090145977 Δ.Ο.Υ.: Ζ' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χορηγοί της έκδοσης του παρόντος 61^{ου} τεύχους
είναι οι **Μαρία και Καίτη Δημητρακούδη**

Εικόνα εξώφυλλου: Χριστουγεννιάτικο δέντρο

Εικόνα οπισθοφύλλου: Μεταφορά καυσοξήλων από μουλάρια

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος **Κοτσάνης Ιωάννης** (Αρναία)

Αντιπρόεδρος **Κοκόνη Ζαμπόκα-Κουτσιαντά** (Αρναία)

Γεν. Γραμματέας **Αστέριος Λυρτζής** (Ταξιάρχης)

Ταμίας **Αβραάμ Παπαδόπουλος** (Βραστά)

Ειδ. Γραμματέας **Νικόλαος Μπούφτας** (Αρναία)

Μέλος **Βασίλειος Αλεξάνδρου** (Αρναία)

Μέλος **Πηγή Βενετσανάκη-Θασίτου** (Παλαιοχώρι)

Μέλος **Αγγέλα Μητσιά** (Δουμπιά)

Μέλος **Απόστολος Στρατής** (Κασσάνδρεια)

Εξελεγκτική Επιτροπή

Ταλέας Φώτιος (Νέα Ρόδα)

Κωστοπούλου Ανδρομάχη (Άφυτος)

Δάφφα-Σούστα Αναστασία (Νεοχώρι)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **Εγκύκλιος Χριστουγέννων 2024 του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ.κ. Νικόδημου** 1
- Καραμύχος Χ. Γιάννης,
Η Γέννησή Σου (ποίημα) 2
- Αυγολούπης Ι. Σταύρος,
Το άστρο των Χριστουγέννων με τη ματιά της σύγχρονης αστρονομίας 3
- Καραμύχος Χ. Γιάννης,
Επίκαιροι στοχασμοί 6
- Γρίβα-Χαρατζόγλου Μαρία,
Καλὴν εσπέραν ἄρχοντες! 7
- Λαζαρίδης Ν. Χαράλαμπος,
"Μεταλλαγμένα" τρόφιμα: Ο δούρειος ἵππος για ένα νέο μοντέλο παγκόσμιας σκλαβιάς 8
- Ρανταβέλλας Χρήστος,
1974-2024: 50 χρόνια από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Οι χαλκιδικιώτες αγωνιστές που υπερασπίστηκαν "το νησί της Αφροδίτης" το 1974 11
- Σμάγας Αγγ. Δημήτρης,
Καρυοί: Οικογένεια ηρώων 15
- Σμάγας Αγγ. Ανδρέας,
Ο πόντιος Τούρκος έποικος στην κατεχόμενη Κύπρο 17
- Στρατής Χ. Απόστολος,
Η απελευθέρωση της Χαλκιδικής και του Αγίου Όρους το 1912 18
- Γουδήρας Β. Δημήτρης,
Το ολοκάτωμα του Χορτιάτη, 2 Σεπτεμβρίου 1944. Ένα φρικτό έγκλημα των δυνάμεων κατοχής 22
- Δαλαμάγκας Αθ. Γεώργιος,
Το μέλλον θα είναι δικό μας, αν... 24
- Καραμπατάκη Μαρία,
"Η ελιά: Το δέντρο της ζωής και της παράδοσης" 35
- Γκουνάγιας Αθ. Εμμανουήλ,
Το αγαθόν της γλώσσας μας ...και ποιός ο Δούρειος Ἴππος 37
- Γρίβα-Χαρατζόγλου Μαρία,
28 Οκτωβρίου 1940 38
- Μπουλάκη-Λυπηρίδη Μαρία,
Τα Δημήτρια 39
- Κύρου Θ. Δημήτριος,
Η ιστορία της υφαντικής τέχνης στην Αρναία και δύο σημαντικότερες υφάντρες-εκπρόσωποι της στο Β΄ μισό του 18ου αιώνα 41
- Κανατάς Δ. Γιάννης,
Η Νικήτη μέσα από τα μάτια των επισκεπτών της 44
- Τσίκουλας Ιωάννης,
"Νηπιγάκια" και "μαθητάκια" του δημοτικού "εκείνα τα χρόνια" 47
- Βιβλία και έντυπα που λάβαμε 49
- **Άναψε το πρώτο Χριστουγεννιάτικο δέντρο** 50
- Η δράση του Συλλόγου μας 51
- Δράσεις άλλων φορέων 54
- Νέα μέλη του Συλλόγου μας 57
- Πένθη 57
- Αγιορείτικα νέα 58
- Η χορηγία 59
- Οι χορηγοί μας 60

Φιλολογική επιμέλεια: Ιφιγένεια Ι. Κοτσάνη

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους. Υπενθυμίζεται ότι αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν τους 9.000 περίπου χαρακτήρες (χτυπήματα με τα κενά), κάτι που πρέπει να τηρείται πιστά. Όσα κείμενα δεν φέρουν υπογραφή, συντάσσονται από τον εκδότη.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ 2024 ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ κ.κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

Ἀδελφοί καὶ τέκνα μου, ἐν Χριστῷ Τεχθέντι, προσφιλέστατα!

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, σέ λόγο πού ἐκφώνησε στή γενέθλια ἡμέρα τοῦ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγει τά ἑξῆς: «Εκεῖνα πού τήν παλιά ἐποχή περίμεναν μέ ἀγωνία οἱ Πατριάρχες νά πραγματοποιηθοῦν, οἱ προφῆτες τά πρόλεγαν, καί οἱ δίκαιοι ἐπιθυμοῦσαν νά τά δοῦν, αὐτά πραγματοποιήθηκαν σήμερα καί ἔλαβαν τέλος. «Καί ὁ Θεός φανερώθηκε στή γῆ μέ σάρκα καί συναναστράφηκε μέ τούς ἀνθρώπους».

Καί ἐμεῖς γιορτάζουμε σήμερα «Χριστοῦ τά Γενέθλια». Προσερχόμαστε στοὺς Ἱερούς Ναοὺς μας, προσκυνοῦμε εὐλαβικά τὸ Θεῖο Βρέφος καί ὁμολογοῦμε ταπεινά: «Δι' ἡμᾶς ἐγεννήθη παιδίον νέον ὁ πρό αἰώνων Θεός».

Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἦλθε κοντά μας. Ὁ ἀπρόσιτος Θεός ἔγινε προσίτος ἄνθρωπος. Ὁ τέλειος Θεός ἔγινε γιὰ χάρη μας καὶ τέλειος ἄνθρωπος «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου», ὥστε ἐμεῖς νά γίνουμε θεοὶ κατὰ χάρη. Ἡ παρθενικὴ γαστέρα τῆς Παναγίας μας ἔγινε τὸ «ἐργαστήριον ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων», τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, στό ἓνα Πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ τὸ ἀνεμῆνευτο συγκλονιστικὸ γεγονός ἐορτάζουμε σήμερα τὰ Χριστοῦγεννα. Ἄνοιξαν τὰ οὐράνια καὶ ἄγγελος Κυρίου ἀναγγέλλει τὸ χαρμόσυνο μήνυμα στοὺς βοσκούς τῆς Βηθλεέμ, τὸ μήνυμα πού περίμεναν οἱ αἰῶνες: «Γεννήθηκε σήμε-ρα γιὰ σᾶς σωτήρας στήν πόλη Δαβίδ», τὴν Βηθλεέμ (Λουκ.2, 10-11).

Εἶναι ἀδύνατο ἀνθρώπινος νοῦς νά συλλάβει καὶ ἐρμηνεύσει τὸ ἐορταζόμενο Ἐκκλησιαστικὸ γεγονός, ὅτι δηλαδή ὁ τέλειος Θεός ἔγινε καὶ τέλειος ἄνθρωπος, χωρὶς ἁμαρτία· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς σαρκώθηκε. Ἐγινε «παιδίον νέον», χωρὶς νά παῦσει ποτέ νά εἶναι καὶ ὁ «πρό αἰώνων Θεός».

«Δι' ἡμᾶς!» Γιὰ μᾶς ὁ Χριστὸς μας ἔγινε ἄνθρωπος,

γιὰ μᾶς τούς ἀνθρώπους. Γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὁμολογοῦμε στό Σύμβολο τῆς Πίστεως: «Τὸν δι' ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν». Σ' αὐτὸ τὸ «δι' ἡμᾶς» ἐμπερικλείεται ὁ ἄπειρος πλοῦτος τῆς θείας ἀγάπης. Ἡ ἄβυσσος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Μάλιστα, ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης, Ἰωάννης ὁ Θεολόγος γράφει στό Εὐαγγελίό του: «Τόσο πολὺ ἀγάπησε ὁ Θεός τὸν κόσμον, ὥστε παρέδωκε στό θάνατο τὸν Μονογενῆ Του Υἱό, γιὰ νά μὴ χαθεῖ ὁποῖος πιστεύει σ' Αὐτόν, ἀλλὰ νά ἔχει ζωὴ αἰώνια. Γιατί ὁ Θεός δὲν ἔστειλε στὸν κόσμον τὸν Υἱό Του γιὰ νά καταδικάσει τὸν κόσμον, ἀλλὰ γιὰ νά σωθεῖ ὁ κόσμος δι' Αὐτοῦ» (Ἰω.3, 16-17).

Αὐτὸ τὸ ἀσύλληπτο μυστήριον τῆς ἄπειρης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πραγματοποιήθηκε, λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, «ὥστε Ἐκεῖνος πού μᾶς ἔδωσε τὴν ὑπαρξη, νά μᾶς χαρίσει καὶ τὴν μακαρία ὑπαρξη, ἢ μᾶλλον νά μᾶς ἐπαναφέρει μέ τὴν σάρκωσή Του στήν μακαρία ὑπαρξη, ἀπὸ τὴν ὁποία εἴχαμε ἐκπέσει ἐξ αἰτίας τῆς κακίας μας».

Δυστυχῶς, στήν ἀντιπνευματικὴ ἐποχὴ μας, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἀνθρώποι εἴμαστε ὑποδουλωμένοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, στήν ὕλη καὶ τίς σαρκικὲς ἀπολαύσεις, δὲν αισθανόμαστε τὴν ἄπειρη ἀγάπη

τοῦ Θεοῦ. Καὶ χριστιανὸς πού στήν καρδιά του δὲν αισθάνεται τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχει συνειδητοποιήσει τί σημαίνει Χριστιανός.

«Δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη Παιδίον νέον». Ὁ προφῆτης Ἡσαΐας, ὀκτακόσια χρόνια πρὶν ἔλθει στὸν κόσμον ὁ Χριστὸς, εἶχε προφητεύσει: «Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν» (Ἠσ.9.6), δη-λαδὴ, θά γεννηθεῖ γιὰ χάρη μας παιδί. Ὁ υἱὸς αὐτὸς θά δοθεῖ γιὰ χάρη μας. Καὶ ἡ προφητεία αὐτὴ ἐξεπληρώθη ἀπόλυτα στό Πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Σωτήρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὸ παιδί αὐτὸ τὸ γέννησε ἡ Παναγία σέ μιὰ σπηλιά. Τὸ σπαργάνωσε καὶ τὸ ξάπλωσε σ' ἓνα παχνί. Ἔτσι ὁ

(Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ,
Μανουὴλ Πανσέληνος, τοιχογραφία
ἀπὸ τὸ Πρωτάτο Ἁγίου Ὁρους, 13ος αἰ.)

Κύριος ως «παιδίον νεόν» καθαγίασε τήν παιδική ηλικία. Προσκαλεί κοντά Του και εὐλογεῖ τὰ παιδιά. Ἐξαιρεί τήν παιδική ἀθωότητα και ἀκακία. Καί μᾶς καλεῖ νά στραφοῦμε και νά γίνουμε ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι σάν τὰ παιδιά. Ἄκακοι, Ἀπόνηροι, Ταπεινοί. Ἐπί πλέον προσεκτικοί στή ζωή μας και προσεκτικοί στή συμπεριφορά μας γιά νά μή σκανδαλίζουμε και νά μή βλάπτουμε μέ τό κακό παράδειγμά μας ἀθῶες παιδικές ψυχές.

Ἀδελφοί και τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Τό νεογέννητο Παιδί, τὰ Γενέθλια τοῦ ὁποῖου γιορτάζουμε σήμερα, ἦταν συγχρόνως και ὁ «πρό αἰώνων Θεός». «Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ προαιώνιος, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀπερίγραπτος, ὁ ἀσώματος, ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀρχή, τό ἐκ τοῦ Φωτός Φῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς και τῆς ἀθανασίας... ἐνδύεται σῶμα γιά χάρη τοῦ σώματος... Καί γίνεται ἄνθρωπος τέλειος κατά σάρκα, ἐκτός ἀπό τήν ἁμαρτία... Γεννήθηκε Θεός μαζί μέ τό ἀνθρώπινο πρόσημα, ἕνα (πρόσωπο πού προέκυψε) ἀπό τὰ δύο ἀντίθε-

τα· τήν θεία και τήν ἀνθρώπινη φύση. Ἀπό τὰ ὁποῖα τό πρώτο ἐνήργησε τήν θεώση, ἐνῶ τό δεύτερο θεώθηκε», ὅπως θεολογεῖ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο σήμερα ἡ Χριστιανική οἰκουμένη χαίρεται και ἀγάλλεται και πανηγυρίζει. Ἡ Γέννηση τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου ἀνοίξε τόν δρόμο τῆς σωτηρίας μας. «Δι' ἡμᾶς», γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους, «ἐγεννήθη παιδίον νεόν». Ὁ Κύριος και Λυτρωτής μας Ἰησοῦς. Καί ἐμεῖς ἀπό τὰ βάθη τῆς καρδιάς μας Τόν προσκυνοῦμε, Τόν εὐγνωμονοῦμε και μαζί μέ τούς ἁγίους ἀγγέλους «ἀκαταπαύστως βοῶμεν· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ και ἐπί γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Εὐλογημένα και Ἅγια Χριστοῦγεννα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί!

Μέ πολλή πατρική ἀγάπη

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΣΟΥ

ΓΙΑΝΝΗΣ Χ. ΚΑΡΑΜΙΧΟΣ

Φιλολόγος- Ποιητής

Ἡ λαϊκή ψυχὴ στο μεγαλεῖο της προσεγγίζει το μυστήριο της Γέννησης του Χριστοῦ με τα ἀνθρώπινα μέτρα.

Ἡ ἀνθρώπινη Μάνα, ἡ Παναγία, υποδέχεται τὴ Γέννηση του Ἀναρχου με τὴν πιο τρυφερὴ ἐκδήλωση Ἀγάπης: το νανούρισμα.

Τον τύλιξε με τη μυρωδιά του μητρικού γάλατος και Τον ἔδεσε σφικτά στον ἀνθρώπινο λῶρο, σύμβολο τιμῆς γιά τα κρίματά μας. Τα μικρά δαχτυλίδια των μαλλιών Του μυστικοὶ ἀρραβῶνες αἰώνιας Ἀγάπης και ἡ ἀνάσα Του οὐριος ἀνεμος, λιμάνι ἀπάνεμο στους ξεχασμένους της γῆς.

Ἀνάγειρε στον Κόρφο Της το θεϊκό βλαστάρι κι ἀπορρῦθμισε γιά λίγο τὴν τάξη του κόσμου. Χαμογέλασε και χιλιάδες ρόδα οἱ ψυχές κρεμάστηκαν στις ποδιές των Ἀγγέλων. Θεϊκοὶ φθόγγοι το νανούρισμα της Μάνας του κόσμου: Ἀγέρι μοσχομυριστό του πρωινού ἀνάσα χάιδεψε το κορμάκι Του, φίλησε τα χεῖλάκια, κλείσε τα δυο Του βλέφαρα, του ουρανοῦ τις πόρτες και μέσ' στους κήπους της Ἐδέμ συχνοσεργιάνισέ Τον. Εὐώδιασε τον ὕπνο Του σε κρίνους μεθυσμένους με μαξιλάρια ουρανοῦς ἀγγελοκαμωμένους.

ΤΟ ΑΣΤΡΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΜΕ ΤΗ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΑΥΤΟΛΟΥΠΗΣ
Ομότιμος Καθηγητής Αστρονομίας
του Τμήματος Φυσικής του Α.Π.Θ.

Έχουν περάσει 20 αιώνες από τότε που γράφθηκε το ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ μέσα στο οποίο υπάρχει ολοκληρωμένη αναφορά στο ΑΣΤΡΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ.

Από την εμφάνιση του άστρου αυτού της Γέννησης του Χριστού μέχρι και σήμερα εκφράστηκαν διάφορες απόψεις για την ερμηνεία του, τόσο από Θεολόγους ερμηνευτές των Γραφών, όσο και από Αστρονόμους.

Το ερώτημα που τίθεται από πολλούς είναι εάν υπάρχει αστρονομική πρόταση για κάποιο γνωστό ουράνιο σώμα, το οποίο ικανοποιεί πλήρως τις ιδιότητες, που αναφέρονται για τον αστέρα αυτόν της Γέννησης του Χριστού από τον Ευαγγελιστή Ματθαίο, ή πρέπει να αναζητήσουμε τον αστέρα αυτόν βαθειά μέσα στην ψυχή μας, όπως τονίζει ο Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος.

Από την πλευρά της Θεολογίας για το άστρο των Χριστουγέννων εκτός από τον Ευαγγελιστή Ματθαίο, που αναφέραμε παραπάνω, πληροφορίες έχουμε και:

1) από τον Ιγνάτιο τον Θεοφόρο (35- 107 μ.Χ), μαθητή του Ευαγγελιστή Ιωάννη και επίσκοπο Αντιοχείας, που αναφέρεται στο άστρο αυτό στην «Προς Εφεσίους Επιστολή του», όπου γράφει: « Όταν γεννήθηκε ο Ιησούς έλαμψε στον ουρανό ένα πρωτόφαντο αστέρι, που το φως του ήταν ανεκκλάλητο και το μυστήριο του έκανε τον κόσμο να απορήσει ».

2) από τον ιερό Ιουστίνo (100-167μ.Χ.), ο οποίος αναφέρει: « άστρον δε φωτεινόν ανέτειλε και άνθος εκ της ρίζης Ιεσσαί, ούτος ο Χριστός » και

3) από τον Άγιο Πατέρα της Εκκλησίας μας Ιωάννη Χρυσόστομο, που αναφέραμε προηγουμένως, ο οποίος κάνει πολύ βαθειά μελέτη για την ερμηνεία του άστρου της γέννησης του Χριστού και μάλιστα από αστρονομικής άποψης και λέγει τα ακόλουθα:

α) Κανένα άστρο δεν είναι τόσο λαμπρό, ώστε να φαίνεται και την ημέρα, όπως ήταν αυτό το Άστρο της Γέννησης του Χριστού.

β) Να κρύβεται, όταν οι Μάγοι έφθασαν στα Ιεροσόλυμα από την μακρινή Περσία και να ξαναεμφανίζεται μετά στο δρόμο τους για την Βηθλεέμ.

γ) Κανένα άστρο δεν θα μπορούσε να δείχνει ακρι-

βώς την Φάτνη εάν δεν κατέβαινε χαμηλά αφήνοντας το άπειρο ύψος του και να στέκεται πάνω από το κεφάλι του γεννηθέντος Χριστού.

Επομένως ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ένα υπερφυσικό φαινόμενο, μοναδικό, ανεπανάληπτο και παγκόσμιας σημασίας, γεγονός που σηματοδοτεί την έναρξη μιας νέας εποχής για την σωτηρία του ανθρώπου. Γι' αυτόν

τον λόγο αργότερα το Άστρο αυτό εισήλθε στην εκκλησιαστική Υμνολογία και το βρίσκουμε στα Τροπάρια της ακολουθίας των Χριστουγέννων και κατόπιν πέρασε στην Τέχνη και έγινε ποίημα, έγινε τραγούδι, πίνακας ζωγραφικής στην βυζαντινή τέχνη και στολίδι του χριστουγεννιάτικου δέντρου.

Τώρα από την πλευρά της σύγχρονης Αστρονομίας προκειμένου οι Αστρονόμοι να αναζητήσουν τα υποψήφια ουράνια σώματα και αστρονομικά φαινόμενα έπρεπε πρώτα να γνωρίζουν τις χαρακτηριστικές ιδιότητες αυτού του αστέρα. Οι μοναδικές πληροφορίες που έχουμε είναι αυτές που μας δίνει ο ιερός ευαγγελιστής Ματθαίος, όπως αναφέραμε και προηγουμένως στην ευαγγελική περικοπή Κεφ. Β. Στίχοι 1-17.

«Του δε Ιησού γεννηθέντος εν Βηθλεέμ της Ιουδαίας εν ημέραις Ηρώδου του βασιλέως, ιδού μάγοι από ανατολών παρεγένοντο εις Ιεροσόλυμα λέγοντες πού εστί ο τεχθείς βασιλεύς των Ιουδαίων. Είδομεν γαρ αυτού τον αστέρα εν τη ανατολή και ήλθομεν προσκυνήσαι αυτώ... Τότε Ηρώδης λάθρα καλέσας τους μάγους ηκρίβωσεν παρ' αυτών τον χρόνο του φαινομένου αστέρος... οι δε ακούσαντες του βασιλέως επορεύθησαν και ιδού αστήρ ον είδον εν τη ανατολή προήγεν αυτούς, έως ου ελθών έστη επάνω ου ην το παιδίον, ιδόντες δε τον αστέρα έχάρησαν χαράν μεγάλην σφόδρα... Τότε Ηρώδης ιδών ότι ενεπαίχθη υπό των μάγων, εθυμώθη λίαν, και αποστείλας ανείλε πάντας τους παιδας εν Βηθλεέμ και πάσι τοις ορίοις αυτής από διετούς και κατωτέρω, κατά τον χρόνον ον ηκρίβωσε παρά των μάγων...»

Σ' αυτήν την Ευαγγελική Περικοπή σημειώνουμε τις παρακάτω βασικές πληροφορίες προκειμένου να δεχθούμε ή να απορρίψουμε προτάσεις που τέθηκαν προς

συζήτηση. Οι πληροφορίες αυτές είναι οι ακόλουθες:

1) «*Του Ιησού γεννηθέντος εν ημέραις Ηρώδου του βασιλέως*». Από αυτήν την πληροφορία υπολογίζουμε το έτος γέννησης του Χριστού. Γνωρίζουμε από την ιστορία ότι ο Ηρώδης πέθανε το 4 π.Χ. και ότι ο Κυρήνιος, που ηγεμόνευσε στην Βηθλεέμ, όπου πήγε η Παναγία με τον Ιωσήφ για την απογραφή, που διέταξε ο τότε αυτοκράτορας του Ρωμαϊκού κράτους Οκταβιανός, πέθανε το 7 π.Χ..

Επειδή όμως ο Ηρώδης έζησε τουλάχιστον άλλα δύο χρόνια μετά την γέννηση του Χριστού ώστε, όπως διαβάζουμε στην Ευαγγελική περικοπή του Ματθαίου, πρόλαβε και έσφαξε «*τους παίδας εν Βηθλεέμ και πάσι τοις ορίοις αυτής από διετούς και κατωτέρω, ιδών ότι ενεπαίχθη υπό των μάγων*». Αυτό σημαίνει ότι η γέννηση του Χριστού έγινε το 6 ή 7 π.Χ.

Το λάθος που έχουμε στο ημερολόγιό μας οφείλεται στον Διονύσιο τον Μικρό, που όταν συνέταξε το σημερινό ημερολόγιό μας με εντολή του αυτοκράτορα Ιουστινιανού (6ος αιώνας μ.Χ.) έβαλε την γέννηση του Χριστού 754 χρόνια από κτήσεως Ρώμης και όχι 747, δηλαδή έχασε 7 χρόνια.

2) Η δεύτερη σπουδαία πληροφορία είναι ότι ο αστέρας αυτός είχε διάρκεια μερικών μηνών, διότι όπως τονίζεται στην ευαγγελική περικοπή «*είδομεν γαρ αυτού τον αστέρα εν τη ανατολή και ήλθομεν προσκυνήσαι αυτώ*» και μάλιστα όταν έφθασαν από την Περσία στην Βηθλεέμ βρήκαν τον Χριστό παιδίον και «*ιδού ο αστήρ έστη επάνω ου ην το παιδίον*»

3) Η τρίτη πολύ βασική πληροφορία είναι ότι ο αστέρας αυτός δεν φαίνονταν για ένα χρονικό διάστημα όταν έφθασαν οι μάγοι στα Ιεροσόλυμα και μόνον καθώς έφευγαν για την Βηθλεέμ ξαναφάνηκε «*και ιδού αστήρ ον είδον εν τη ανατολή προήγεν αυτούς*».

4) Η τέταρτη πληροφορία, που είναι από αστρονομικής άποψης και η πιο θεμελιώδης για τον αστέρα αυτόν, είναι ότι φαίνονταν ακόμη και την ημέρα και έδειχνε κατεύθυνση και έτσι «*προήγεν αυτούς*» και ότι «*έστη επάνω ου ην το παιδίον*», δηλαδή ήταν σε πολύ χαμηλή απόσταση από τη Γη.

Επομένως και εμείς τώρα με όλες τις γνώσεις της σύγχρονης Αστρονομίας θα εξετάσουμε εάν υπάρχει τέτοιο ουράνιο σώμα, που πληροί όλες αυτές τις τέσσερες ιδιότητες, που αναφέραμε παραπάνω.

Α) Επιφανείς Αστρονόμοι, όπως ο Τύχο Μπράχε και ο γνωστός σε όλους μας για τους νόμους της κίνησης των πλανητών Κέπλερ εξέφρασαν το ερώτημα μήπως το άστρο των Χριστουγέννων ήταν μία σύνοδος πλανητών και αυτό διότι υπολόγισαν ότι το 7 π.Χ. υπήρξε μία σύνοδος του Δία με τον Κρόνο και τον Άρη.

Εμείς, όμως, θα απορρίψουμε όχι μόνον αυτή τη συγκεκριμένη σύνοδο του Δία με τον Κρόνο και τον Άρη, αλλά και κάθε άλλη σύνοδο πλανητών, διότι μία

σύνοδος δεν διαρκεί πολύ και σε λίγες ημέρες διαλύεται, καθώς αρχίζουν, λόγω διαφορετικών περιόδων περιφοράς τους γύρω από τον Ήλιο, να απομακρύνονται μεταξύ τους οι πλανήτες, και επί πλέον διότι μια σύνοδος δεν δείχνει κατεύθυνση.

Κυρίως όμως απορρίπτεται η πρόταση αυτή να ήταν το άστρο αυτό μία σύνοδος πλανητών, διότι το φαινόμενο αυτό του πλησιάζματος των πλανητών στον ουρανό είναι ένα πολύ συνηθισμένο φαινόμενο. Για παράδειγμα, τον Ιανουάριο του 2000 είχαμε σε μια περιοχή του ουρανού 20 μοιρών, δηλαδή σε περιοχή μιας σπιθαμής τεντομένου χεριού και τους πέντε ορατούς με γυμνό μάτι πλανήτες, Ερμή-Αφροδίτης-Άρη-Δία-Κρόνου και μάλιστα πολύ κοντά είχαμε και τον Ήλιο. Τον Δεκέμβριο του 2020 είχαμε τον Δία και τον Κρόνο στον αστερισμό του Τοξότη σε απόσταση όσο είναι στον ουρανό το πάχος ενός νυχιού και ακολουθούσε πίσω τους και ο Άρης.

Άρα απορρίπτεται να ήταν για τους μάγους, τους Πέρσες αστρονόμους, μία σύνοδος πλανητών αυτός ο πρωτόφαντος αστέρας «*ον είδον εν τη ανατολή*» και ξεκίνησαν για τέτοιο μεγάλο ταξίδι κατά τη διάρκεια του οποίου αυτό τους οδηγούσε «*προήγεν αυτούς*».

Β) Το ερώτημα μήπως ήταν ένας διάττοντας απορρίπτεται αμέσως, διότι ενώ ο διάττοντας δείχνει πράγματι κατεύθυνση η διάρκειά του όμως είναι μόλις ελάχιστα δευτερόλεπτα. Διάττοντες είναι συνήθως μικρά χαλικάκια ή και μεγαλύτερα που καίγονται στην ατμόσφαιρα της Γης μας, τα γνωστά πεφταστέρια. Υπάρχουν μάλιστα και μερικές βραδιές, οι ίδιες κάθε χρόνο, που έχουμε και βροχές διαττόντων, που είναι απομεινάρια κομητών.

Τέτοιες βροχές μόνο μέσα στον Δεκέμβριο έχουμε: στις 13 Δεκεμβρίου τους γνωστούς "Διδυμίδες" με 120 μετέωρα ανά ώρα και λέγονται έτσι διότι φαίνονται στον ουρανό τα μετέωρα να προέρχονται από την περιοχή του αστερισμού των Διδύμων. Στις 21 Δεκεμβρίου έχουμε τους "Αρκτίδες" με 10 μετέωρα ανά ώρα και στις 3 Ιανουαρίου τους "Βοιωτίδες" με 100 μετέωρα ανά ώρα. Άρα η περίπτωση του διάττοντα αποκλείεται,

Γ) Μια άλλη πιθανότητα που συζητήθηκε πάρα πολύ για το άστρο των Χριστουγέννων είναι η εμφάνιση κάποιου κομήτη, που οι ιδιότητές του πληρούν μερικές σημαντικές ιδιότητες του αστέρα αυτού. Πράγματι ο κομήτης με την τεράστια ουρά των μερικών εκατομμυρίων χιλιομέτρων δείχνει κατεύθυνση. Η παρουσία του διαρκεί μερικούς μήνες και ενδιάμεσα, καθώς πλησιάζει προς τον Ήλιο, δεν φαίνεται και μετά καθώς απομακρύνεται από τον Ήλιο ξαναεμφανίζεται.

Απορρίπτεται, όμως, και αυτή η περίπτωση να ήταν δηλαδή το άστρο της γέννησης του Χριστού ένας κομήτης, διότι πρώτον οι κομήτες είναι και ήταν και για τους μάγους, τους αστρονόμους της Περσίας, ένα

πολύ συνηθισμένο φαινόμενο. Για παράδειγμα, φέτος τον Οκτώβριο 2024 παρακολουθήσαμε και με γυμνά μάτια τον κομήτη C/2023 A3 κοντά στην περιοχή της Αφροδίτης. Το 1994 είχαμε τον λαμπρότατο κομήτη Shoemaker-Levy 9, που κομματιασμένος από την έλξη του Δία σε 23 θραύσματα έπεσε πάνω του. Το 1997 είχαμε τον τεράστιο κομήτη Hale-Bopp, που η ορά του γέμιζε τον ουρανό και ας μην ξεχνάμε τον κομήτη του Halley, που μας επισκέπτεται κάθε 76 χρόνια και τώρα τον περιμένουμε το 2062.

Η περίπτωση, όμως, του κομήτη απορρίπτεται και για έναν ακόμη σπουδαίο λόγο, για τον λόγο ότι οι κομήτες θεωρούνταν από τους αρχαίους λαούς προάγγελοι καταστροφών.

Δ) Ορισμένοι, όμως, ερευνητές υπέθεσαν μήπως το άστρο αυτό των Χριστουγέννων ήταν ένας υπερκαινοφανής αστέρας, σουπερνόβα όπως συνήθως τον λέμε, που είναι πάρα πολύ λαμπρός και η εμφάνισή του δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο. Σουπερνόβα είναι ο εκρηκτικός θάνατος των πολύ μεγάλων αστέρων. Ο Ήλιος μας δεν θα γίνει ποτέ σουπερνόβα, διότι είναι μεσαίου μεγέθους αστέρας. Στον Γαλαξία μας με τα 200 περίπου δισεκατομμύρια άστρα έχουμε να δούμε σουπερνόβα από το 1604, που αναφέρει ότι είδε ο Κέπλερ στον αστερισμό του Οφιούχου και το 1680, που παρατηρήθηκε στην Κασσιόπη.

Πράγματι, ένας σουπερνόβα φαίνεται και την ημέρα, αλλά πρώτον η διάρκειά του είναι περίπου ένας μήνας και δεύτερον δεν δείχνει κατεύθυνση. Άρα απορρίπτεται και αυτή η περίπτωση να ήταν το άστρο των Χριστουγέννων ένας σουπερνόβα αστέρας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σύμφωνα με όλα αυτά που αναφέραμε παραπάνω καμία από τις αστρονομικές προτάσεις δεν ικανοποιεί πλήρως τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, δηλαδή αυτά που έχουμε από την περιγραφή του άστρου αυτού από τον Ευαγγελιστή Ματθαίο.

Αυτό, όμως, που είναι σίγουρο είναι ότι ο Ήλιος το άλλο πρωί φώτισε έναν κόσμο που ποτέ πια δε θα ήταν όπως πριν. Τώρα θα αντιγράψω από την εργασία κάποιων φοιτητών μου το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν και που βρήκα στη σχετική εργασία τους για το άστρο των Χριστουγέννων και έτσι θα τελειώσω το

άρθρο αυτό εκφράζοντας και τη δική μου άποψη για το άστρο της γέννησης του Χριστού:

« Η πίστη είναι το σπουδαιότερο τόλμημα του ανθρώπου μπροστά σ' εκείνο που δεν καταλαβαίνει ο νους του. Μόνον όταν τα μάτια της ψυχής μας βιώσουν το μυστήριο της Ενανθρώπισης του Λόγου, τότε και μόνον τότε θα δούμε το άστρο της Βηθλεέμ να έχει διαχρονικότητα στις ψυχές μας και το ανέσπερο φως του να φωτίζει την υπόστασή μας για πάντα».

Για να νοιώσουμε όλοι μας την εορτή των Χριστουγέννων και το Άστρο της Βηθλεέμ βαθειά μέσα στην ψυχή μας θα παραθέσω ένα μικρό απόσπασμα από το διήγημα «Στο Χριστό στο Κάστρο» του κορυφαίου Έλληνα διηγηματογράφου Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και ένα σχετικό ποίημα του μεγάλου μας ποιητή Κωστή Παλαμά «Ονειρεμένη Προσευχή».

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη

Αλλ' ότε ο ιερεύς εξελθών έψαλλε το «Δεύτε, ίδωμεν πιστοί, πού εγεννήθη ο Χριστός», τότε αι μορφαί των αγίων εφάνησαν ως να εφαιδρύνθησαν εις τους τοίχους. «Ακολουθήσωμεν λοιπόν ένθα οδεύει ο αστήρ», και ο κυρ Αλεξανδρής ενθουσιών έλαβε την υψηλήν καλάμην και έσεισε τον πολυέλιον με τας λαμπάδας όλας ανημμένας.

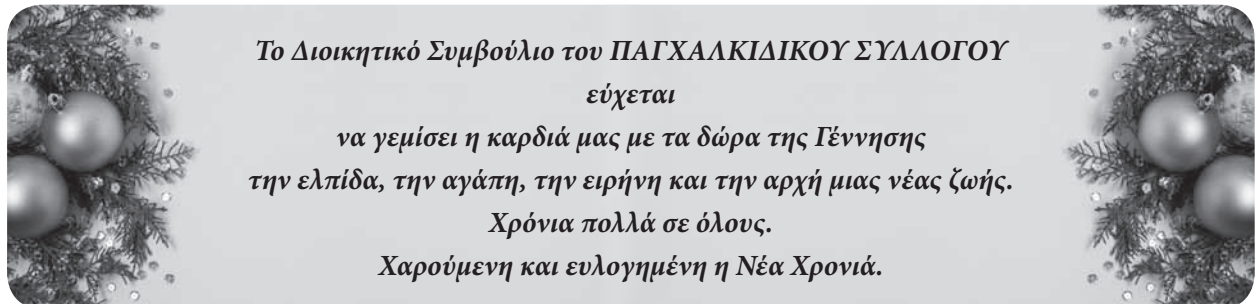
«Άγγελοι υμνούσιν ακαταπαύστως εκεί» και εσεισθη ο ναός όλος από την βροντώδη φωνήν του παπαφραγκούλη μετά πάθους ψάλλοντος «Δόξα εν υψίστοις λέγοντες τω σήμερον εν σπηλαίω τεχθέντι», και οι Άγγελοι οι ζωγραφιστοί, οι περικυκλούντες τον Παντοκράτορα άνω εις τον θόλον, έτειναν το ους, αναγνωρίσαντες οικείον αυτοίς τον ύμνον.

ΟΝΕΙΡΕΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Κωστή Παλαμά

Χριστέ μου, δώσ' μου...

Το φως από το μυστικό που χύνονταν αστέρι, όταν για Σένα στη Βηθλεέμ τους Μάγους είχε φέρει. Και κάμε λόγια κι έργα μου σαν των αγρών τα κρίνα, Προφητικά, φεγγόβολα κάμε τα, σαν εκείνα της νύχτας των απλών βοσκών. Γεννιόσουν και γρικούσαν τους ουρανούς ολάνοιχτους, που Σέ δοξολογούσαν.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

εύχεται

**να γεμίσει η καρδιά μας με τα δώρα της Γέννησης
την ελπίδα, την αγάπη, την ειρήνη και την αρχή μιας νέας ζωής.**

Χρόνια πολλά σε όλους.

Χαρούμενη και ευλογημένη η Νέα Χρονιά.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 2024

ΕΠΙΚΑΙΡΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

ΓΙΑΝΝΗΣ Χ. ΚΑΡΑΜΙΧΟΣ

Φιλολόγος - Ποιητής

Μέσα στο καταχείμωνο της ψυχής και του Δεκέμβρη, στην ομίχλη και τις ριπές του βοριά, ένα φως υπερκόσμιο, χρυσόσκονη που καλύπτει τη μίζερη και γκριζα καθημερινότητά μας, έρχεται να ζεστάνει τούτες τις μέρες των Χριστουγέννων τις άδειες καρδιές μας. Μήτε φως ηλίου είναι μήτε της φωτιάς. Είναι ο Θεοφόρος διαυλος του ανέσπερου φωτός, ο προπομπός της έλευσης του Χριστού. Είναι το φως της θείκης παρουσίας στη γη που ανατροφοδοτεί και θερμαίνει τις καρδιές μας. Το μόνο φως που εξανθρωπίζει.

Τα πράσινα χόρτα, τα λεπτόμισχα φύλλα, τα όμορφα άσπρα, κόκκινα, κίτρινα, γαλάζια λουλούδια μαραινούνται, παίρνουν το χλωμό χρώμα του σανού, για να γίνουν το φτωχό λίκνο και το στρώμα του Θείου βρέφους.

Ω Θεία Ταπεινότης!

Ξεκομμένοι λίγο από το πολύβουο άστυ, αποτραβηγμένοι στη μοναξιά μας, ποιμένες «αγραλούντες» καταθέτουμε την ανθρώπινη υπόστασή μας στην απλότητα του Θείου βρέφους, στο Σωτήρα των ταπεινών, που η «ευδοκία» είναι το μήνυμα που τους έδωσε ο Άγγελος το βράδυ αυτό.

Αυτή τη νύχτα των θαυμάτων συντελούνται τα ακατόρθωτα. Στην ξάστερη, γεμάτη ποίηση βραδυά, που είναι η αδελφή του Μυστηρίου, ο Χριστός 'Επέφανεν εν σαρκί τοις εν σκότει και σκιά καθημένοις.» Ο Άναρχος ορίζει νέα αρχή. Ο υπεράνω ιστορίας μπαίνει στην ανθρώπινη ιστορία. Ο Πλάστης του σύμπαντος παίρνει μορφή πλάσματος. Ο Ελεύθερος υποτάσσεται στα δεσμά της σάρκας.

Στην ερημοποίηση των ψυχών μας, στη βασιανιστική αγωνία για το αύριο η Γέννηση του Χριστού αποκτά τη δυναμική μιας πανανθρώπινης αγάπης, χωρίς διακρίσεις στο φύλο, το χρώμα, τη γλώσσα, την κοινωνική προέλευση. Είναι η ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον. Το «γαλοχούμενον Θείου βρέφος της Βηθλεέμ» είκοσι αιώνες τώρα, είναι παρόν στην ανελέητη πάλη των ανθρώπων με την υποκρισία και την έπαρση. Σε έναν πλανήτη όπου οι εξωραϊσμοί και τα πανάκριβα μυρωδικά αδυνατούν να σκεπάσουν την αθλιότητα του πρόβαλε μια νύχτα ο Ιησούς, γεννημένος από μια Παρθένα άσπιλη, με μοναδικό όπλο την παιδική Αθωότητα.

Στις σκοτεινές καρδιές, στα αγριεμένα και καχύποπτα μάτια, στα αρπαχτικά χέρια των καιροσκόπων η ενανθρώπιση του Χριστού είναι το ύψιστο μάθημα εναντίον της απελπισίας. Οι άνθρωποι κοιτάζουν προς τα ουράνια πάντα. Κι ο Θεός κοιτάζει προς τη γη. Ο μεσότοιχος γκρεμίζεται και η καταλλαγή με τον πεσμένο άνθρωπο είναι γεγονός.

Οι Κασπάρ, ο Μελχιόρ και οι Βαλτάσαρ, οι σύγχρονοι «μάγοι» της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής, αντί για σμύρνα, χρυσό και λίβανο, μοιράζουν χωρίς φειδώ στην ανθρωπότητα την απληστία τους. Μόνο η γεφύρωση τους με τη Θεία Γέννηση μπορεί να τους κάνει έστω και προσωρινά να αναλογιστούν τις ευθύνες που τους βαραίνουν για την εξασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης και τη διάσωση της ανθρώπινης παρουσίας στη λαβωμένη (τελεσίδικα;) γη. Ξεπερνώντας τα γήινα όρια, μέσα στην παραζάλη της εθελουφλίας τους, ας συνειδητοποιήσουν τη μηδαμινότητα τους.

Απόψε όλες οι φυλές της γης κατεβαίνουν με κεριά αναμμένα ψάλλοντας το «Δεύτε ιδωμεν που εγεννήθη ο Χριστός».

Απόψε αποθέτουμε στο νεογέννητο άναρχο Θεό τα ανθρώπινα πάθη της βίας, της οίησης, της χρηματοθηρίας, της ηδονοθηρίας, της αυτοκαταστροφικής μανίας...

Η δροσοβόλος ανάσα του Θείου βρέφους ας απαλλάξει από τα πάθη τον νθρωπο.

Μέσα στην πίκρα του σήμερα και την ελπιδοφόρα προσμονή του αύριο, ας νιώσουμε πιο κοντά μας της Βηθλεέμ το γλυκό φως.

Απόψε η Θεία Γέννηση ας γίνει μαγεία του κόσμου, σκάλα που οδηγεί στο φως των ουρανίων. Ας είναι το προσκύνημα μας στο Χριστό ο άσπιλος χιτώνας της αγνότητας μας, το ταπεινό φαναράκι μιας παιδικής καρδιάς.

Απόψε ας ισοροπήσουμε τα πολύτιμα Δώρα των Μάγων με τη συνειδητή επιδίωξη της ταπεινότητας.

Στο ύψιστο δοξολόγημα των Αγγέλων «Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί Γης ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία» ας δώσουμε το στίγμα της μικρότητας μας ψάλλοντας «Ακατάληπτε Κύριε Δόξα Σοι.»

Χρόνια Πολλά

ΚΑΛΗΝ ΕΣΠΕΡΑΝ ΑΡΧΟΝΤΕΣ!

ΜΑΡΙΑ ΓΡΙΒΑ- ΧΑΡΑΤΖΟΓΛΟΥ

τ. Εκπαιδευτικός

Παραμονή Χριστουγέννων και οι παρέες των παιδιών με το γνωστό λόγιο στιχούργημα φέρνουν το μεγάλο μήνυμα: Χριστός γεννάται σήμερα...

Αλλά ο θυμόσοφος λαός μας από τόπο σε τόπο έχει συνθέσει ποιητικότερα καθαρά, λαϊκά τραγούδια για να αναγγείλει τη γέννηση του Χριστού, όπως τα Θρακιώτικα:

Χριστός γεννιέται		
σαν γήλιος φέγγει	και παρακάλει	μαμή να φέρτε
σαν νιό φεγγάρι	Βοηθήσετέ με	Ώστε να πάσει
σαν παλικάρι	αυτή την ώρα	και να γυρίσουν
Κυρά Θεοτόκο	τη βλογημένη	Χριστός γεννήθη
εκοιλοπόνα	και δοξασμένη	σα νιό φεγγάρι
Εκοιλοπόνα	μαμή να πάτε	σαν παλικάρι

Έτσι απλά γεννήθηκε ο Χριστός και η γέννησή του έγινε η αρχή της μέτρησης του χρόνου μας, της ιστορίας μας.

Σχετικά με την αρχή του χρόνου: Ο Χριστός γεννήθηκε όταν κυρίαρχοι ήταν οι Ρωμαίοι.

Στο ρωμαϊκό κράτος ο χρόνος άρχιζε την 1η Μαρτίου. Το 153 π.Χ για πρώτη φορά οι ανώτατοι άρχοντες του κράτους ανέλαβαν το αξιμά τους την 1η Ιανουαρίου. Από τότε, η ημέρα αυτή, άρχισε να θεωρείται η αρχή του χρόνου. Οι χριστιανοί όμως, θεωρώντας την ειδωλολατρική, γιόρταζαν την 6η Ιανουαρίου, που μαζί με την βάπτιση συντελείται και η πνευματική γέννηση του Χριστού και η αρχή της Θείας του αποστολής.

Έτσι συνεχίστηκε ο χρόνος και, για πρώτη φορά το 354 μ.Χ., στη Ρώμη διαχώρισαν τη γιορτή της γέννησης. Ορίστηκε η 25η Δεκεμβρίου και ο Χριστός λατρεύτηκε σαν ήλιος που φέρνει στον κόσμο το φως. Και η 6η Ιανουαρίου ημέρα της βάπτισης.

Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά - Φώτα

Τρεις μεγάλες χριστιανικές γιορτές με ένα όνομα: Δωδεκάμερο.

Στην περίοδο του 12ημέρου συναντιόνται, με παραδοσιακή ένταση, έθιμα ειδωλολατρικά και Χριστιανικά.

Η πίστη μας σε υπερνοητές δυνάμεις δεν περιορίζεται στη σφαίρα του Θείου αλλά επεκτείνεται και σε όντα εξωτικά που έχουν την αρχή τους στην κατώτερη δαιμονολογία των αρχαίων ή το μυθοπλαστικό πνεύμα του πρωτόγονου ανθρώπου.

Ο Χριστιανισμός εύκολα σάρωσε τους μεγάλους Θεούς αλλά οι μικρότεροι δαίμονες της λαϊκής πίστης αντιστάθηκαν με πείσμα γιατί ήταν κάτι πιο ζωντανό και επέζησαν μέχρι σήμερα στη μνήμη του Ελληνικού λαού.

Χριστούγεννα σημαίνει 12άμερο. Λέμε τούτη τη λέξη και μας πλημμυρίζει μία ψυχική απόλαυση καθώς μας κυριεύουν οι παιδικές μας μνήμες: Καλικάντζαροι, Χριστου-

γεννιάτικο δέντρο, Κάλαντα, Χριστόψωμα Χριστουγεννιάτικο τραπέζι, Έθιμα της φωτιάς. Όλη η άλλη γοητεία σε έναν χώρο κατ'εξοχήν αγροτικό που έπαιρνε τη γοητεία ενός κόσμου που ήταν πραγματικός και μυθικός και ονειρικός συγχρόνως.

Εκεί, το 12άμερο όπως περιγράφει ο Γεώργιος Μέγας "Αι εργασίαι της υπαίθρου σταματούν και οι χωρικοί, κύριοι τηρηταί των πατροπαράδοτων εθίμων καθισμένοι εις το παραγώνι ξεκουράζονται από τους μόχθους ολόκληρου του χρόνου. Τότε ανοίγονται τα κρασιά και σφάζονται οι οικόσιτοι χοίροι και ακολουθούν η μία μετά την άλλη αι Μεγάλοι Εορταί".

Την παραμονή των Χριστουγέννων όταν, κατά τη λαϊκή παράδοση, τα νερά είναι "αβάπτιστα" έρχονται και οι Καλικάντζαροι και θα μείνουν μέχρι τη βάπτιση του Χριστού.

Για τον Νικόλαο Πολίτη, τον πατέρα της ελληνικής λαογραφίας, "Καλικάντζαροι είναι πλάσματα της νεοελληνικής μυθολογίας. Αφορμή για τη δημιουργία τους, έδωσαν οι μεταμφιέσεις που γίνονταν τις μέρες αυτές".

Κατά τη λαϊκή παράδοση:

"τη γη τη βαστάει από κάτω μία κολώνα που έχει τέσσερις άλλους στύλους. Εκεί λοιπόν, δουλεύουν οι καλικάντζαροι και πασκίζουνε να κόψουν την κολώνα για να πέσει η γης. Για πριόνια μεταχειρίζονται τέλια, ψιλούλια σύρματα, και τρίχες από τον αλογόνη την ουρά. Όλη τη χρονιά δουλεύουνε. Από των Φωτώνε ως τα Χριστούγεννα και λίγο λείπει να την κόψουνε. Αλλά άμα έρθουνε τα Χριστούγεννα αφήνουνε πλιά τη δουλειά γιατί δεν μπορούνε πλιά να δουλέψουνε και έρχονται εδώ εις τον απάνου κόσμο. Κι αφού έρθουνε απάνου, η κολώνα θρέφει στις 12 μέρες που λείπουνε και άμα πάνε κάτω την ξαναρχίζουνε. Όλα τα χρόνια γίνεται το ίδιο και ποτέ δεν θα κατορθώσουν να την κόψουνε. Έτσι είναι από το Θεό. Γιατί θα χάνονταν ο κόσμος αν έπεφτε ουρανός και πλάκωνε τη γης.

Τον παλιό καιρό οι Καλικάντζαροι εφάινονταν στον κόσμο. Τώρα γινηκάμε εμείς Καλικάντζαροι, από τις κακιές μας και δεν τους βλέπουμε.

Και στερνά στο αγίασμα που εφέγανε ολότελα, ελέγανε: - Φέγατε να φύγουμε τι έφτασε ο τουρλόπαπας με την αγιαστούρα του - ο παπάς με αγιασμό χωριανοί με το θερμό".

Είναι πολλά τα έθιμα και οι παραδόσεις, παλαιότερα και νεότερα, γύρω από τις τρεις αυτές μεγάλες γιορτές, με τις λαογραφικές επιδιώξεις του τόπου μας.

Ανεξάντλητος θησαυρός η λαογραφία μας.

Καλήν εσπέραν άρχοντες

«ΜΕΤΑΛΛΑΓΜΕΝΑ» ΤΡΟΦΙΜΑ: Ο ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ *

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Ν. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Ομότιμος Καθηγητής Επιστήμης Τροφίμων Α.Π.Θ.

Εισαγωγή
Η ανακάλυψη του τροχού, της τυπογραφίας, της μηχανής εσωτερικής καύσης, του ηλεκτρονικού υπολογιστή, υπήρξαν σίγουρα σταθμοί, που επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τη ζωή μας. Η Γενετική Μηχανική (ΓΜ) έφερε τη βιοτεχνολογική επανάσταση, που προκάλεσε και προκαλεί κατακλυσμιαία αλλαγή της ανθρώπινης ζωής. Υπάρχει μια ουσιώδης διαφορά ανάμεσα στις άλλες τεχνολογικές εξελίξεις και τη ΓΜ. Ενώ τις άλλες εξελίξεις τις χρησιμοποιούμε, τη ΓΜ, **κυριολεκτικά την τρώμε!**

Αν και **εκ του πονηρού** αναφέρονται ως «*Μεταλλαγμένα*», τα Γενετικά Τροποποιημένα Τρόφιμα (ΓΤΤ) δεν είναι αποτέλεσμα τυχαίων μεταλλαγών του γενετικού υλικού, άρα δεν είναι κανονικά τρόφιμα. Είναι προϊόντα Γενετικής Μηχανικής (ΓΜ) και προκύπτουν από στοχευμένη τροποποίηση του γενετικού υλικού για παραγωγή νέων, συχνά **παρά φύση** φυτών ή ζώων, με χαρακτηριστικά που δεν θα μπορούσαν να προκύψουν από τη συμβατική γενετική βελτίωση.

Σε γενικές γραμμές οι επενδύσεις ΓΜ αφορούν δύο τομείς: την **Ιατρική** και τη **Γεωργία**. Στην Ιατρική έχουμε ήδη κάποια θετικά αποτελέσματα (π.χ. επάρκεια ινσουλίνης για διαβητικούς), αλλά και νέες προοπτικές επίλυσης δυσεπίλυτων προβλημάτων υγείας (βλ. γονιδιακή διάγνωση και θεραπεία επάρατων ασθενειών). Ποιος αλήθεια μπορεί να κριτικάρει τέτοιες εφαρμογές, εφ' όσον τηρούνται οι βασικές αρχές της βιοηθικής; Εκεί που υπάρχει σκεπτικισμός και ανησυχία, είναι σε εφαρμογές ΓΜ στη Γεωργία, όπου τα μεν **οφέλη** είναι **ανύπαρκτα** ή **ασήμαντα**, ενώ οι ορατοί **κίνδυνοι** για σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στον άνθρωπο, στις ανθρωπιστικές αξίες και στο περιβάλλον **υπερβαίνουν τις γνωστές κλίμακες κινδύνων**.

Πώς όμως φθάσαμε στις εφαρμογές ΓΜ στη Γεωργία και ποιες είναι οι επιπτώσεις τους στον άνθρωπο και στη Φύση;

Γιατί να εφαρμόσουμε ΓΜ στη Γεωργία;

Για πολλά χρόνια ο άνθρωπος προσπάθησε να βελτίώσει τα χαρακτηριστικά φυτών και ζώων με τη συμβατική γενετική βελτίωση (βλ. διασταυρώσεις φυτών ή ζώων

με επιθυμητά χαρακτηριστικά). Έτσι αναπτύχθηκαν βελτιωμένες ποικιλίες φυτών και παραγωγικότερες φυλές ζώων. Η συμβατική γενετική βελτίωση όμως είναι μια μακροχρόνια, επίπονη διαδικασία και υπόκειται σε περιορισμούς (φραγμούς), που σκόπιμα έχουν τεθεί από τη Φύση.

Αντίθετα, με τη ΓΜ η έκταση και η ένταση των γενετικών μεταβολών μπορούν να αυξηθούν δραστικά, αφού μπορούμε «να κόψουμε και να ράψουμε» γενετικό υλικό από δύο ή περισσότερα πολύ διαφορετικά (βλ. ασύμβατα) είδη, για παραγωγή νέων, **παρά φύση** φυτών ή ζώων τύπου «*Frankenstein*» (βλ. εικ. 1 και 2). Με τον τρόπο αυτό, γονίδια από ένα επίπεδο ζωής (π.χ. ψάρι) μπορούν να εισαχθούν σε κάποιο άλλο επίπεδο (π.χ. ντομάτα). Μιλάμε

Εικόνα 1. Φυσιολογικός Σολωμός 18 μηνών (κάτω) και Γενετικά Τροποποιημένος Σολωμός ίδιας ηλικίας

για μια απερισκεπτη παρέμβαση σε μια απόλυτα **αχαρτογράφητη** επιστημονική **περιοχή**, γεγονός που εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους για τον άνθρωπο εμπνευστή της, μια πράξη που ισοδυναμεί με ευθεία **αμφισβήτηση της Θείας Δημιουργίας** (το «*πάντα εν σοφία εποίησας*»). Ισοδυναμεί με την αρχαία «*ύβρη*», που οδηγεί σε τραγωδία.

Η «*επανάσταση*» της βιοτεχνολογίας, θρυμματίζει την εικόνα μας για τη ζωή και τη φύση με έναν πολύ προσωπικό και άμεσο τρόπο, εγείροντας θεμελιώδη ερωτηματικά. Γιατί τελικά θέλουμε να μεταφέρουμε ένα γονίδιο ψαριού σε ένα φυτό; Γιατί να εφαρμόσουμε ΓΜ στη Γεωργία;

Η απάντηση των εταιρειών, που επένδυσαν στην τεχνολογία αυτή, είναι:

- λύση προβλημάτων,
- προστασία από ασθένειες χωρίς ή με λιγότερα φάρμακα,
- όφελος για το περιβάλλον, τον παραγωγό, τον Καταναλωτή,
- αύξηση της παραγωγής για να χορτάσουμε τους πεινασμένους στις τρίτες χώρες.

Αν και όλα αυτά είναι **θεωρητικά** μέσα στις δυνατότητες της νέας αυτής τεχνολογίας, το ποιες δυνατότητες τελικά θα αξιοποιηθούν θα εξαρτηθεί από τα οικονομικά συμφέροντα των εταιρειών, που ελέγχουν το χώρο αυτό.

Όσο για το πρόβλημα της **παγκόσμιας πείνας**, σύμφωνα με τις μελέτες του Νομπελίστα (1998) *Αμάρτια* Σεν,

αυτό δεν είναι πρόβλημα έλλειψης τροφίμων, αλλά πρόβλημα **άνισης κατανομής**. Τρόφιμα υπάρχουν αρκετά για όλους, αλλά βρίσκονται σε *“λάθος θέση”*.

Εκατομμύρια συνάνθρωποι μας πεθαίνουν από πείνα, επειδή εμείς τα σπαταλούμε, τα θάβουμε σε χωματερές ή τα αφήνουμε να σαπίζουν δίπλα μας αναξιοποίητα, αντί να τα προσφέρουμε στους πεινασμένους αδελφούς μας. Και αυτό συνιστά ντροπή για όλους όσους υποκριτικά *«οδύρονται»* για τους λιμοκτονούντες λαούς, ενώ με τις πολιτικές τους κάνουν τους φτωχούς φτωχότερους.

Παράλληλα, θα ήταν αφελές να πιστέψουμε ότι οι Εταιρείες ΓΜ αποφάσισαν να επενδύσουν πακτωλούς χρημάτων για να συνεισφέρουν στην επίλυση ενός προβλήματος, για το οποίο όχι μόνον δεν συνεισέφεραν ποτέ, αλλά με τις πολιτικές τους (βλ. πολιτική *«αρπαγής γης»*) το επιδεινώνουν.

Επιπτώσεις και προβληματισμοί

Τα ΓΤΤ έφεραν στο προσκήνιο ένα πλήθος ζητημάτων, που έχουν σχέση με:

1. Την **υγεία**, την **ασφάλεια** και την προστασία των **δικαιωμάτων** του Καταναλωτή
2. Την διατάραξη της φυσικής ισορροπίας στο περιβάλλον και στη **βιοποικιλότητα** του πλανήτη
3. Τις επερχόμενες δραστικές αλλαγές στις δομές και στο **μέλλον** της παραδοσιακής **Γεωργίας**
4. Την σκόπιμη **εξαφάνιση** αυτόχθονων **ποικιλιών** και την επιδείνωση της παγκόσμιας **πείνας**
5. Τον κοινωνικό έλεγχο και την **ηθική της παραγωγής** και της κατανάλωσης τροφίμων
6. Την έμπρακτη αμφισβήτηση της **θείας Δημιουργίας**
7. Τον απόλυτο έλεγχο της παραγωγής τροφίμων για **ένα νέο μοντέλο παγκόσμιας σκλαβιάς**

Υγεία και ασφάλεια Καταναλωτή

Η ΓΤ ενός φυτικού οργανισμού μπορεί να συνοδεύεται από εμφάνιση αλλεργικότητας ή ακόμη και τοξικότητας για κάποια άτομα. Οι πιθανές αλλεργικές ή τοξικές επιδράσεις κατά την κατανάλωση ΓΤΤ μπορεί να οφείλονται:

- Στην αύξηση των συγκεντρώσεων υπαρχόντων ή στην εμφάνιση νέων αλλεργιογόνων συστατικών
- Στην παρουσία ΓΤ- μικροβίων, που συμμετέχουν στη διαδικασία παραγωγής ΓΤΤ
- Στην εξασθένηση του ανοσοποιητικού λόγω μεταφοράς αντίστασης στα αντιβιοτικά από τα ΓΤ φυτά στη μικροχλωρίδα του πεπτικού μας συστήματος.

Η αυξημένη αντίσταση στα αντιβιοτικά είναι πλέον ένα σοβαρότατο πρόβλημα, αφ' ενός λόγω αλόγιστης χρήσης ανθρώπινων αντιβιοτικών, αφ' ετέρου λόγω εκτεταμένης και ανεξέλεγκτης χρήσης τους στα σιτηρέσια ζώων και ψαριών, για τη γρήγορη ανάπτυξή τους. Με τα δεδομένα αυτά, **ο Καταναλωτής** που έχει προβλήματα αλλεργικότητας ή ανοσοκαταστολής, **πρέπει να γνωρίζει αν ένα τρόφιμο περιέχει ΓΤ υλικό**, για να μπορεί να προστατέψει την υγεία του. Αυτό όμως είναι αδύνατο, για-

τί σκόπιμα δεν υπάρχει ενημερωτική σήμανση στην ετικέτα των ΓΤΤ.

Παραβίαση δικαιωμάτων του Καταναλωτή

Η σήμανση στην ετικέτα ενός τροφίμου δεν έχει να κάνει μόνο με την υγεία και την ασφάλεια του Καταναλωτή, άρα δεν επιβάλλεται μόνο σε περιπτώσεις πιθανής επικινδυνότητας, όπως υποστηρίζουν οι υπέρμαχοι της προαιρετικής σήμανσης των ΓΤΤ (βλ. ΗΠΑ).

Απ' εναντίας, η **σήμανση** οφείλει να πληροφορεί για το περιεχόμενο, τη διατροφική αξία και τον **ιδιαιτερό τρόπο παραγωγής** του Τροφίμου, που ενδεχομένως παραβιάζει τις ηθικές, περιβαλλοντικές και ανθρωπιστικές αξίες του Καταναλωτή. Προκειμένου ο Καταναλωτής να ασκήσει το βασικό δικαίωμα της **ελεύθερης, πληροφορημένης επιλογής**, πρέπει να γνωρίζει αν ένα τρόφιμο περιέχει ΓΤ οργανισμούς.

Γιατί όμως μας αρνούνται τη σήμανση των ΓΤΤ; **Μα γιατί λίγοι θα τα επέλεγαν, αν τα αναγνώριζαν**. Άρα, η κατανάλωσή τους **μάς επιβάλλεται εν αγνοία μας**. Μήπως αυτό συνιστά μείζον **έλλειμα δημοκρατίας**;

Το παράδοξο με τη νομοθεσία τροφίμων των Η.Π.Α. είναι η *«προαιρετική»* σήμανση των ΓΤΤ, τη στιγμή που είναι υποχρεωτική η διατροφική σήμανση κάθε τροφίμου(!).

Με λίγα λόγια, τα ΓΤΤ, που προέρχονται από **παρά φύση** οργανισμούς (βλ. *εικ. 1 και 2*), τα ονομάζουν σκόπιμα *«μεταλλαγμένα»* (άρα ακίνδυνα) και μας τα **επιβάλλουν** εν αγνοία μας, χωρίς σήμανση, άρα **χωρίς δικαίωμα επιλογής**.

Επιπτώσεις στο περιβάλλον και στη βιοποικιλότητα

Είναι τα ΓΤ φυτά απειλή για τη βιοποικιλότητα, για το περιβάλλον; Μπορούν τα γονιδιά τους να μεταφερθούν ελεύθερα στη Φύση; Οι Εταιρείες ΓΜ λένε όχι. Κι όμως, οι ίδιοι διώκουν δικαστικά συμβατικούς παραγωγούς δημητριακών για *«κλοπή γενετικού υλικού»*(!), γιατί οι καλλιέργειές τους βρέθηκαν *«μολυσμένες»* από παρακείμενες καλλιέργειες ΓΤ φυτών!

Η διασπορά στη Φύση ΓΤ υλικού σε νέους, απρόβλεπτους από τη Φύση συνδυασμούς συνιστά σοβαρή απειλή για τη **βιοποικιλότητα** και την **ισορροπία**, που τόσο σοφά και αρμονικά λειτούργησε για εκατομμύρια χρόνια. Μεταφορά γονιδίων αντοχής στα ζιζανιοκτόνα (ή στα έντομα) από τα καλλιεργούμενα ΓΤ φυτά σε άλλα ζιζάνια (ή άλλα έντομα) σημαίνει δημιουργία **υπερζιζανίων** ή **υπερντόμων** και ανάγκη αντίστοιχης αύξησης των φυτοφαρμάκων σε βάρος των παραγωγών, των Καταναλωτών και του Περιβάλλοντος. Έτσι εξουδετερώνεται το προβαλλόμενο *“όφελος της μειωμένης χρήσης φυτοφαρμάκων και προστασίας του Περιβάλλοντος”*, αφού οδηγούμαστε σε αντίθετο (από το επιθυμητό) αποτέλεσμα.

Είναι ενδιαφέρον πως οι χώρες και οι εταιρείες - παραγωγοί ΓΤ οργανισμών αρνούνται να αναλάβουν την ευθύνη για αρνητικές επιπτώσεις των προϊόντων τους στον Άνθρωπο και στο Περιβάλλον. Είναι εξ ίσου ενδιαφέρον

ότι, διεθνείς ασφαλιστικοί οργανισμοί αρνούνται να αναλάβουν την κάλυψη κινδύνων από βιοτεχνολογία, και αυτό υπογραμμίζει την αδυναμία ελέγχου των επιπτώσεων από τη χρήση της ΓΜ.

Επιπτώσεις στις δομές και στο μέλλον της Γεωργίας

Με την “τεχνολογία - εξολοθρευτή”, οι Εταιρείες ΓΜ παράγουν φυτά, που δίνουν στείρο σπόρο, για να μη μπορεί ο παραγωγός να εφαρμόσει την πανάρχαια πρακτική της φύλαξης σπόρου για την επόμενη χρονιά. Ο παραγωγός είναι αναγκασμένος να αγοράζει σπόρο κάθε χρόνο, σε τιμή που καθορίζει το ολιγοπώλιο (αυριανό μονοπώλιο ΓΤ σπόρων). Με τον τρόπο αυτό επέρχεται κέραιο πλήγμα στο θεσμό της παραδοσιακής Γεωργίας, απειλείται η ανεξαρτησία ολόκληρων κοινωνιών ή λαών, ενώ παράλληλα οδηγούνται σε εξαφάνιση αυτόχθονες ποικιλίες με πολύτιμο γενετικό υλικό και τεράστια γεωργική σημασία.

Απειλείται τελικά η ίδια η δημοκρατία (στέρωση επιλογών - επιβολή κατανάλωσης εν αγνοία) και η επισιτιστική ανεξαρτησία κοινωνιών και λαών.

Το πατεντάρισμα γενετικού υλικού από εταιρείες ΓΜ και η μονοπώλησή του οδηγεί σε “γονίδια ιδιωτικής χρήσης”, σαν να είμαστε εμείς οι δημιουργοί τους(!). Όλα αυτά εγείρουν τεράστια ηθικά και πολιτικά ζητήματα, αφού οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στον απόλυτο έλεγχο της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων από 1 - 2 πολυεθνικές!.

Προς μια νέα μορφή παγκόσμιας σκλαβιάς

Η ΓΜ προσφέρει έναν καινούργιο δρόμο για εύκολη κερδοφορία, αφού προσφέρει τη δυνατότητα γρήγορης παραγωγής θεαματικών “λύσεων” σε σχέση με τη συμβατική γενετική βελτίωση. Έτσι, για παράδειγμα, με τη δημιουργία φυτών ανθεκτικών σε συγκεκριμένα, δικά τους ζιζανιοκτόνα, οι εταιρείες ΓΜ πιάνουν “μ’ ένα σμπάρο δυο τρυγόνια”. Πουλάνε σπόρο και φάρμακο μαζί.

Πόσο μεγάλες και ισχυρές είναι οι Εταιρείες ΓΜ; Πριν από 20 χρόνια, 30 εταιρείες κατείχαν το 90 % της παγκόσμιας αγοράς αγροχημικών και σπόρων. Σήμερα το ίδιο ποσοστό ελέγχεται από 3 εταιρείες, με κύκλους εργασιών, που ξεπερνούν τους προϋπολογισμούς αναπτυγμένων κρατών. Με τη δυναμική αυτή μπορεί εύκολα να προβλεφθεί ότι οδεύουμε προς μια κατάσταση απόλυτου ελέγχου της παγκόσμιας αγοράς τροφίμων από μια δράκα επικίνδυνων «ανθρώπων», που μας ετοιμάζουν ένα νέο μοντέλο παγκόσμιας σκλαβιάς.

Το μέλλον της Ελληνικής Γεωργίας

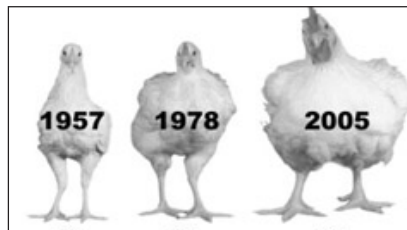
Το μέλλον της ελληνικής Γεωργίας βρίσκεται έξω από

τη ΓΤ Γεωργία. Σε αυτό συνηγορούν: ο μικρός κλήρος, το μοναδικό εδαφοκλιματικό υπόβαθρο, που ευνοεί την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και τα σημαντικά οφέλη σε εξαγωγές και τουρισμό από την επιβαλλόμενη ανακήρυξη της Ελλάδας ως “χώρα ελεύθερη από ΓΤ - GMO free”.

Το μέλλον της χώρας μας βρίσκεται στη Βιολογική και Ολοκληρωμένη Γεωργία, γνωστή και ως «Γεωργία ακριβείας», με συστηματική, δραστική μείωση εισροών σε φάρμακα, λιπάσματα, ενέργεια για συμπίεση του κόστους παραγωγής και βελτίωση της ποιότητας - ασφάλειας των παραγόμενων προϊόντων, άρα αυξημένη ανταγωνιστικότητα (βλ. προηγούμενη δημοσίευση1).

Επίλογος

Η ΓΤ Γεωργία δεν είναι ένας άλλος τρόπος παραγωγής. Είναι Γεωργία ενάντια στη Φύση και τη Βιοποικιλότητα, ενάντια στις θεμελιώδεις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, ενάντια στις ανθρωπιστικές αξίες της δημοκρατίας και της αυτοδιάθεσης, ενάντια στα ανθρώπινα δικαιώματα για ελεύθερη, ενημερωμένη επιλογή τροφίμων, για κοινωνικό έλεγχο των φυσικών πόρων και της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων. Η ΓΤ Γεωργία συνιστά έμπρακτη αμφισβήτηση της σοφίας του Δημιουργού, ένα μεγάλο ερωτηματικό στο «πάντα εν σοφία εποίησας», που ως αρχαία «ύβρις»

Εικόνα 2. Φυσιολογικό κοτόπουλο (1957, 905 g), συμβατικά βελτιωμένο (με διασταύρωση) κοτόπουλο (1978, 1.808 g) και γενετικά τροποποιημένο κοτόπουλο - «Frankenstein» ίδιας ηλικίας (2005, 4.202 g)

οδηγεί σε μια παγκόσμια τραγωδία. Είναι ο δούρειος ίππος για τον απόλυτο έλεγχο της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων από μια δράκα «ανθρώπων» με σοβαρό έλλειμα ηθικής, που μας ετοιμάζουν μια νέα μορφή παγκόσμιας σκλαβιάς.

Το μέλλον των ΓΤΤ θα κριθεί από το βαθμό αποδοχής τους από το Καταναλωτικό κοινό. Ελάχιστη απαίτηση του Καταναλωτή είναι η υποχρεωτική σήμανση των ΓΤΤ, για να γνωρίζει ποιες είναι οι επιπτώσεις των διατροφικών του επιλογών στον ίδιο, στο Περιβάλλον και στην ανθρωπότητα. Η ευθύνη του ενεργού πολίτη - Καταναλωτή να ενημερωθεί, να οργανωθεί σε Καταναλωτικές οργανώσεις (βλ. ΚΕ.Π.ΚΑ.- www.kerka.org) και να παρέμβει συλλογικά για να απαιτήσει το σεβασμό των δικαιωμάτων του, είναι δεδομένη.

Η στάση μας απέναντι στη ΓΤ Γεωργία είναι η συνισταμένη των αρχών και των αξιών μας. Μας ζυγίζει και μας χαρακτηρίζει ως ενεργούς και σκεπτόμενους πολίτες. Είναι στάση ζωής απέναντι στη θεία δημιουργία και στο απειλούμενο μέλλον της ανθρωπότητας!

Δ/νση επικοινωνίας: Lazaride@agro.auth.gr

1 Λαζαρίδης Χ. Ν. 2024. Από το «Ησιόδειο» άροτρο στη δορυφορική «Γεωργία ακριβείας». ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, Τεύχος 58ο, σελ. 8 - 11

* Το κείμενο βασίζεται σε διάλεξη, που δόθηκε στην Ι.Μ. Αγ. Αρσένιου (Βατοπαίδι) στις 18/8/2024.

1974-2024: 50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΟΙ ΧΑΛΚΙΔΙΚΙΩΤΕΣ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΠΟΥ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΗΚΑΝ «ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ» ΤΟ 1974

ΧΡΗΣΤΟΣ ΡΑΝΤΑΒΕΛΛΑΣ

Το φετινό καλοκαίρι συμπληρώθηκαν 50 χρόνια από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974.

Ελληνοκύπριοι κι ένας περιορισμένος αριθμός Ελλήνων αξιωματικών και οπλιτών, που στρατοπέδευαν την περίοδο εκείνη στο νησί, έδωσαν σκληρές μάχες για την υπεράσπισή του. Δεν μπόρεσαν ωστόσο να αποτρέψουν την κατάληψη του του βόρειου τμήματος του νησιού από τους Τούρκους.

Στις επετειακές εκδηλώσεις για τα 50 χρόνια από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, οι περισσότερες εκ των οποίων πραγματοποιούνται αυτόν το χρόνο στην Αθήνα, αλλά και στα σχετικά αφιερώματα του ημερήσιου και περιοδικού τύπου παρατηρείται - πλην εξαιρέσεων - η έλλειψη διασύνδεσης του γεγονότος της αποκατάστασης της δημοκρατίας στην Ελλάδα με τα όσα συνέβησαν στην Κύπρο. Αυτό προκαλεί εντύπωση καθώς ουσιαστικά ήταν η κυπριακή τραγωδία αυτή που άλλαξε άρδην το πολιτικό κλίμα στην Ελλάδα, συνέβαλε καθοριστικά στην αφύπνιση των Ελλήνων και οδήγησε στην άμεση κατάρρευση της δικτατορίας.

Ο στρατηγός Σπυρίδωνας Δελλής που υπηρέτησε στην Ελληνική Δύναμη της Κύπρου (ΕΛΔΥΚ) την εποχή εκείνη υποστηρίζει ότι η οργάνωση του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου 1974 από το δικτατορικό στρατιωτικό καθεστώς της Χούντας, με σκοπό την ανατροπή του εκλεγμένου Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', υπήρξε μία ενέργεια «εγκληματική, αντεθνική, προδοτική και άφρων»¹. Το πώς ενήργησαν οι σύμμαχοι μας στο ΝΑΤΟ εκείνη την εποχή, τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της εισβολής, έχει βέβαια μεγάλη ιστορική αξία να ερευνάνται και να αναδεικνύεται αφού φαίνεται ότι συνδέεται άμεσα ή έμμεσα και με τη στάση της ελληνικής πλευράς. Από την άλλη πλευρά, όμως, δε θα πρέπει να λησμονείται ότι ήταν τελικά το δικτατορικό καθεστώς της Ελλάδας αυτό που με τη στρατιωτική παρέμβασή του στα εσωτερικά μίας άλλης κρατικής οντότητας έδωσε την αφορμή που έψαχναν οι Τούρκοι για να ει-

σβάλλουν ένοπλοι στο νησί, να διαπράξουν μία σειρά από πολεμικά εγκλήματα και τελικά να καταφέρουν να κατακτήσουν ένα μεγάλο μέρος του. Το δικτατορικό καθεστώς της Ελλάδας επέδειξε μία σκληρή στάση απέναντι στον εκλεγμένο πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο και τους υποστηρικτές του, αλλά στη συνέχεια βρέθηκε απροετοίμαστο και αδρανές απέναντι στην τουρκική εισβολή. Έτσι οι Κύπριοι αγωνιστές και οι εκεί Έλληνες στρατευμένοι κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής αφέθηκαν αβοήθητοι να πολεμήσουν τις υπέρτερες τουρκικές δυνάμεις. Δυστυχώς όμως και μετά την απαλλαγή της χώρας μας από το χουντικό καθεστώς, η πρώτη μεταπολιτευτική κυβέρνηση εθνικής ενότητας που ανέλαβε τον Ιούλιο του 1974 δεν μπόρεσε να κρατήσει μια περισσότερο δυναμική στάση κι έτσι ακολούθησε και η δεύτερη τουρκική προέλαση που διεύρυνε σημαντικά τις εδαφικές κατακτήσεις των Τούρκων στο βόρειο τμήμα του νησιού.

Από τις μαρτυρίες των διασωθέντων στρατιωτικών, αποκαλύπτεται

Το Ηρώο στο στρατιωτικό κοιμητήριο της Λευκωσίας στη μνήμη των πεσόντων κατά την τουρκική εισβολή το 1974

η σημαντική προσφορά στην πατρίδα των Χαλκιδικιωτών, που συμμετείχαν στις πολεμικές επιχειρήσεις στην Κύπρο το 1974. Έδωσαν σκληρές μάχες καθόλη τη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων, ενώ κάποιοι από αυτούς έπεσαν μαχόμενοι στο πεδίο της μάχης. Οι Χαλκιδικιώτες που συμμετείχαν στις πολεμικές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής το 1974 προσέθεσαν ένα ακόμη ένδοξο κεφάλαιο στην ιστορία των προγόνων τους που είχαν βρεθεί νωρίτερα μπροστάρρηδες σε όλους τους αγώνες τους ελληνικού έθνους: την επανάσταση του 1821, σε εκείνη του 1854, στον Μακεδονικό Αγώνα 1904-1908, στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913, στη μικρασιατική εκστρατεία 1919-1922, στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-41 και στην ένοπλη αντίσταση εναντίον των Γερμανών κατακτητών. Είναι χαρακτηριστικό της πολεμικής προσπάθειας των συμπατριωτών μας ότι η τελευταία πολεμική κραυγή στην Κύπρο ακούστηκε από έναν

Όνοματεπώνυμο	Στρατιωτικός βαθμός	Τόπος καταγωγής	Πώς έφυγαν από τη ζωή
Σταμπουλής Βασίλειος	Λοχαγός	Κασσάνδρα	Έπεσε στο πεδίο της μάχης
Λουκάκης Θεοφάνης	Λοχίας	Σάρτη	Έπεσε στο πεδίο της μάχης
Ξανθόπουλος Αθανάσιος	Δεκανέας	Παλαιόκαστρο	Έπεσε στο πεδίο της μάχης
Τσιπινιάς Βασίλειος	Λοχίας	Μεγάλη Παναγία	Έπεσε στο πεδίο της μάχης
Κουτρούλης Στέφανος	Στρατιώτης	Νέος Μαρμαράς	Αγνοούμενος
Παυλούδης Παύλος	Λοχίας	Άγιος Νικόλαος	Αγνοούμενος
Σιουρλας Κωνσταντίνος	Στρατιώτης	Κασσάνδρα	Αγνοούμενος
Χαμουργιωτάκης Γεώργιος	Λοχίας	Ποτίδαια	Αγνοούμενος
Σαμαράς Αθανάσιος	Στρατιώτης	Άγιος Πρόδρομος	Νεκρός από τις κακουχίες

Χαλκιδικιώτη στρατιώτη, τον Στέφανο Κουτρούλη από το Νέο Μαρμαρά, στο τέλος της σκληρότερης μάχης που δόθηκε στο νησί για την υπεράσπιση του στρατοπέδου της ΕΛΔΥΚ. Ο Κουτρούλης αρνήθηκε να υπακούσει στην διαταγή απαγκίστρωσης κι έμεινε από τους τελευταίους που έπεσαν μαχόμενοι. Είναι ένας από τους αγνοούμενους της Κύπρου.

Με αφορμή τη φετινή επέτειο συμπλήρωσης 50 χρόνων από την τουρκική εισβολή δημοσιεύονται τα ονοματεπώνυμα, τον στρατιωτικό βαθμό και τον τόπο καταγωγής όσων Χαλκιδικιωτών έπεσαν επί τόπου στο πεδίο της μάχης ή από κακουχίες ή υπήρξαν αγνοούμενοι αλλά και όλων αυτών που συμμετείχαν στον πολεμικό αγώνα ως έναν ελάχιστο φόρο τιμής απέναντι στην πολεμική τους προσπάθεια. Επίσης προσθέτουμε και κάποια άλλα στοιχεία από δημοσιευμένες πηγές που αναδεικνύουν τον συγκλονιστικό αγώνα που έδωσαν προκειμένου να υπερασπιστούν το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ.

Ειδικά για τον Λοχαγό Πεζικού, Σταμπουλή Βασίλειο από την Κασσάνδρα, αξίζει να σημειωθεί ότι ήταν ο υπασπιστής του επικεφαλής του Στρατοπέδου της ΕΛΔΥΚ Αντισυνταγματάρχη Παναγιώτη Σταυρουλόπουλου. Σύμφωνα με τον Σταυρουλόπουλο ο Σταμπουλής τρεις μέρες πολέμησε γενναίως δίπλα του, πριν σκοτωθεί στις 16 Αυγούστου 1974. Τον χαρακτηρίζει λεβέντη και παλληκάρι.

Άλλοι Χαλκιδικιώτες που συμμετείχαν στις πολεμικές επιχειρήσεις και κατάφεραν να τότε να επιβιώσουν από αυτές είναι οι ακόλουθοι: ο Ευθυμίου Γιώργος από τη Βαρβάρα, Άγκος Ζαφείρης από τη Γαλάτιστα (στρατιώτης), Βαγιωνάς Αθανάσιος από τη Συκιά (στρατιώτης), Βάσιος Βασίλειος από τον Άγιο Νικόλαο (λοχίας), Γάτας Χριστοδουλος από την Ιερισσό (στρατιώτης), Γεωργιαδης Ανα-

Ο Λοχαγός Πεζικού Σταμπουλής Βασίλειος*

στάσιος από τα Σήμαντρα (στρατιώτης), Γιαρμής Χρήστος από τα Σήμαντρα (στρατιώτης), Γιαννέλης Απόστολος από τον Άγιο Νικόλαο (στρατιώτης), Γκιζέπας Απόστολος από το Παλαιχώρι (λοχίας), Γεώργιος Ζαφής από το Νεοχώρι (λοχίας), Ζιώκος Χρήστος από τα Ελαιοχώρια (λοχίας), Καραβασίλης Ηρακλής από τα Βραστάμα (στρατιώτης), Καραμανλής Ακρίτας από το Πευκοχώρι (στρατιώτης), Κηπουρός Αντώνιος από τη Φούρκα (αξιωματικός), Λαλιώτης Χρήστος από την Αρναία (στρατιώτης), Μανωλάκης Χρήστος από την Αρναία (στρατιώτης), Μανωλάς Άγγελος από την Καλάνδρα (λοχίας), Μαυρίδης Κωνσταντίνος από τον Πολύγυρο (λοχίας), Μαύρος Βασίλειος από το Γομάτι (στρατιώτης), Μπαραχάνος Νικόλαος από τον Ταξιάρχη (στρατιώτης), Μπογιάννης Χρυσόστομος από τη Νέα Τρίγλια (στρατιώτης), Ντελής Γιώργος από την Παλαιόχωρα (στρατιώτης), Ουζούνης Δημήτρης από τον Άγιο Μάμα (στρατιώτης), Πανιώρης Δημήτριος, Παπαγεωργίου Αθανάσιος από τη Γαλάτιστα (στρατιώτης), Παπαευσταθίου Ευστάθιος από τη Βαρβάρα, Πατηταράς Δημήτριος από τη Γαλάτιστα, Πιπεράς Δημήτριος από τα Δουμπιά (στρατιώτης), Πολύζος Γεώργιος από τα Νέα Σύλατα, Πολυχρόνης Δημήτριος (στρατιώτης), Πούλιος Αργύριος από την Πορταριά, Σισμάνης Βασίλειος από τη Γαλάτιστα (στρατιώτης), Σουλτάνης Γεώργιος από την Ιερισσό (στρατιώτης), Σχοινάς Δημήτριος από τον Πολύγυρο (λοχίας), Συγκουρλής Χρήστος από το Νέο Μαρμαρά (στρατιώτης), Σωτηρίου Θεόδωρος, Φόρας Στέργιος από την Ιερισσό (στρατιώτης), Χαμαϊδός Νικόλαος από την Ιερισσό (στρατιώτης), Χαριστός Δημήτριος από την Ιερισσό (στρατιώτης), Χρυσάφης Αθανάσιος από τη Νικήτη (λοχίας), Γεώργιος Χρυσονοϊδης (στρατιώτης) και Κανταράς Χαράλαμπος από τη

* Ο Λοχαγός Πεζικού Σταμπουλής Βασίλειος από την Κασσάνδρα έπεσε στο πεδίο της μάχης. Το όνομά του δόθηκε στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ στον Άγιο Ιωάννη της Μαλούντας στη Λευκωσία.

Γαλάτιστα. Από αυτούς απεβίωσαν στη συνέχεια εν ειρήνη μέχρι σήμερα οι: Ζιώκος Χρήστος, Λαλιώτης Χρήστος, Ντελής Γιώργος, Ζαπρής Γεώργιος, Μανωλάς Άγγελος, Μπαραχάνος Νικόλαος, Πούλιος Αργύριος και Κανταράς Χαράλαμπος από τη Γαλάτιστα.

Στον περιορισμένο χώρο του συγκεκριμένου άρθρου δεν είναι δυνατόν να καταγραφεί συνολικά η στρατιωτική δράση των συμπατριωτών μας στο νησί της Κύπρου. Θα περιοριστούμε στην πλέον σκληρή και άνιση μάχη που δόθηκε στην Κύπρο μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων, στις 16 Αυγούστου 1974, όταν οι Τούρκοι επιδίωξαν να ολοκληρώσουν την προσπάθειά τους να καταλάβουν το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ (Ελληνικής Δύναμης Κύπρου).

Η πολεμική αυτή επιχείρηση των Τούρκων είχε ξεκινήσει από τις 14 Αυγούστου και στις 16 ήταν η κορύφωσή της. Το στρατόπεδο αυτό βρισκόταν δυτικά της Λευκωσίας και η κατάληψή του σήμαινε και το τέλος του πολέμου. Γνωρίζουμε ότι οι αρκετοί Χαλκιδικιώτες πήραν μέρος στη συγκεκριμένη μάχη. Άλλοι έπεσαν μαχόμενοι, άλλοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι, ενώ κάποιοι κατάφεραν να επιβιώσουν μετά από την εντολή απαγκίστρωσης και υποχώρησης που δόθηκε².

Διαθέτουμε σημαντικές μαρτυρίες για τη συγκεκριμένη μάχη από αξιωματικούς και στρατιώτες που έλαβαν μέρος στη συγκεκριμένη μάχη. Μία από αυτές είναι του Αντισυνταγματάρχη Παναγιώτη Σταυρουλόπουλου³ ο οποίος ανέλαβε υποδιοικητής του στρατοπέδου της ΕΛΔΥΚ και ήταν επικεφαλής τριών λόχων και μίας διμοιρίας όλμων⁴ που αριθμούσαν συνολικά 300 άντρες. Οι υπόλοιποι λόχοι που υπήρχαν εντός του στρατοπέδου σύμφωνα με τον Σταυρουλόπουλο κατόπιν σχετικής εντολής αναχώρησαν πριν αυτός αναλάβει τη διοίκησή του.

Οι 300 αυτοί άντρες της ΕΛΔΥΚ προσπάθησαν να υπερασπίσουν το στρατόπεδο έχοντας απέναντί τους πολύ μεγαλύτερες τουρκικές δυνάμεις τόσο σε άντρες όσο και σε εξοπλισμό. Ο Σταυρουλόπουλος εκτιμά ότι οι Έλληνες υπερασπιστές του στρατοπέδου της ΕΛΔΥΚ είχαν απέναντί τους 2000 στρατιώτες, 300 άρματα και συνεχή υποστήριξη από ισχυρές δυνάμεις του τουρκικού πυροβολικού και αεροπορίας. Οι υπερασπιστές αυτοί της νήσου της Κύπρου παρά το γεγονός ότι ζήτησαν ενίσχυση τόσο από δυνάμεις του πυροβολικού όσο και της αεροπορίας δεν έλαβαν ποτέ αυτή την ενίσχυση. Έδωσαν τελικά μόνοι τους τις πολύ σκληρές αυτές μάχες που ξεκίνησαν από τις 14 και κορυφώθηκαν στις 16 Αυγούστου.

Στις 16 Αυγούστου δέχτηκαν σύμφωνα με τον Σταυ-

ρουλόπουλο ανελέητο βομβαρδισμό από την τουρκική αεροπορία και ανελέητα χτυπήματα από το τουρκικό πυροβολικό και τα άρματα μάχης. Όταν οι ελληνικές απώλειες έφτασαν τους 80 περίπου άντρες, και ενώ είχαν πέσει στο πεδίο της μάχης και δύο Έλληνες λοχαγοί, ένας εκ των οποίων ήταν ο λοχαγός Βασίλειος Σταμπουλής από την Κασσάνδρα, ο Σταυρουλόπουλος ως επικεφαλής της ελληνικής στρατιωτικής δύναμης έδωσε εντολή να συμπτυχθούν οι στρατιώτες και να απαγκιστρωθούν από το στρατόπεδο. Οι απώλειες των Τούρκων στη συγκεκριμένη μάχη υπολογίζονται σε 2000 άντρες. Σύμφωνα με πληροφορίες του Σταυρούπουλου ο Τούρκος συνταγματάρχης που ήταν υπεύθυνος αυτής της δύναμης πέρασε στρατοδικείο και στη συνέχεια αυτοκτόνησε.

Μία άλλη πηγή για τη μάχη της 16ης Αυγούστου είναι αυτή του στρατιώτη Αστέριου Κυριακόπουλου από τη Λάρισα της 103 σειράς του Λόχου Διοικήσεως της ΕΛ.ΔΥ.Κ.⁵ Ο Κυριακόπουλος περιγράφει στη μαρτυρία του αναλυτικά τις επιθέσεις των Τούρκων και τις σκληρές και άνισες μάχες που δόθηκαν. Θα παραθέσουμε ένα περιορισμένο απόσπασμα της μαρτυρίας του, στο οποίο διηγείται τα γεγονότα από το χρονικό σημείο στο οποίο δόθηκε η εντολή απαγκίστρωσης και εξόδου από το στρατόπεδο. Στη διήγησή του αυτή ο Κυριακόπουλος αναφέρεται ονομαστικά σε δύο Χαλκιδικιώτες που αρνήθηκαν να εγκαταλείψουν το στρατόπεδο, τον Στέφανο Κουτρούλη και Βασίλη Βάσιο, ενώ όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ήταν η κραυγή του Στέφανου Κουτρούλη από το Νέο Μαρμαρά Χαλκιδικής, η τελευταία πολεμική ιαχή που ακούστηκε στην Κύπρο από ελληνικά χείλη:

Ο Στέφανος Κουτρούλης**

από ελληνικά χείλη:

«...Ο Ταγματάρχης Δελλής εκτιμώντας

την δεινή κατάσταση και το επερχόμενο ολοκαύτωμα των στρατιωτών του διατάζει, συντεταγμένη απαγκίστρωση και έξοδο από το στρατόπεδο! Στέλνει αγγελιοφόρους στον Λόχο Διοικήσεως, τον 4ο Λόχο και τον 2ο Λόχο. 'Όλοι πέφτουνε νεκροί μέσα στον χαλασμό της μάχης! Τρέχει μόνος του εντελώς ακάλυπτος! 'Αοπλος και χωρίς κράνος! Κατάφερε να ελιχθεί ανάμεσα στα άρματα, στα τεθωρακισμένα, στους Τούρκους και να οδηγήσει τα λιοντάρια σε μια νέα έξοδο του Μεσολογγίου!

Δύο λιοντάρια του 4ου Λόχου, ο Στέφανος Κουτρούλης και ο Βασίλης Βάσιος, Χαλκιδικιώτες και οι δύο αρνούνται να φύγουν! Ο Στέφανος ήταν ο γίγαντας του 4ου Λόχου! Αρνήθηκε να αποχωριστεί το πολυβόλο του! Οι τελευταίοι σύντροφοί του τον είδαν όρθιο να επιτίθεται

** Ο Στέφανος Κουτρούλης από τον Νέο Μαρμαρά Χαλκιδικής. Έμεινε τελευταίος να πολεμά και να υπερασπίζεται το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ. Είναι ένας από τους αγνοούμενους της Κύπρου. Πηγή φωτογραφίας: Αθανάσιος Χρυσάφης, Οι άγνωστοι στρατιώτες της ΕΛ. ΔΥ. Κ. του 211 Τ.Π & λοιπής εθνοφυρούρας 1974

εναντίων των Τούρκων και να χάνεται... από τότε αγνοείται η τύχη του. Ο Βασίλης μετά από titάνια μάχη και απίστευτες περιπέτειες συνελήφθη αιχμάλωτος....

Μέχρι της 18.00' οι μάχες μαίνονταν μέσα στο στρατόπεδο της ΕΛ.ΔΥ.Κ. από τα απομεινάρια του 4ου και 2ου Λόχου. Ο Ταγματάρχης Δελλής έσωσε όσους μπόρεσε με μια ηρωική έξοδο ανάμεσα στα Τούρκικα άρματα και τις εκατοντάδες Τούρκους στρατιώτες! Η ΕΛ.ΔΥ.Κ. οχυρώθηκε λίγο ποιο πίσω από το στρατόπεδο της. Οι Τούρκοι

δεν τόλμησαν να τους επιτεθούν' Ήταν η τελευταία μάχη του πολέμου...

Κάποιοι Ελδουκάριοι άκουσαν τελευταία την φωνή του Στέφανου Κουτρούλη να βρίζει και να κραυγάζει προς τους Τούρκους και το πολυβόλο του να κροταλίζει...μετά πλήθος ριπές...μετά σιωπή...

Ήταν η τελευταία Ελληνική κραυγή τελευταία πολεμική ιαχή από χείλη Ελληνικά που σκέπασε σαν βροντή ολόκληρη την Κύπρο...στην Ελλάδα δεν ακούστηκε ποτέ...»

1. Σπυρίδων Δελλής, Η αυτοθυσία της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου. Μία μαρτυρία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2023, σελ. 130
2. Ο Βασίλης Σταμπούλης, Λογαγός από την Κασσάνδρα και ο Λοχίας Γιώργος Χαμουργιωτάκης σκοτώθηκαν στις 16 Αυγούστου 1974 βλέπε σχετικά Μουλαγιαννίου Λεωνίδα, Ευτύχησε αυτό το μικρό χωριό της προσφυγιάς, να κοιμίζει στη γή του ήρωες (διαδικτυακή πηγή: <https://www.halkidikinews.gr/επικαιρότητα/1242-ευτύχησε-αυτό-το-μικρό-χωριό-της-προσφυγιάς,-να-κοιμίζει-στη-γη-του-ήρωες>)
3. Για το βίντεο της μαρτυρίας του βλέπε σχετικά <https://www.>

argolikeseidhseis.gr/2016/06/1974.html?m=1

4. Ο 2ος Λόχος του 1ου Τ.Π., με Διοικητή τον Υπολοχαγό Ηλία Κωνσταντούλα, ο 4ος Λόχος του 2ου Τ.Π., με Διοικητή τον Κύπριο Λοχαγό Λούη Ιωαννίδη, ο Λόχος Διοικήσεως της ΕΛ.ΔΥ.Κ. με Διοικητή τον Ταγματάρχη Σπυρίδωνα Δελλή και μια διμοιρία όλμων με Διοικητή τον Υπολοχαγό Στέφανο Πίο (βλέπε σχετικά την ιστοσελίδα Veterans <https://veteranos.gr/kipros-i-epiki-machi-tis-eldik-paramones-tis-panagias-tou-74/>)
5. ο.π.

14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1821, ΕΑΛΩ Η ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ, ΕΑΛΩ....

«...κραταιά ως θάνατος η πεθυμιά της λευτεριάς...»

Φουριόζικο το μίσος του οχτρού, που ξεβράστηκε στο στενό της Ποτιδαιας, τον Νοέμβρη του '21. Τούρκοι του Λουμπούτ πασά, με βοηθούς Εβραίους της Σαλονίκης, ορμήσανε να θρυμματίσουν τον νιογέννητο Αγώνα. Έλληνες αγωνιστές, μια φούχτα, φτιαξιάς μοναδικές, βαστούσανε τις πύλες της Χερσονήσου, φορτώθηκαν στους ώμους τους το δίκαιο του Αγώνα, το ασήκωτο, και την ελπίδα για το ύψιστο αγαθό.

Στα παλιά τείχη του Ισθμού, ακροβατούσε αγέρωχη η αντρείοσύνη τους, που έκαμε τον ένδοξο θάνατο αγιόκλημα, γύρω από την επιθυμία της λευτεριάς. Αλωθήκανε τα τειχιά, άγρια και ανελέητα. Δαίμονες τρομεροί και αλαλάζοντες συρθήκανε στα σοκάκια της Χερσονήσου, ξεπέτρισαν τα χωριά της και τα λαμπάδιασαν, σκορπίσανε όλεθρο, μοιράσανε απελπισιά. Οργίλα τα γιαταγάνια τους, στραγγίξανε ζωές χιλιάδες, και το μακρόσυρτο ουρλιαχτό, που διαπέρασε

τη φύση, κείνη τη μέρα, άφησε την Κασσάνδρα τόπο άλαλο...

Τη μνήμη τούτου του Χαλασμού ποτές να μη τη νανουρίσουμε, ποτές! Και όσο ανά-σες παίρνουμε, θωρώντας το γαλανόλευκο πανί, κάθε Νοέμβρη, μαζί με του Σολωμού τους εθνικούς στίχους, περήφανα ας λέμε: «...Ω, εσύ, ακριβή μας Λευτεριά, την πρώτη δάφνη από το στεφάνι σου από τα αμυντήρια του Ισθμού την έλαβες... κι εκείνο το πρώτο βήμα, στη ροδαυγή του Ιερού Αγώνα, στ' αλήθεια, το 'καμες θαρρετό πα' στις Κασσάνδρας την καμένη γη...».

Μίνα Καϊάφα - Σαροπούλου

Σ.Σ. Το παραπάνω κείμενο είναι από το Τετράδιο-Λεύκωμα που εκδόθηκε από τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο και διανεμήθηκε στους μαθητές των σχολείων της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Χαλκιδικής το έτος 2022, με αφορμή τα 200 χρόνια από την Επανάσταση της Χαλκιδικής το 1821.

ΧΑΛΚΙΔΙΚΙΩΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΣΩΜΑ

Ο συμπατριώτης μας από την Νικήτη, Πέτρος Ι. Αναγνωστάρας Πτυχιούχος Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ, βρίσκεται ανάμεσα στους 13 υποψήφιους ακόλουθους πρεσβείας που παρέλαβαν πρόσφατα το δίπλωμα τους από την αξιότιμη Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Σακελαροπούλου.

Η εισαγωγή στο Διπλωματικό Σώμα για τον Πέτρο Αναγνωστάρα και η μετέπειτα καριέρα του σ' αυτό ήταν ένα όνειρο ζωής, το οποίο πραγματοποιήθηκε.

Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου τον συγχαίρει θερμά και του εύχεται καλή επιτυχία και καλή σταδιοδρομία.

ΚΑΡΥΟΙ: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΗΡΩΩΝ (ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ 1974 ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΓΓ. ΣΜΑΓΑΣ

τ. Εκπαιδευτικός - Συγγραφέας

Το φετινό πυρακτωμένο καλοκαίρι με γύρισε συνειρμικά πενήντα χρόνια πίσω στο θερμό και αποπνικτικό περιβάλλον της Μεσαορίας της Κύπρου, στο Πραστεϊό Αμμοχώστου, το χωριό της συζύγου μου. Είχαμε κατεβεί για διακοπές προσδοκώντας, παρά τον καύσωνα, να βιώσουμε ένα ευτυχισμένο καλοκαίρι. Μας διέψευσε όμως το προδοτικό πραξικόπημα της χούντας των συνταγματαρχών της Ελλάδας, που πραγματοποιήθηκε στις 15 Ιουλίου του 1974, τρεις μέρες μετά την άφιξή μας στην Κύπρο.

Ξημέρωμα της 20ης Ιουλίου 1974, ημέρα Σάββατο και αφού προηγήθηκε μια ανήσυχη αγρύπνια λόγω της υψηλής θερμοκρασίας και της τεταμένης πολιτικής κατάστασης, στις 5.30 το πρωί, καθώς πνοές δροσιάς από το Τρόοδος και τον Πενταδάχτυλο μας είχαν χαρίσει επιτέλους ένα λυτρωτικό ύπνο, πεταχτήκαμε έντρομοι από τα κρεβάτια μας. Μας είχαν ξυπνήσει οι αγωνιώδεις φωνές ενός από τα αδέρφια της συζύγου μου που πληροφορήθηκε από τον τουρκοκυπριακό σταθμό “Μπαϊράκ” την είδηση της τουρκικής απόβασης στην Κερύνεια.

Οι επίστρατοι από το αμέριμνο καμποχώρι, μετά την πρώτη έκπληξη, άμεσα και συντονισμένα με κάθε πρόσφορο μέσον τράβηξαν προς τις μονάδες τους. Τρία κουνιάδια μου, περίπου συνομήλικοί μου, έφυγαν για το Μέτωπο. Απέμεινα εγώ με τον άμαχο πληθυσμό της οικογένειας στο σπίτι, σαν αγρίμι στο κλουβί με το συναίσθημα του φόβου που προκαλεί η καυτή ανάσα του πολέμου, όταν την αισθάνεσαι δίπλα σου. Τις πρώτες πρωινές ώρες δυο εχθρικά αεροπλάνα χαμήλωσαν ανεμπόδιστα πάνω από μια συστάδα ευκαλύπτων σε απόσταση πεντακοσίων μέτρων από το χωριό και βομβάρδισαν κάποιο στόχο.

Πάνω στον φόβο μου προστέθηκε και η ντροπή για τη μη συμμετοχή μου στον αγώνα που διεξήγαγαν οι συνομήλικοί μου Κύπριοι. Η πεθερά μου ανήσυχη προσπαθούσε να μάθει κάτι για τα επιστρατευμένα παιδιά της στήνοντας αφτί στις κουβέντες των γειτόνων και στις ειδήσεις του ραδιοφώνου. Μέσα στην απέραντη αγωνία της καλοτύχιζε τον εαυτό της που ο δευτερότοκός της, ο Χαράλαμπος, όντας φοιτητής, απουσίαζε στη Θεσσαλονίκη και έτσι είχε μια έγνοια λιγότερη. Μόνο μετά τη λήξη του πολέμου διαψεύστηκε ευχάριστα, μαθαίνοντας ότι ο Χαράλαμπος κατέβηκε με πλοίο εθελοντικά από την πρώτη μέρα του πολέμου και πήρε μέρος στις μάχες της Αμμοχώστου.

Εγώ, μέσα σ’ αυτό το άβολο, το καταθλιπτικό και ζο-

φερό οικογενειακό κλίμα, αποτόλμησα την αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με την τύχη των κουνιάδων μου χρησιμοποιώντας ένα ποδήλατο της οικογένειας. Πήγα στα χωριά Περιστέρα και Πηγή, όπου φημολογούνταν ότι στρατοπέδευσαν μονάδες του κυπριακού στρατού μετά τον πρώτο γύρο της τουρκικής εισβολής. Σε διπλανό χωριό, στα Γέναγρα, όπου επίσης αναζητήσα πληροφορίες, ένας γέρος σιγανά, συμβουλευτικά και με συνωμοτικό ύφος μου είπε «Είσαι Καλαμαράς (Ελλαδίτης). Εμείς δαμαί είμαστεν Τούρκοι, για τούτο φύε γλήγορα να μεν σε καταλάβει άλλος».

Αναλογιζόμουν το κατσάδιασμα από την πεθερά μου για τις πρόσθετες έγνοιες που τη φόρτωσε η παρακινδυνευμένη μου αποκοτιά. Όμως η επιστροφή μου συνέπεσε με την ταυτόχρονη επίσκεψη στο σπίτι δυο μεσήλικων, του Πετρή και του Ορθόδοξου Κάρνου. Ήταν αδέρφια μιας ιδιαίτερα αγαπητής και φιλικής οικογένειας από το Αυγόρου της επαρχίας Αμμοχώστου. Είχαν αδελφό τον ήρωα της ΕΟΚΑ, τον Ανδρέα Κάρνο που μαζί με τους συντρόφους του: Ηλία Παπακυριακού, Φώτη Πίττα και Ξάνθο Σαμάρα, οχυρωμένοι το 1958 μέσα σε έναν αχυρώνα στο χωριό Λιοπέτρι δεν παραδόθηκαν στην απαίτηση των Άγγλων. Κι όταν οι αποικιοκράτες έβαλαν φωτιά στον αχυρώνα, δεν βγήκαν με τα χέρια ψηλά, αλλά με τα όπλα προτεταμένα ενάντια στους κατακτητές, πριν τους βρει κι αυτούς ένδοξος θάνατος. Από τότε και για πάντα ο Αχυρώνας του Λιοπετρίου με μια έξοχη γλυπτή αναπαράσταση της ηρωικής εξόδου των παλικαριών αποτελεί μνημείο τιμής και δόξας για την Κύπρο.

Τον επόμενο μήνα, μετά την ηρωική θυσία στο Λιοπέτρι, ο αδελφός του Ανδρέα, ο Γεώργιος Κάρνος δραπέτευσε από τα κρατητήρια των Άγγλων. (Στις αγγλικές φυλακές βρίσκονταν όλα τα αδέρφια του Ανδρέα Κάρνου). Ο Γεώργιος Κάρνος πήρε μέρος στη μάχη του Αστρομερίτη της Μόρφου στις 19 Οκτωβρίου 1958. Προτίμησε τον ένδοξο θάνατο από την ατιμωτική παράδοση. Στην κηδεία του η μάνα του η Φλουρέντζα Κάρνου δεν τον ξεπροβόδησε με μοιρολόι, αλλά τραγουδώντας ένα ποίημα δικής της έμπνευσης. «Κάθε σαράντα τζί έναν γιο, / διώ (δίνω) εις την πατρίδα / τζί ελπίζω ότι σύντομα / θα ρθει Ελευθερία /».

Κλώνοι αυτής της ηρωικής οικογένειας ήταν οι επισκέπτες εκείνη την ώρα στο σπίτι της οικογένειας της συζύγου μου. Ξαφνικά το ενδιαφέρον όλων μετατοπίστηκε από τη δική μου λαθεμένη ενέργεια στην οικογενειακή τραγωδία του Πετρή Κάρνου, που μόνο σαν

τραγωδία δεν την έβλεπε ο ίδιος. Ο γιος του ο Νικηφόρος σκοτώθηκε στον Κουτσοβέντη κατά την προέλαση των Τούρκων τον Ιούλιο του 1974. Είχε την ευκαιρία να σωθεί, γιατί έφθασε σώος στην Μια Μηλιά, αλλά προτίμησε να επιστρέψει στην πρώτη γραμμή αντιπαράθεσης, προκειμένου να διευκολύνει τη διαφυγή του άμαχου πληθυσμού του Δικώμου. Σκοτώθηκαν τότε 17 στρατιώτες από το ηρωικό 361 Τ.Π. και τραυματίστηκαν ακόμη περισσότεροι. Από τότε μέχρι σήμερα δεν βρέθηκαν ο τάφος και τα οστά του Νικηφόρου, γι' αυτό και συμπεριλαμβάνεται στους αγνοούμενους, αν και ο αδελφός του Κυριάκος, πολεμώντας το ίδιο γενναία σε παραπλήσια μονάδα διαπίστωσε «ιδίους όμμασι» τον θάνατο του αδελφού του.

Θα μου μείνει αλησμόνητη η πατριωτική απάντηση του πατέρα Πετρή Κάρνου, όταν θελήσαμε να τον συλλυπηθούμε «...Δεν διανοούμαστε» είπε «να περάσει αγώνας του έθνους και να μη δώσουμε τουλάχιστον ένα παιδί μας στην πατρίδα. Το μόνο που με προκαλεί έκπληξη είναι ότι εκεί που περιμέναμε να σκοτωθεί ο Φλουρής, τελικά σκοτώθηκε ο Νικηφόρος». (Πάντα στη σκέψη του πατέρα υπήρχε η υποψία ότι ο Φλουρής, όντας ριψοκίνδυνος και παίρνοντας μέρος σε επικίνδυνες αποστολές,

Από δεξιά: Ο γράφων, δίπλα ο Πετρή Κάρνος, ο γιος του ο Φλουρής με τον γιο του, η σύζυγός μου Χρυσή, ο γιος μου Άγγελος και πίσω ο Παναγιώτης Κάρνος, γιος του ήρωα του Αχυράνα Ανδρέα Κάρνου. (Τρεις γενιές Κάρνοι)

ήταν υποψήφιος για θυσία στον βωμό της πατρίδας). Έμεινα άναυδος με θαυμασμό και σεβασμό μπροστά στην περήφανη και πατριωτική στάση του πατέρα.

Την ανιδιοτελή προσφορά της οικογένειας στους αγώνες του έθνους, επομένως και της θυσίας του Νικηφόρου, είχε προαναγγείλει σε προφητικό της ποίημα η γιαγιά Φλουρέντζα, όταν απαντούσε στους προηγούμενους δυνάστες πριν 16 χρόνια.

«Τούντο κακό που κάμνετε / εν να γραφτεί αιώνια / τζι αν δεν κανέσουν (αρκέσουν) τα παιθκια / ας πάσιν (πάνε) τζιαι τ' αγγόνια.

Πριν τον δεύτερο γύρο της εισβολής του Αττίλα με το πρώτο πλοίο που ταξίδευε προς τον Πειραιά γύρισα στην Ελλάδα για να καταταγώ στη μονάδα επιστράτευσης μου και να αποτινάξω από πάνω μου τη μομφή και την ντροπή της μη συμμετοχής μου στον αγώνα των Κυπρίων. Είχα αφήσει τη σύζυγό μου στο σπίτι της, στο Πραστείο, να το χαρεί έστω και μ' αυτές τις συνθήκες, μια που με τον δεύτερο γύρο εισβολής και την προσφυγιά έμελλε να το στερηθεί διά παντός.

Παρά την πικρή λαβωματιά της Κύπρου, την αυθαιρετή διχοτόμηση και τον βίαιο εκπατρισμό χιλιάδων προσφύγων, ξαναταμάσαμε μετά από χρόνια με τον

Πετρή σε χαρούμενες στιγμές. Βρεθήκαμε στο ίδιο τραπέζι σε συγγενικό γάμο. Δεν έκρυπα τον θαυμασμό και τον σεβασμό μου κι αυτή τη φορά για το μεγαλείο της ψυχής του. Ο ίδιος μου αποκάλυψε και μια άλλη πτυχή της προσωπικότητάς του. Είχε κληρονομήσει, μαζί με τον αγωνιστικό παλμό και το ποιητικό τάλαντο της μάνας του της Φλουρέντζας. Αν και απλός άνθρωπος με γνώσεις Δημοτικού σχολείου, μάς απήγγειλε δυο ποιήματα σε κυπριακή διάλεκτο που έγραψε κι εμπνεύστηκε από τον θάνατο του γιου του.

1. «Έχτισα πα' στες χαρές μου δεκατέσσερα τεισιά {τείχη-κάστρα}./ Έχουν μάκρη έχουν πλάτη τζιαι θεμέλια πασσιά (παχιά)./ Όμως που το πέμπτον τείχος που 'τουν η πολλή χαρά/ ήρτεν άγγελος κυρίου τζι έπιασέν μου την φρουρά./ Τζιαι χτυπά γυρούς τζιαι κλαίω, νύχτες τζιαι παρατηρώ / όμως την φρουράν που λείπει, προσπαθώ, μα εν την θωρώ./ Είχα της πολλήν μεράκκιν της φρουράς της θκιαλεχτής/ τζιαι αγάπην μόν ρωτήσεις που εν μπορείς να φανταστείς./ Ήταν θέλημα Κυρίου να την χάσω την φρουράν/ τζιαι να μπει ομπρός η λύπη να μου δικώξει την χαράν./ Δόξαν να 'χεις, Κύριε μου, που μας πέμπεις τες χαρές/ τζιαι για όφελος δικό μας, θκιασ' μας (μας δι-

νεις) τζιαι τις συμφορές./

Σημ. (λέγοντας 14 τειχιά εννοεί τα 14 παιδιά του. Οι τελευταίοι σίχιοι καταδεικνύουν ότι ο Πετρή, εκτός από αγνός πατριώτης, ήταν και βαθιά θρησκευόμενος.

2. Πότε εν' να θέλει ο Θεός, ξανθό μου παλικάρι/ να 'ρτω τζιαι γιω στον τάφο σου της λεβεντιάς καμάρι/ μ' ένα στεφάνι δάφνινο στα δάκρυα βρεγμένο,/ στον τόπον όπου έπεσες τον αιματοβαμμένο./ Να το χαρίσω εις εσέν' ατρόμητο λιοντάρι/ να το δεχτείς στην τζεφαλήν ξανθό μου παλικάρι./

Επειδή όμως η επιθυμία του, για ανεύρεση του τάφου του γιου του, δεν πραγματοποιήθηκε όσο ζούσε, έγραψε στα στερνά του:

Πατί Καντάρα ξακουστή
τζιαι κλέφτη Κουτσοβέντη
να μου κρατείς στα σπλάχνα σου
έναν ξανθόν λεβέντη;

Κάθε φορά που φθάνει η μαύρη επέτειος του Ιούλη μαζί με τα θλιβερά γεγονότα της κυπριακής τραγωδίας έρχεται στη μνήμη μου η σεβάσμια μορφή του Πετρή. Το άρθρο αυτό ας αποτελέσει ένα μικρό μνημόσυνο για όλα τα ηρωικά μέλη της ένδοξης οικογένειας των Κάρνων.

Ο ΠΟΝΤΙΟΣ ΤΟΥΡΚΟΣ ΕΠΟΙΚΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΗ ΚΥΠΡΟ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΓΓ. ΣΜΑΓΑΣ

(μαθητής Λυκείου)

Πολύ με μπέρδευε ο Μεχμέτ. Τον είχαμε γνωρίσει παραμονή του Αποστόλου Ανδρέα, όταν πηγαίνοντας οικογενειακώς στο ομώνυμο μοναστήρι στην άκρη της Καρπασίας, πάθαμε λάστιχο. Μας είδε και έτρεξε να βοηθήσει. Το πρώτο πράγμα που μας είπε ήταν: «ρωμέικα γρικάς;». Ξαφνιαστήκαμε όλοι με τα ελληνικά του, γιατί είχαμε ήδη αντιληφθεί ότι ήταν Τούρκος.

Η απορία μας μεγάλωσε στη συνέχεια που μας αφηγήθηκε ότι είχε φτάσει από την Τραπεζούντα στην Κύπρο το 1975. Ήταν νιόπαντρος τότε και είχε έρθει αναζητώντας μια καλύτερη ζωή. Δεν συνήθισε όμως ποτέ τη ζέστη αυτού του τόπου και του έλειπαν πάντα τα ψηλά βουνά της πατρίδας του. Εκεί οι ράχες, τα «ρασχία» όπως τα έλεγε, ήταν σκεπασμένες με φουντουκίες και στις κορυφές, τις οποίες ονόμαζε «στ' Άη Λια», πετούσαν περήφανοι αετοί σαν αυτόν που υπήρχε ανάγλυφος πάνω από την πόρτα στο σπίτι του παππού του.

Θυμόταν τον παππού του τον Μαυροθαλασσίτη που, όταν έμπαινε το Φθινόπωρο, κάθε του «Σταυρίτη» χόρευε στα πανηγύρια εκστατικούς χορούς με τους ήχους της ποντιακής λύρας και τον επόμενο μήνα, «τον Τρυγόμυλο», μάζευαν όλοι μαζί τα σταφύλια για να τα κάνουν κρασί. Θυμόταν ότι κάθε «Καλαντάρη» γύριζαν τα σπίτια με τα παιδιά της γειτονιάς τραγουδώντας παλιούς σκοπούς με λόγια που μιλούσαν στη ψυχή του και ότι κάθε «Κούντουρο» μήνα βιάζονταν να κλαδέψουν τα δέντρα.

Του έλειπαν πολύ οι τόποι του και έλεγε ότι καταλάβαινε τους Κύπριους που αποζητούσαν τα δικά τους σπίτια στις βόρειες ακτές του νησιού. Έλεγε ακόμα ότι χρωστούσε πολλά στους εγκλωβισμένους, γιατί τα δυο – τρία χρόνια που συνυπήρξε μαζί τους, ώσπου να αναγκαστούν να φύγουν για τον Νότο, τον φίλεψαν και τον

δέχτηκαν με κατανόηση, νιώθοντας ίσως ότι τους συνέδεαν πολλά μαζί του, ακόμα κι αν ο ίδιος είχε έρθει ως Τούρκος. Όλα αυτά με μπέρδευαν πολύ. Δεν ήξερα πώς να νιώσω για εκείνον τον άνθρωπο που ήταν έποικος στα κατεχόμενα χώματα της πατρίδας μας, από τα οποία είχε εκδιωχθεί ως πρόσφυγας η γιαγιά μου.

Το μπέρδεμα έγινε χειρότερο όταν μας αποκάλυψε ότι ζήλευε τον πρώτο του ξάδερφο στην Πάφο, όπου είχε φτάσει ως Ρωσοπόντιος επαναπατρισμένος Έλληνας και ο οποίος είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει ζωντανά στο ΓΣΠ τον ποδοσφαιρικό αγώνα ανάμεσα στην αγαπημένη τους Τράμπζονσπορ και την Ανόρθωση. Με αυτόν τον ξάδερφο είχαν μεγαλώσει μαζί στο σπίτι του παππού στην Τραπεζούντα και μεταξύ τους μιλούσαν πάντα «ρωμέικα», μέχρι να φύγει ο ένας για τη Ρωσία και ο άλλος για την άγνωστή του, ως τότε, Κύπρο. Τώρα λοιπόν που είχαν ξανανταμώσει μετά από χρόνια, πάλι ρωμέικα χρησιμοποιούσαν για να επικοινωνούν, όπως και όλοι οι υπόλοιποι κοντοχωριανοί τους που ζούσαν πια στη μεγαλόνησο, την ελεύθερη και την κατεχόμενη. Όλοι μαζί αντάμωναν μια φορά τον χρόνο και χόρευαν ποντιακούς χορούς στα μεγάλα γλέντια που έκαναν στη Χαλεύκα επάνω στον Πενταδάκτυλο, το μόνο μέρος με πράσινό που τους θύμιζε κάτι από την πλούσια βλάστηση της πατρίδας τους. Απλώς, το παράξενο ήταν ότι σε αυτά τα ανταμώματα αρκετοί αποτελούσαν πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας και οι άλλοι της λεγόμενης Τουρκικής Δημοκρατίας βόρειας Κύπρου.

Όλα αυτά λοιπόν πολύ με μπέρδευαν. Γι' αυτό ακόμα δεν έχω κατορθώσει να ξεκαθαρίσω μέσα μου τι αισθανόμουν για τον Μεχμέτ αληθινά. Το μόνο που γνωρίζω με βεβαιότητα είναι ότι αυτός τελικά έφυγε για τα δροσερά βουνά του χωριού Αληθινό, στον Πόντο.

33οι ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Οι 33οι Ολυμπιακοί Αγώνες πέρασαν ήδη στην ιστορία. Η τελετή λήξης στο Stade de France του Παρισιού ανέδειξε τις αξίες του Ολυμπιακού πνεύματος και τη χαρά της συμμετοχής, απέτισε φόρο τιμής τόσο στη δημιουργία των Αγώνων στην Αρχαιότητα όσο και στη σύγχρονη αναβίωσή τους, γεμίζοντας όλους τους Έλληνες με υπερηφάνεια.

Με υπερηφάνεια και συγκίνηση γέμισε και η ψυχή όλων των Χαλκιδικιωτών, από τη συμμετοχή και τη διάκριση των δικών μας αθλητριών, της **Ελίνας Τζένγκο από την Καλικράτεια** στον ακοντισμό και των αδερφών, **Ελευθερίας Μαργαρίτας και Βασιλικής Πλευρίτου από τον Γεροπλά-**

τανο στην Εθνική ομάδα γυναικών της υδατοσφαίρισης. Επίσης της **Θεοδώρας Πασχαλίδου** από τα Νέα Μουδανιά που κατέκτησε το Χάλκινο μετάλλιο στο Τζούντο, στους Παραολυμπιακούς αγώνες του Παρισιού. Συγχαίρουμε τις συντοπίτισσες αθλήτριες μας, τις ευχόμαστε υγεία και δύναμη, να συνεχίσουν να διακρίνονται και να αποτελούν παράδειγμα για τη νεολαία του τόπου μας και όλης της Ελλάδας.

Συγχαίρουμε επίσης ιδιαίτερα τους 8 αθλητές της χώρας μας που βραβεύτηκαν με μετάλλια και σήκωσαν την Ελληνική σημαία στην διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΤΟ 1912

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Χ. ΣΤΡΑΤΗΣ

Αξιωματικός Π.Ν.ε.α. - Οικονομολόγος

1. Ιστορικό πλαίσιο

Η Επανάσταση των Νεοτούρκων το 1908 επιδείνωσε τις συνθήκες διαβίωσης για τους χριστιανικούς πληθυσμούς-υπηκόους της Αυτοκρατορίας, με τη συστηματική προσπάθεια εκτουρκισμού τους, αντί να τις βελτιώσει, και προκάλεσε την έντονη δυσφορία τους έναντι των Νεοτούρκων. Μέσα σ' ένα περιβάλλον προϊούσης διάλυσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σ' ένα περιβάλλον που κυριαρχούσε ο εθνικισμός και ο ανταγωνισμός μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων της εποχής, η διείσδυση της Γερμανικής Αυτοκρατορίας προς την Οθωμανική έστρεψε το ενδιαφέρον και των άλλων δυνάμεων σε αυτό το σημείο της Ευρώπης και τα Βαλκανικά κράτη θεώρησαν πως είχε έρθει η ώρα να διώξουν τους Οθωμανούς από την περιοχή τους και να οικειοποιηθούν οι ίδιοι τα εδάφη της παρηνκασμένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μετά τον διαμελισμό της.

Οι τέσσερις Βαλκανικές χώρες (Σερβία, Μαυροβούνιο, Ελλάδα, Βουλγαρία) συμάχησαν και, στις 30 Σεπτεμβρίου του 1912, έστειλαν, συλλογικά, τελεσίγραφο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με το οποίο ζητούσαν τη διασφάλιση της αυτονομίας των εθνικών μειονοτήτων τους που ζούσαν στο έδαφός της. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία, όπως ήταν φυσικό, απέρριψε το τελεσίγραφο αυτό, που έμεινε στην ιστορία γνωστό ως Διακοίνωση των Τεσσάρων Χριστιανικών Κρατών, με αποτέλεσμα, η σύγκρουση να είναι πλέον αναπόφευκτη.

Στις 4 Οκτωβρίου 1912, η Οθωμανική Αυτοκρατορία κήρυξε τον πόλεμο κατά της Βουλγαρίας και της Σερβίας, ενώ απέφυγε να κηρύξει τον πόλεμο κατά της Ελλάδας, ελπίζοντας ακόμη σε ειρηνικό διακανονισμό. Όμως, η ελληνική κυβέρνηση ως μέλος του Βαλκανικού Συνασπισμού, αμέσως την επόμενη ημέρα, της κήρυξε τον πόλεμο. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι, την τελευταία στιγμή, η Οθωμανική αυτοκρατορία πρότεινε στην Ελλάδα να μη συμμετάσχει στον πόλεμο, με αντάλλαγμα την οριστική εκχώρηση της Κρήτης στη χώρα.

Ο πόλεμος αυτός ονομάστηκε Α' Βαλκανικός Πόλεμος και τελείωσε, επίσημα, με τη συνθήκη του Λον-

δίνου, στις 30 Μαΐου 1913, η οποία περιελάμβανε τα εξής κύρια σημεία:

- Την παραχώρηση στις χώρες του Βαλκανικού Συνασπισμού όλων των εδαφών, δυτικά της Γραμμής Αίνου-Μήδειας.

- Τη ρύθμιση του καθεστώτος της Αλβανίας από τις Μεγάλες Δυνάμεις, σε επόμενη διάσκεψη.

- Την παραχώρηση της Κρήτης στους Συμμάχους.

- Τη ρύθμιση της τύχης των νησιών του Αιγαίου και της χερσονήσου του Άθω από τις Μεγάλες Δυνάμεις, σε μελλοντική διάσκεψη.

Η διάσκεψη ειρήνης, τελικά, δημιούργησε λόγους για νέες προστριβές μεταξύ των Βαλκανικών Συμμάχων για τον διαμοιρασμό των εδαφών, κυρίως, στη Μακεδονία, οι οποίες οδήγησαν στον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, που ήταν μία ένοπλη σύγκρουση, από

Το αντάρτικο σώμα του αξιωματικού Γ. Γαλανόπουλου

τις 15 Ιουνίου έως τις 31 Ιουλίου του 1913, ανάμεσα στη Βουλγαρία και τις υπόλοιπες χώρες του Βαλκανικού Συνασπισμού, με τις οποίες είχε συμμαχήσει κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο, δηλαδή τη Σερβία, την Ελλάδα και το Μαυροβούνιο. Κατά την εξέλιξή του, εναντίον της Βουλγαρίας στράφηκαν, επίσης, η Ρουμανία και η Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η διαφορά με τον πρώτο πόλεμο ήταν ότι, τώρα, η Βουλγαρία πολέμησε τους πρώην συμμάχους της, προκειμένου να πετύχει ευνοϊκότερη διανομή των ευρωπαϊκών εδαφών που αποσπάστηκαν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στον προηγούμενο πόλεμο.

Ο πόλεμος αυτός τελείωσε με την επικράτηση των αντιμαχομένων κατά της Βουλγαρίας, οι οποίοι πέτυχαν σημαντικές νίκες στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας και των κεντρικών Βαλκανίων. Τέλος, με την ανακαχή που ζήτησε η Βουλγαρία, αποδεχόμενη την ήττα της, εξαλείφθηκαν και οι όποιες βλέψεις για τη δημιουργία μιας Μεγάλης Βουλγαρίας. Η Ρουμανία απέσπασε την πρώην βουλγαρική Δοβρουτσά, ενώ η Οθωμανική Αυτοκρατορία ανακατέλαβε την περιοχή της Αδριανούπολης.

Με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου που υπογράφηκε στις 10 Αυγούστου 1913, τερματίστηκε ο πόλεμος μετά τη συντριπτική ήττα της Βουλγαρίας σε όλα τα μέτωπα και ορίστηκαν τα σύνορα της ηττημένης

Βουλγαρίας με τις όμορες και νικήτριες χώρες και, ταυτόχρονα, αποτράπηκε και η όποια ανάμειξη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σε βαλκανικά, πλέον, ζητήματα.

2. Η προέλαση των ελληνικών δυνάμεων κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο

Συνοπτικά, ο ελληνικός στρατός, στο μέτωπο της Μακεδονίας, ξεκίνησε με τη μάχη της Ελασσόνας, στις 6-7 Οκτωβρίου 1912, και, στη συνέχεια, διεξήγαγε την πολύ σημαντική μάχη του Σαρανταπόρου, στις 9-10 Οκτωβρίου, η οποία άνοιξε τον δρόμο προς την απελευθέρωση της Δυτικής Μακεδονίας. Απελευθέρωσε την Κοζάνη, στις 11 Οκτωβρίου, πέρασε τον Αλιάκμονα ποταμό και απελευθέρωσε την Κατερίνη και τη Βέροια, στις 16 Οκτωβρίου. Η καθοριστική μάχη των Γιαννιτσών, στις 19-20 Οκτωβρίου 1912, άνοιξε τον δρόμο για την απελευθέρωση της Κεντρικής Μακεδονίας και της Θεσσαλονίκης, στην οποία εισήλθε στις 27 Οκτωβρίου 1912. Στη συνέχεια, απελευθέρωσε τη Φλώρινα, 7 Νοεμβρίου, την Καστοριά, 10 Νοεμβρίου, και την Κορυτσά, 7 Δεκεμβρίου.

Ανάλογες επιτυχίες σημείωσε και στο μέτωπο της Ηπείρου, απελευθερώνοντας, διαδοχικά, την Πρέβεζα, στις 21 Οκτωβρίου, τη Χιμάρα, στις 5 Νοεμβρίου, την Παραμυθιά, στις 26 Νοεμβρίου, καθηλώθηκε, στη συνέχεια, στο μέτωπο του Μπιζανίου, από τις 29 Νοεμβρίου μέχρι την κατάληψή του στις 21 Φεβρουαρίου 1913, και, στις 22 Φεβρουαρίου 1913, κατέλαβε τα Ιωάννινα. Στη συνέχεια, η Κόνιτσα, 24 Φεβρουαρίου, οι Άγιοι Σαράντα, το Δέλβινο, το Αργυρόκαστρο, στις 3 Μαρτίου, και το Τεπελένι, στις 4 Μαρτίου 1913, καταλαμβάνονται από τον ελληνικό στρατό.

Ο ελληνικός στόλος, απελευθέρωσε, αρχικά, τη Λήμνο, 8-9 Οκτωβρίου 1912, βύθισε την τουρκική ναυαρχίδα «Φετίχ Μπουλέντ» στη Θεσσαλονίκη, στις 18 Οκτωβρίου, απελευθέρωσε τη Θάσο και την Ίμβρο, στις 18 Οκτωβρίου, τον Άγιο Ευστράτιο και τη Σαμοθράκη, στις 19 Οκτωβρίου, τα Ψαρά, στις 22 Οκτωβρίου, την Τένεδο, στις 24 Οκτωβρίου, το Άγιο Όρος, στις 2 Νοεμβρίου, την Ικαρία, στις 4 Νοεμβρίου, τη Λέσβο, στις 8 Νοεμβρίου, τη Χίο, στις 12 Νοεμβρίου και, στη συνέχεια, κατατρόπωσε σε αποφασιστικές ναυμαχίες, δηλαδή της Έλλης, στις 3 Δεκεμβρίου, και της Λήμνου, στις 5 Δεκεμβρίου 1912, τον τουρκικό στόλο, ο οποίος κλείστηκε, οριστικά, στα Δαρδανέλια.

3. Η διάταξη των τουρκικών δυνάμεων στη Χαλκιδική και το Άγιο Όρος, την περίοδο του Α' Βαλκανικού Πολέμου

Η Χαλκιδική ως τμήμα της Κεντρικής Μακεδονίας, στο βόρειο τμήμα της, συνορεύει με τη Θεσσαλονίκη και, επομένως, δεν υπήρχε λόγος προστασίας από τουρκικές δυνάμεις. Η αχίλλειος πτέρνα ήταν τα παράλια της. Ο τουρκικός στόλος διέθετε δυνάμεις για τη μεταφορά στρατευμάτων από τη Μικρασία και την

Κωνσταντινούπολη προς το μέτωπο της Μακεδονίας, κυρίως, μέσω του λιμανιού της Θεσσαλονίκης. Μετά τη βύθιση της τουρκικής ναυαρχίδας από το ελληνικό торπιλοбόλο 11, με κυβερνήτη τον υποπλοίαρχο Νικόλαο Βότση, στη Θεσσαλονίκη, στις 18 Οκτωβρίου 1912, οι ναυτικές δυνάμεις των Τούρκων δεν είχαν καμία δυνατότητα να προφυλάξουν τα παράλια της Χαλκιδικής από, τυχόν, απόβαση των ελληνικών δυνάμεων.

Στη Χαλκιδική έδρευαν τουρκικές δυνάμεις στον Πολύγυρο και στην Κασσάνδρα (Βάλτα). Τοπικές φρουρές, όπως η αντίστοιχη Χωροφυλακή, υπήρχανε και σε άλλα μέρη. Οι δυνάμεις που έδρευαν στον Πολύγυρο ήταν περίπου 2.000 άνδρες, λόγω της επιστράτευσης που είχαν κηρύξει οι Τούρκοι τις προηγούμενες ημέρες, για να τους προωθήσουν προς τη Θεσσαλονίκη. Βέβαια, υπάρχουν πάρα πολλές μαρτυρίες, ότι οι Χαλκιδικιώτες στρατεύσιμοι λιποτακτούσαν ή απέφευγαν την επιστράτευση, καταφεύγοντας στον ορεινό όγκο του Χορτιάτη, ενώ οι Κασσανδρινοί που κλήθηκαν έφυγαν με πλοίο για τη Σκόπελο, όταν κηρύχτηκε η επιστράτευση από τους Τούρκους.

Στο Άγιο Όρος δεν υπήρχε τακτικός στρατός των Τούρκων, παρά μόνο οι διοικητικές αρχές.

4. Η προετοιμασία των Ελλήνων «προσκόπων» για την απελευθέρωση της Χαλκιδικής και η φυγή των Τούρκων προς τη Θεσσαλονίκη

Το ελληνικό κράτος, με επικεφαλής τον γνωστό Μακεδονομάχο αξιωματικό του ελληνικού στρατού Κωνσταντίνο Μαζαράκη-Αινιάν, που υπηρετούσε στο Γενικό Επιτελείο Στρατού, από πολύ νωρίς φρόντισε να ανασυντάξει τις δυνάμεις του Μακεδονικού Αγώνα και να οργανώσει ένοπλα σώματα, με εντολή να περάσουν στη Μακεδονία, αποβιβαζόμενα στις ακτές της Χαλκιδικής. Τα σώματα αυτά θα λειτουργούσαν ως «πρόσκοποι», αφού θα προηγούνταν του τακτικού ελληνικού στρατού και θα βρίσκονταν στα μετόπισθεν του τουρκικού στρατού.

Στα σώματα της Χαλκιδικής, αρχηγοί ήταν ο Γεώργιος Γαλανόπουλος, ο Αθανάσιος Μινόπουλος από τη Βαρβάρα, ο Βασίλειος Παπακώστας από τον Άγιο Μάμαντα, ο Ανδρέας Καρατάσιος από την Άθυτο κ.ά. Στις αρχές Οκτωβρίου, αποβιβάστηκαν σε διάφορα σημεία των ακτών της Χαλκιδικής και ανάγκασαν τις διάφορες τοπικές φρουρές των Τούρκων να καταφύγουν στον Πολύγυρο και στη Θεσσαλονίκη. Μία μεγαλύτερη συμπλοκή μεταξύ «προσκόπων» και Τούρκων έγινε στον Χολομώντα. Ο Β. Παπακώστας με το σώμα του, στις 13 Οκτωβρίου, έστησαν καρτέρι σε τουρκικό απόσπασμα που ήρθε από τη Θεσσαλονίκη ν' αποκαταστήσει τις τηλεγραφικές επικοινωνίες μεταξύ των τουρκικών αρχών, τις οποίες, προηγουμένως, είχαν κόψει οι Έλληνες «πρόσκοποι». Στη συμπλοκή τραυματίστηκε ο καπετάν Τρομάρας, ενώ οι Τούρκοι τράπηκαν

σε φυγή προς τον Πολύγυρο, όπου ενσωματώθηκαν στις δυνάμεις των Τούρκων. Μετά τη συμπλοκή αυτή, όλη η περιοχή, από την Ιερισσό ως τον Χολομώντα, ήταν ελεύθερη, πλην της Αρναίας. Στις 15 Οκτωβρίου, οι «πρόσκοποι» υποχρέωσαν τους καταφοβισμένους Τούρκους να φύγουν και ελευθερώθηκε και η Αρναία.

Στην Κασσάνδρα η τουρκική φρουρά μόλις πληροφορήθηκε ότι ο ελληνικός στρατός είχε, ήδη, περάσει τον Σαραντάπορο (10 Οκτωβρίου), ύστερα από σχετική διαταγή, αναχώρησαν για τη Θεσσαλονίκη. Στην Κασσάνδρα κινήθηκαν τα αντάρτικα σώματα του Ανδρέα Καρατάσου από την Άθυτο, του Αθανασίου Γαλαρινιώτη από την Καλάνδρα υπό τις διαταγές του αξιωματικού του ελληνικού στρατού Γεωργίου Γαλανόπουλου. Οι «πρόσκοποι» αυτοί κατευθύνθηκαν προς τη Βάλτα, με σκοπό να την απελευθερώσουν από τους Τούρκους κατακτητές.

Επίσης, φαίνεται ότι προς την Κασσάνδρα κινήθηκε και μία άλλη ομάδα ανταρτών, με αρχηγό τον Κρητικό αξιωματικό Αντύπα, η οποία αποβιβάστηκε στην παραλία της Αθύτου, στην τοποθεσία Δάφνη. Οδηγός τους ήταν ο Θεόδωρος Παπαζάχος από τη Βάλτα. Μετά την αναχώρηση των τουρκικών αρχών, επέστρεψαν στη Βάλτα, από τις Σποράδες, αρκετοί νέοι Κασσανδρινοί, οι οποίοι είχαν φύγει για να γλιτώσουν τη στρατολόγηση στον τουρκικό στρατό. Είναι, λοιπόν, προφανές ότι τα σώματα που είχαν συσταθεί ν' αντιμετωπίσουν τον λιγοστό τουρκικό στρατό που έδρευε στη Βάλτα, δεν αντιμετώπισαν καμία αντίσταση. Ελευθέρωσαν την πρωτεύουσα της Κασσάνδρας στο όνομα του βασιλέα Γεωργίου.

Μία ακόμη συμπλοκή, μεταξύ των Ελλήνων και των Τούρκων, σημειώθηκε στον Άγιο Πρόδρομο. Ο καπετάνιος Ιωάννης Ράμναλης με τα παλληκάρια του ζήτησαν από τους οχυρωμένους Τούρκους να παραδοθούν. Όμως, επειδή αυτοί αρνήθηκαν, οι Έλληνες έβαλαν φωτιά στα σπίτια που βρίσκονταν και τους έκαψαν ζωντανούς, ενώ άλλους σκότωσαν, στην προσπάθειά τους να διαφύγουν.

Στον Πολύγυρο, πλέον, είχαν συγκεντρωθεί όλοι οι Τούρκοι στρατιώτες και οι επίστρατοι, παρακολουθώντας τις εξελίξεις που συνέβαιναν γύρω τους και μη γνωρίζοντας πόσοι είναι οι Έλληνες και, πολύ περισσότερο, εάν είναι τακτικός ο στρατός που είχε κάνει

την απόβαση. Εδώ, ο ευφυέστατος μητροπολίτης Ειρηναίος έπαιξε καθοριστικό ρόλο ν' αποφευχθεί η αιματοχυσία που θα ακολουθούσε, εάν άρχιζε η μάχη. Συνέστησε σε εμπιστούς κατοίκους του Πολυγύρου να εμφανίζονται, καθημερινά, στον καϊμακάμη και να του ζητούν στρατιώτες ως συνοδούς, για να μεταβούν στα κτήματά τους, διότι, δήθεν, έξω από τον Πολύγυρο και στον Χολομώντα υπήρχαν πάρα πολλοί Έλληνες αντάρτες, «κάθε κλαρί και αντάρτης έλεγαν», οι οποίοι τους έπαιρναν τα τρόφιμα και τους έλεγαν ότι θα κτυπήσουν τον Πολύγυρο. Ο καϊμακάμης κάλεσε τον Μητροπολίτη για σύσκεψη και, τότε, ο Ειρηναίος βρήκε την ευκαιρία να του συστήσει να αναχωρήσουν για τη Θεσσαλονίκη, εφαρμόζοντας ένα ευφυέστατο και πιστευτό σχέδιο. Συγκεκριμένα, του είπε ότι, την επομένη, θα εξασφάλιζε 200 υποζύγια για τη μεταφορά τους

και για την ασφάλειά τους θα τους συνόδευε ο ίδιος, τονίζοντας, μάλιστα, ότι την προηγούμενη είχε γίνει απόβαση μεγάλου αριθμού ελληνικού στρατού.

Πράγματι, την επομένη, 18 Οκτωβρίου 1912, εν μέσω πανικού, αναχώρησαν για τη Θεσσαλονίκη, όπου ανέφερε στους ανωτέρους του, όπως γράφει ο Παναγιώτης Στάμος: «... εξεκένωσε τούτον και ομού μετά των Κυβερνητικών υπαλλήλων, προηγούμενου εφίππου του Μητροπολίτου..... ανέφεραν την ύπαρξη εν Χαλκιδική πολυαριθμίου στρατού και το ότι τη επέμβαση του Μητροπολίτου απέφυγον την αιχμαλωσίαν».

Την επομένη, 19 Οκτωβρίου, οι «πρόσκοποι», με αρχηγό τον Βασίλειο Παπακώστα και περίπου 60-70 άνδρες, εισήλθαν στον Πολύγυρο, όπου έγιναν δεκτοί με ενθουσιασμό.

5. Η απελευθέρωση του Αγίου Όρους από τον ελληνικό στόλο

Ο μητροπολίτης Ειρηναίος, κινούμενος προς Θεσσαλονίκη την 1η Νοεμβρίου, για να ζητήσει να σταλεί στρατός στη Χαλκιδική για την τήρηση της τάξεως και την επισημοποίηση της ελληνικής κυριαρχίας, συνάντησε, κοντά στα Βασιλικά, τμήμα βουλγαρικού στρατού, το οποίο κατευθυνόταν προς το Άγιο Όρος, με σκοπό την κατάληψή του, όπως ομολόγησε ο επικεφαλής αξιωματικός. Ο Μητροπολίτης, μόλις, έφθασε στη Θεσσαλονίκη, ζήτησε συνάντηση με τον διάδοχο Κωνσταντίνο και ανέφερε το γεγονός.

Την επομένη, 2 Νοεμβρίου 1912, τα πολεμικά

Γελοιογραφία της εποχής του «Βαλκανικού συνασπισμού» εναντίον της Τουρκίας

πλοία του στόλου, Πάνθηρ, Ιέραξ και Θύελλα, με επικεφαλής το θωρηκτό ΑΒΕΡΩΦ, πλέουν προς το Άγιον Όρος. Η παρουσία τους αντιμετωπίζεται με χαρμόσυνες κωδωνοκρουσίες, ενώ ο στόλος ανταποδίδει με 21 χαιρετιστήριες βολές. Το αντιτορπιλικό «Θύελλα» αγκυροβολεί στη Δάφνη, αποβιβάζει άγημα από 40 άνδρες και ο εκπρόσωπος του Σουλτάνου, που έδρευε στον Πύργο του Πρωτάτου, παραδίνει το Άγιον Όρος στο Ελληνικό Βασίλειο. Το «Γεώργιος Αβέρωφ» με τα ανιχνευτικά «Ιέραξ» και «Πάνθηρ» κατευθύνονται στον όρμο του Πρόβλακα, κοντά στα Νέα Ρόδα, όπου αποβιβάζουν 200 άνδρες, οι οποίοι καταλαμβάνουν τη διώρυγα του Ξέρξη. Όλα αυτά μαρτυρούν ένα κλίμα αισιοδοξίας και συγκινητικών στιγμών, καθώς, μετά από 488 χρόνια σκλαβιάς, το Άγιον Όρος απελευθερώνεται.

Το βουλγαρικό απόσπασμα, τις επόμενες ημέρες, εγκαταστάθηκε στη Μονή Ζωγράφου και, το επόμενο διάστημα, προέβη σε ένοπλες αντιδράσεις. Οι Έλληνες, με επικεφαλής τον Αστυνόμο, πολιόρκησαν την οχυρωμένη μονή Ζωγράφου και έριξαν μερικές εκφοβιστικές βολές. Η στενή πολιορκία, με την πάροδο του χρόνου, ανάγκασε το βουλγαρικό τμήμα να παραδοθεί στις 21 Ιουνίου και μεταφέρθηκε αιχμάλωτο στον Πειραιά.

6. Η είσοδος του ελληνικού στρατού στη Χαλκιδική

Την ίδια ημέρα, 2 Νοεμβρίου, έφθασε στον Πολύγυρο τμήμα του στρατού, το τάγμα Κρητών, με διοικητή τον ταγματάρχη Γεώργιο Κολοκοτρώνη, εγγονό του Θεόδωρου, και τους λοχαγούς Γ. Αλεξάνδρου, Ι. Ζητουσιάτη, Κ. Λυμπέρη και Γ. Παπαδόπουλο. Ο ταγματάρχης Γ. Κολοκοτρώνης, γνωστός και από τον Μακεδονικό αγώνα, εξέδωσε την παρακάτω προκήρυξη:

Προς άπαντας τους κατοίκους των χωριών και κωμόπολεων

Χαλκιδικής και Αγίου Όρους

Εν ονόματι του βασιλέως των Ελλήνων Γεωργίου

του Α', καθιστώ υμίν γνωστόν ότι άπαντα τα καταληφθέντα μέρη υπό του Ελληνικού Στρατού, αδιακρίτως εθνότητος και θρησκευματος, υπόκεινται εφεξής υπό τους Ελληνικούς Νόμους, κατά τους οποίους θέλουσιν απολαμβάνει ισονομίας και προστασίας τιμής, ζωής και περιουσίας.

Οι Μουχτάρηδες θέλουσιν εκτελεί τα καθήκοντα των Δημάρχων, μέχρι ενεργείας των εκλογών, αφού προηγουμένως ομόσωσι τον νενομισμένον όρκον εις τον Συνταγματικόν Βασιλέα των Ελλήνων.

Εν Πολυγύρω τη 2α Νοεμβρίου 1912

Ο Στρατιωτικός Διοικητής Χαλκιδικής

Γεώργιος Κολοκοτρώνης

Ο ταγματάρχης Γ. Κολοκοτρώνης διέταξε τον λόχο του Γ. Αλεξάνδρου να κινηθεί προς την Κασσάνδρα, ενώ ένα άλλο τμήμα υπό τον ανθυπολοχαγό Ι. Αλεξάκη κινήθηκε προς την Αρναία, όπου τους υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό. Στη Χαλκιδική, ο στρατός παρέμεινε μέχρι τις 28 Μαρτίου 1913. Η Χαλκιδική ενσωματώθηκε στον εθνικό κορμό, μετά από 482 χρόνια σκλαβιάς στους Οθωμανούς.

Η Χαλκιδική, σε όλη την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας, είχε την τύχη να κατοικείται, σε πολύ μεγάλο βαθμό, από αμιγή χριστιανικό πληθυσμό και, για τον λόγο αυτόν, ήταν πρωτοπόρος σε όλες τις επαναστάσεις των Ελλήνων, καθ' όλη τη διάρκεια της Οθωμανικής δουλείας, πληρώνοντας μεγάλο φόρο αίματος.

Η συνθήκη του Βουκουρεστίου, στις 10 Αυγούστου 1913, τερμάτισε και τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, που άρχισε η Βουλγαρία εναντίον της Ελλάδας και της Σερβίας, στις 15 Ιουνίου 1913, και οριστικοποίησε τα σύνορα των Βαλκανικών χωρών, καθώς και της Μακεδονίας και επομένως και της Χαλκιδικής.

Ο αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος, λίγο αργότερα, είπε στον μητροπολίτη Ειρηναίο. «...εις τους πολέμους τούτους, η Μακεδονία έδωσε εις το έθνος μας τον καλύτερον στρατόν, η δε Χαλκιδική τον άριστον...».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου ευχαριστεί θερμά την Αντιπεριφερειάρχη Χαλκιδικής κ. **Κατερίνα Ζωγράφου**, η οποία εισηγήθηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής την χρηματοδότηση γυναικείων φορεσιών για το χορευτικό μας συγκρότημα. Ήδη κατασκευάζονται και θα είναι έτοιμες μέχρι τέλος του έτους 9 (εννέα) Χαλκιδικιώτικες γυναικείες φορεσιές συνολικού κόστους 4.500.- ΕΥΡΩ.

Σημειώνουμε ότι στο χορευτικό τμήμα του Παγχαλκιδικού μετέχουν περίπου 50 χορευτές χωρισμένοι σε τρία τμήματα. Οι πρόβες γίνονται κάθε Πέμπτη στην Εστία του Συλλόγου από 17.30 -21.00.

Αξιότιμη κ. Αντιπεριφερειάρχη, αγαπητή Κατερίνα, επίλεκτο μέλος του Παγχαλκιδικού

Σε Ευχαριστούμε πολύ

Το Διοικητικό Συμβούλιο

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΟΥ ΧΟΡΤΙΑΤΗ, 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1944. ΕΝΑ ΦΡΙΚΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Β. ΓΟΥΔΗΡΑΣ

*Ομ. Καθηγητής Ψυχοπαιδαγωγικής
του Πανεπιστημίου Μακεδονίας*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα αποτρόπαιο έγκλημα με 149 αθώα θύματα συντελέστηκε στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και συγκεκριμένα το Σάββατο 2η Σεπτεμβρίου του 1944 στο ορεινό χωριό Χορτιάτης, από τον Γερμανικό στρατό και τα Τάγματα Ασφαλείας.

Η κωμόπολη Χορτιάτης είναι στη δυτική πλευρά του ομώνυμου όρους και απέχει μόλις 18 χιλιόμετρα από την πόλη της Θεσσαλονίκης, Από τις πηγές του Χορτιάτη υδροδοτείτο τότε και στις επόμενες δεκαετίες η Θεσσαλονίκη.

Στις 25 Αυγούστου 2024 διοργανώθηκε επιστημονική ημερίδα στο Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (ΚΕΠΕΑ) του Δήμου Θέρμης, που λειτουργεί στο Λειβάδι, σε συνεργασία του φορέα «Χορτιάτης 570», της τοπικής Κοινότητας Λειβαδίου, του ΚΕΠΕΑ Θέρμης και του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Λειβαδιωτών. Η ημερίδα αυτή είχε ως σκοπό να παρουσιάσει και να αναδείξει με βάση αντικειμενικά στοιχεία, με περιγραφές ανθρώπων που συνετέλεσαν στα γεγονότα, αλλά και με αφηγήσεις επιζώντων, τα δραματικά γεγονότα που συνέβησαν τη 2η Σεπτεμβρίου 1944 στην κωμόπολη του Χορτιάτη, κυρίως όμως να τιμήσει τη μνήμη των 149 νεκρών του ολοκαυτώματος, των αθών θυμάτων της θηριωδίας, της αναληψίας και της έλλειψης ανθρωπιάς των κατακτητών Γερμανών και των Ταγμάτων Ασφαλείας της εποχής εκείνης. Η ημερίδα έγινε στο Λειβάδι, επειδή αυτό συμμετείχε στα δραματικά αυτά γεγονότα του Χορτιάτη έμμεσα μεν, αλλά πολύ ενεργά.

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

Το σούρουπο της 1ης Σεπτεμβρίου του 1944, μια ομάδα ανταρτών του 2ου τάγματος του ΕΛΑΣ, το οποίο είχε έδρα στο Λειβάδι, έστησε ενέδρα, κατόπιν εντολής του καπετάν Χορτιάτη, στην περιοχή «Βίλες», στον δρόμο που οδηγεί από το Αρσακλί (Πανόραμα) προς τον Χορτιάτη, για να περιφρουρήσει σημαντική σύσκεψη στελεχών του ΕΑΜ. Την ομάδα αυτή αποτελούσαν ο Βάιος Ρικούδης, από την Καμπ'τζίδα (Πυλαία), διμοιρίτης του 2ου λόχου ΕΠΟΝιτών, και δυο δεκαοχτάχρονοι μαχητές, ο Γεώργιος Φαρσακίδης και ο Σταύρος Δήμου (Σταύρακας).

Όταν είδαν να πλησιάζει στη θέση της ενέδρας ένα γερμανικό αυτοκίνητο, ο Ρικούδης έριξε μια ριπή στον αέρα για να το σταματήσει, αλλά ο οδηγός του αυτοκινήτου προσπέρασε και συνέχισε την πορεία του προς

το χωριό, οπότε οι άνδρες της ενέδρας πυροβόλησαν το αυτοκίνητο, ενώ αυτό απομακρυνόταν. Μετά από αυτό, ακολούθησαν το αυτοκίνητο μέσα στον οικισμό και όταν ρώτησαν τον οδηγό γιατί δεν σταμάτησε, εκείνος έδειξε τον συνοδό του, έναν σωματώδη άνδρα που ήταν ξαπλωμένος και βαριά τραυματισμένος.

Το αυτοκίνητο αυτό μετέφερε τον προϊστάμενο του Οργανισμού Ύδρευσης Θεσσαλονίκης και δύο Γερμανούς. Με τους πυροβολισμούς των ανταρτών τραυματίστηκαν ο οδηγός του αυτοκινήτου Κλεάνθης Τερζόπουλος ελαφρά στο γόνατο και θανάσιμα ο προϊστάμενος του Οργανισμού Ύδρευσης Γεώργιος Σιδερίδης και ένας Γερμανός, ο λεγόμενος «γιατρός», ο οποίος πρέπει να ήταν χημικός και θα μερμινούσε για την απολύμανση με χλώριο της πηγής της Αγίας Παρασκευής του Χορτιάτη, από την οποία υδροδοτείτο ένα μέρος της Θεσσαλονίκης.

Κατόπιν, οι άνδρες της ίδιας ομάδας επέστρεψαν στη θέση «Καμάρα» και έστησαν πάλι ενέδρα εκεί φοβούμενοι την έλευση των Γερμανών, προφανώς για αντίποινα. Πράγματι, μετά τις 11 το πρωί, ανηφόριζε προς τον Χορτιάτη ένα ανοιχτό γερμανικό αυτοκίνητο και οι αντάρτες της ενέδρας πυροβόλησαν μόλις αυτό πλησίασε. Από τους πυροβολισμούς τραυματίστηκε στο μάτι ο νεαρός Γερμανός οδηγός και θανάσιμα ένας Γερμανός αξιωματικός, ενώ οι άλλοι επιβαίνοντες διέφυγαν προς τον οικισμό, ύστερα από ανταλλαγή πυρών. Οι αντάρτες μετέφεραν τον τραυματία στο χωριό για να του παράσχουν τις πρώτες βοήθειες, ενώ πυρπόλησαν το αυτοκίνητο, το οποίο καταστράφηκε ολοσχερώς.

Μετά από αυτά τα επεισόδια, οι αντάρτες του ΕΛΑΣ αντιλαμβανόμενοι πως θα ακολουθούσαν αντίποινα από τους Γερμανούς, συγκέντρωσαν τους κατοίκους στην πλατεία του χωριού και τους προέτρεπαν να εγκαταλείψουν το χωριό και να τους ακολουθήσουν. Όσοι υπάκουσαν εγκατέλειψαν τον Χορτιάτη και έφθασαν την άλλη μέρα στο Λειβάδι. Όσοι έμειναν στον Χορτιάτη, πίστεψαν στους ισχυρισμούς του προέδρου της Κοινότητας Χρήστου Μπαμπάτσου και του ιερέα Δημήτρη Τομαρά, πως θα έπειθαν τους Γερμανούς να μην προβούν σε αντίποινα, για τον λόγο ότι οι κάτοικοι δεν μετείχαν στα γεγονότα που συνέβησαν εκείνη την ημέρα, ενώ παρείχαν συχνά στους Γερμανούς διάφορες υπηρεσίες και εφόδια και, επιπλέον, είχαν περιθάψει τους τραυματίες ενός γερμανικού μεταγωγικού αεροπλάνου, το οποίο έπεσε κοντά στο

χωριό το φθινόπωρο του 1942.

Εντωμεταξύ κατέφθασαν στον Χορτιάτη πολυάριθμα γερμανικά στρατεύματα – μερικοί υπολογίζουν 300 με 350 στρατιώτες – με επικεφαλής τον ανθυπολοχαγό Βίλι Πόλμαν της 501ης μονάδας της Στρατιωτικής Χωροφυλακής και μαζί με αυτούς και 80 περίπου «Σουμπερίτες», άνδρες του Τάγματος Ασφαλείας του Αυστριακού λοχία Φριτς Σούμπερτ.

Οι επιδρομές περικύκλωσαν το χωριό και διέταξαν τους άμαχους κατοίκους να συγκεντρωθούν στην κεντρική πλατεία, στο εξοχικό κέντρο «Κήπος» του προέδρου του χωριού Χρήστου Μπαμπάτσιου. Εκεί άρχισαν να αιχμαλωτίζουν, να βασανίζουν, να πυροβολούν και να θανατώνουν αδιάκριτα όποιον συναντούσαν μπροστά τους. Μάταια ο πρόεδρος προσπαθούσε να τους αποτρέψει λέγοντας ότι οι κάτοικοι ήταν αμέτοχοι στα θλιβερά γεγονότα και ότι το χωριό του είχε προσφέρει βοήθεια στο παρελθόν και στους Γερμανούς και στα ελληνικά Τάγματα Ασφαλείας. Ο ίδιος και όλη η οικογένειά του οδηγήθηκαν πρώτοι στον θάνατο.

Τη μέρα εκείνη, 149 γυναικόπαιδα, παιδιά, έφηβοι, ενήλικοι και ηλικιωμένοι, πυροβολήθηκαν, σφαγιάστηκαν, διαμελίστηκαν ή κήκαν ζωντανό με ειδικά αέρια στον φούρνο του Στέφανου Γκουραμάνη. Από αυτούς οι 51 ήταν ανήλικοι και 36 κάτω των 10 ετών. Οι δράστες εκτέλεσαν ακόμη και αβάπτιστα βρέφη και υπερηλίκους άνω των 80 ετών. Ελάχιστοι μπόρεσαν να διαφύγουν και να σωθούν. Περίπου 300 σπίατα λεηλατήθηκαν και πυρπολήθηκαν

Παραθέτουμε την αφήγηση των τραγικών γεγονότων από την Ελένη Νανακούδη-Γκουραμάνη, η οποία ήταν 10 χρονών τότε και επέζησε:

«Οι Γερμανοί μας συγκέντρωσαν στην πλατεία και στο κέντρο «Κήπος». Δεν ξέραμε τι γίνεται και τι μας περιμένει. Την ίδια ώρα το χωριό καιγόταν και λεηλατούνταν. Από εκεί μας έβαλαν δυο-δυο, τρεις-τρεις στη σειρά και, αν και στην αρχή είπαν ότι θα μας πάνε στα νεκροταφεία, μας οδήγησαν στο φούρνο του Γκουραμάνη. Μας έβαλαν μέσα και έξω έστησαν ένα πολυβόλο. Πριν να αρχίσουν να πυροβολούν, επειδή είχα μπει από τους πρώτους, ανέβηκα ψηλά στο ζυμωτήριο μαζί με τους δικούς μου. Μετά άρχισαν να πυροβολούν. Από τα πυρά σκοτώθηκαν πρώτα η μητέρα μου και μετά η αδερφή μου, προλαβαίνοντας μόνο να φωνάξει «μητέρα, σε σκότωσαν». Τραυματίστηκα στο γόνατο και την παλάμη. Μετά έβαλαν φωτιά και ο καπνός άρχισε να μας πνίγει. Κατέβηκα κάτω, είδα μία κυρία με ένα μωρό στην αγκαλιά, που έκανε να βγει από την πόρτα, και πήγα από πίσω της. Δεν πρόλαβε να την ανοίξει και τη μαχαίρωσαν. Έπεσα κάτω, δίπλα σε έναν σωρό από νεκρούς κάνοντας και εγώ την πεθαμένη. Δεν κουνήθηκα παρά έπειτα από ώρες και όταν ήδη είχε αρχίσει να σουρουπώνει. Είχα παντού αίματα, δικά μου και άλλων. Χαραγμένη στη μνήμη μου έχει μείνει μία σκηνή: μία νεκρή μητέρα, πεσμένη στο έδαφος, κρατώντας στην

αγκαλιά το μωρό της, που ακόμη θήλαζε, και δίπλα οι Γερμανοί να γελούν. Μετά ξεκίνησα για τα χωράφια, για να βρω τον πατέρα μου. Στο δρόμο συνάντησα δύο ταγματσοφάλαγγες. Ο ένας, με το που με βλέπει, σπλίζει και ετοιμάζεται να πυροβολήσει. Ο άλλος τον αποτρέπει: 'Άστο να ζήσει. Δεν χόρτασες να σκοτώνεις;'. 'Όχι', του απάντησε...»

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Χορτιάτης το 1998 ονομάστηκε «Μαρτυρικός» με το υπ. αριθμ. 399 Προεδρικό Διάταγμα. (ΦΕΚ 27716-12-98), για τα δεινά που υπέστη την περίοδο της κατοχής.

Στην ελληνική επίσημη ιστοριογραφία υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία για την καταστροφή του Χορτιάτη. Το ολοκαύτωμα του Χορτιάτη απουσιάζει παντελώς από τα γερμανικά και τα βρετανικά αρχεία.

Το ερώτημα που τίθεται από όλους σχεδόν τους μελετητές του ολοκαυτώματος του Χορτιάτη και δεν έχει απαντηθεί μέχρι σήμερα με τεκμηριωμένα στοιχεία είναι: γιατί οι Γερμανοί και τα Τάγματα Ασφαλείας του Φριτς Σούμπερτ προέβησαν την αποφράδα εκείνη ημέρα στα αποτρόπαια αυτά εγκλήματα; Δεν θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό, διότι δεν είναι ο στόχος αυτού του άρθρου. Στόχος είναι η ανάδειξη των αποτρόπαιων εγκλημάτων που διέπραξαν οι Γερμανοί και τα Τάγματα Ασφαλείας στον Χορτιάτη, ώστε να γνωρίσουν αυτά οι νεότερες γενεές, και να τιμήσουμε τα θύματα του ολοκαυτώματος. Επιπλέον, διότι δεν είναι εύκολο να παραθέσουμε μια αντικειμενική απάντηση σε αυτό το ερώτημα, για τον λόγο ότι οι απόψεις των δραστήων και των θυμάτων, όπως και των μελετητών δίστανται αφήνοντας περιθώρια για να αιωρείται μια αμφισημία όσον αφορά τα αίτια του ολοκαυτώματος. Αυτή οφείλεται, κατά τη γνώμη μας, αφενός στον υποκειμενισμό των αφηγητών, των δραστήων και των θυμάτων και αφετέρου στο πολιτικό περίβλημα που λαμβάνουν τα γεγονότα ανάλογα με την ιδεολογική οπτική του εκάστοτε αφηγητή. Ανεξάρτητα από αυτά, επισημαίνουμε ότι είναι πολύ οδυνηρό το γεγονός ότι σε αυτά τα αποτρόπαια γεγονότα του ολοκαυτώματος έλαβαν μέρος και Έλληνες και όχι μόνον οι Γερμανοί κατακτητές.

Βιβλιογραφία

- Αλμετίδου – Κουτσιαλή Ε. (1987). Το Ολοκαύτωμα του Χορτιάτη. Θεσσαλονίκη, Εκδοτική Ομάδα.
- Βαλαχάς Θεόδωρος και Θεοχάρη Δάφνη (2008). 2 Σεπτεμβρίου 1944, Χορτιάτης. Ό,τι απόμεινε από την ημέρα εκείνη, η μνήμη είναι. Χορτιάτης 570.
- Γάλλος Αθανάσιος (2021). Το ολοκαύτωμα του Χορτιάτη στο: Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη (2021). Το ολοκαύτωμα του Χορτιάτη, Η θηριωδία των ναζιστικών δυνάμεων. σελ. 107-165.
- Γκουραμάνης Γιώργος (1988). Ο Ιστορικός Χορτιάτης. Έκδοση Χορτιάτης.
- Φαρσακίδης Γιώργος (2014). Το ημερολόγιο του βουνού – 1944, Αθήνα.
- Φαρσακίδης Γιώργος (2014). Μια επιείχουρη συμφωνία και το ολοκαύτωμα του Χορτιάτη.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΟ ΜΑΣ, ΑΝ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΘ. ΔΑΛΑΜΑΓΚΑΣ,
Ιατρός καρδιολόγος

Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν εκείνοι που καθόρισαν ποιες πρέπει να είναι οι αξίες της ζωής. «Το εύδαιμον το ελεύθερον, το δε ελεύθερον το εύψυχον», έγραψε ο Θουκυδίδης και είπε ο Περικλής προς τους Αθηναίους, όταν εκφώνησε τον Επιτάφιο του. Ήταν το νόημα και ο ορισμός της πραγματικής ευτυχίας του ανθρώπου. Με άλλα λόγια είπαν πως η ευτυχία είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής πληρότητας του ατόμου, μιας αρμονίας, που πηγάζει από τις ελεύθερες επιλογές του, η απόκτηση των οποίων όμως δεν είναι εύκολη υπόθεση, αλλά απαιτεί προσωπική γενναιότητα. Οι Έλληνες καλλιέργησαν το πνεύμα και ανέπτυξαν τις επιστήμες, τις τέχνες και τη φιλοσοφία. Οι Έλληνες ανέδειξαν το καλύτερο πολίτευμα του κόσμου, τη Δημοκρατία, επινόησαν δε και καθιέρωσαν τους Ολυμπιακούς αγώνες, οι οποίοι στη συνέχεια διαδόθηκαν και έγιναν αποδεκτοί και από τον υπόλοιπο κόσμο¹. Τα επιτεύγματά τους αυτά προκάλεσαν και προκαλούν και σήμερα το θαυμασμό όλου του κόσμου, συνέβαλαν δε θετικά στην πρόοδο και στην εξέλιξη αυτού. Την ανωτερότητα της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού αποδέχτηκαν και αξιοποίησαν οι Ρωμαίοι, όπως στη συνέχεια έκαναν και οι Βυζαντινοί, οι οποίοι χάριν και της επίσημης ελληνικής γλώσσας επέβαλαν και στήριξαν την αυτοκρατορία τους για χίλια περίπου χρόνια και διέδωσαν το χριστιανισμό χωρίς μεγάλα προβλήματα σε ολόκληρο τον γνωστό τότε κόσμο. Από τον ελληνικό πολιτισμό άντλησε τις ιδέες της η Αναγέννηση και ο Διαφωτισμός της Δύσης.

Τα θαυμάσια αυτά επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων είναι μια ιερή κληρονομιά που βαραίνει τους Έλληνες κάθε εποχής και τους υποχρεώνει να νιώθουν την ανάγκη να προσπαθούν να φανούν αντάξιοι τους και να επαναλαμβάνουν τη ρήση των νέων Σπαρτιατών που έλεγαν προς τους μεγαλύτερους το : «Άμες δε γεσσόμεθα πολλώ κάρρονες²». Δυστυχώς τα μακροχρόνια δεινά, που βρήκαν το έθνος μας στη διάρκεια των αιώνων, μας οδήγησαν στην οπισθοδρόμηση και στην παρακμή, χωρίς όμως να κατορθώσουν να αλλοιώσουν τα εθνικά μας γνωρίσματα^{1,3}. Απόδειξη της τελευταίας αυτής αλήθειας είναι πως το κράτος μας σήμερα, παρά τα δεινά που πέρασε, βρίσκεται σε καλύτερη μοίρα από πολλά άλλα κράτη. Έχουμε Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, βρισκόμαστε στο κέντρο της νομισματικής ένωσης της Ευρώπης και έχουμε πολλές και αξιόπιστες συμμαχίες. Η θέση αυτή μας βοηθάει να βρίσκουμε λύσεις στα τρέχοντα ή ανακύπτοντα προβλήματα. Αυτό όμως δεν αρκεί. Η παραπέρα

βελτίωση και πρόοδος σε όλους τους τομείς της ζωής, ώστε να προσεγγίσουμε την κορυφή της προόδου του σύγχρονου κόσμου, απαιτεί μεγαλύτερη προσπάθεια. Διαθέτουμε όμως σήμερα, ως έθνος, τις δυνάμεις εκείνες που θα μας επιτρέψουν να πραγματοποιήσουμε τέτοιου μεγέθους υπερβάσεις;

Πιστεύω ακράδαντα πως υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι διαθέτουμε τα εφόδια εκείνα που θα μας επιτρέψουν να διακριθούμε πάλι στο μέλλον. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, κατά τη γνώμη μου, θα πρέπει να γίνουν τα εξής:

Να γίνει ψύχραιμη μελέτη της ιστορίας μας και να διδαχθεί στα σχολεία μας ολόκληρη και όχι μόνο τα κατ' επιλογή κεφάλαια που λανθασμένα θεωρούνται ωφέλιμα για τους νέους. Σκοπός της πρότασης αυτής είναι η σπουδή των ελαττωμάτων της φυλής μας και η αποδοχή και κυρίως η κατανόηση των αιτίων των τρομερών λαθών που έγιναν στο παρελθόν, ώστε να μην επαναλαμβάνονται στο μέλλον. Το μεγαλύτερο και αθεράπευτο ελάττωμά μας είναι η διχόνοια, που «..βαστάει ένα σκήπτρο η δολερή/καθενός χαμογελάει, πάρ' το λέγοντας και συ»⁴. Η διχόνοια που караδοκεί και ξεπροβάλλει μπροστά μας ακόμα και για το πιο ασήμαντο ζήτημα, ως αποτέλεσμα της εμφιλοχώρησης προσωπικών συμφερόντων. Με τη διχόνοια όμως αδυνατίζουν τα δικά μας, αφού μας διαιρεί και μας τυφλώνει, εμποδίζοντάς μας να κρίνουμε ψύχραιμα και στην κατάλληλη στιγμή να πάρουμε την ορθή απόφαση. Δυστυχώς οι διαφωνίες μας επιμένουν ανυποχώρητες ακόμα και μπροστά σε καταστροφικές συνέπειες. Η διχόνοια είναι που μας έχει οδηγήσει κατ' επανάληψη σε μεγάλες καταστροφές: Από τον Πελοποννησιακό πόλεμο, στους εμφύλιους της Επανάστασης του 1821, στο Διχασμό, κατά τη διάρκεια της Μικρασιατικής Εκστρατείας, στον Εμφύλιο της δεκαετίας του σαράντα και στο Κυπριακό το 1974. Αντίθετα, η ιστορία μας πάλι μας διδάσκει, πως μεγαλουργήσαμε, όταν βρεθήκαμε ενωμένοι, όπως έγινε στους Περσικούς πολέμους, στην εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όπου συμμετείχαν όλοι οι Έλληνες (πλην Λακεδαιμονίων), στην επανάσταση του 1821, όπου η Φιλική Εταιρεία συνετέλεσε στο ξεσηκωμό όλων των ελλήνων και επιτεύχθηκε η παλιγγενεσία του γένους, ενώ αποτύγχαναν όλα τα κατά τόπους προηγούμενα ασύνδετα και ανοργάνωτα κινήματα. Και αργότερα στον πρώτο και δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, όταν οι Έλληνες πολέμησαν ενωμένοι, έγραψαν πάλι σελίδες δόξας, υποχρεώνοντας τους εχθρούς τους να αναγνωρίσουν τη μεγά-

λη γενναιότητά τους και τον Ουίνστον Τσόρτσιλ να πει πως «οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες».

Κατά συνέπεια πρόοδος του έθνους είναι πολύ πιθανόν να προκύψει μόνο αν υπάρχει *ομόνοια, ομοψυχία, ενότητα και συνεργασία μεταξύ όλων των ελλήνων*. Προς την κατεύθυνση αυτή θα βαδίσουμε αν τα παραπάνω *συνδυαστούν με μεθοδική, εντατική και μακροχρόνια εργασία και αν υπάρξει ειρηνική διαβίωση του λαού μας*. Αυτό, το τελευταίο, θα επιτευχθεί, *αν ο καθένας μας ζει ενάρετα, αποφεύγοντας οποιαδήποτε ενέργεια που θα στενοχωρεί ή που θα θίγει την αξιοπρέπεια και την ελευθερία του άλλου*. *Αν όλοι τηρούμε τη διδασχά του Χριστού που είπε: «Καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως»*. Βέβαια η ειρηνική ζωή του τόπου μας απειλείται σήμερα από την συμπεριφορά της Τουρκίας, ένα σοβαρό και δισεπίλυτο πρόβλημα, η ανάλυση του οποίου ξεφεύγει από τους σκοπούς του παρόντος άρθρου.

Στο θέμα της εσωτερικής σταθερότητας της χώρας μας θα πρέπει να *συμβάλει και η πολιτεία, η οποία θα πρέπει να θεσπίσει σταθερούς, αμετάκλητους, ισχυρούς και αδιάβλητους θεσμούς και νόμους, οι οποίοι να αποβλέπουν στην παραδοχή, επιδίωξη, αναγνώριση, προώθηση και επιβράβευση της αριστείας, της καινοτομίας και της έρευνας*. Ο Έλληνας δεν θα έχει καμία αντίρρηση να εφαρμόσει αδιαμαρτύρητα αυστηρούς θεσμούς και κανόνες, εφόσον πεισθεί, πως η εφαρμογή αυτών θα αμείβει τους κόπους των σκληρά και τίμια εργαζομένων, θα αποκλείει την προώθηση ανίκανων ατόμων, θα αποβλέπει στο συμφέρον των πολλών και όχι των ολίγων και θα αποκλείει κάθε προσωπικό ή κομματικό όφελος. Συγχρόνως θα πρέπει να *αναγνωριστεί η αξία της μεθοδευμένης και οργανωμένης εργασίας, όπως και η ανάγκη της συνεχούς, της δια βίου μελέτης και μόρφωσης, αφού η οποιαδήποτε επιτυχία και μελλοντική πρόοδος στο εξής θα στηρίζεται πλέον στην εξειδίκευση και στην άριστη γνώση του θέματος με το οποίο ασχολείται ο καθένας ή η ομάδα των μελετητών*⁵.

Η αισιοδοξία μου για την μελλοντική διάκριση της χώρας μας και την ανάρτηση του ονόματός της στον παγκόσμιο κατάλογο των προνομιούχων θέσεων των πολιτιστικά και επιστημονικά προηγμένων χωρών, στηρίζεται και σε ορισμένα γεγονότα της σύγχρονης ζωής μας. Έχουμε το χειροπιαστό παράδειγμα του Νίκου Γκάλη, ενός Έλληνα μπασκετμπολίστα, που παίζοντας μόνο καλό μπάσκετ ξεσήκωσε όλους τους νέους, ανέβασε σε απίστευτα ύψη το επίπεδο του παιχνιδιού, έδωσε αυτοπεποίθηση σε όλους τους Έλληνες συμπαίχτες του, με αποτέλεσμα να κατακτήσουμε για πρώτη φορά το πρωτάθλημα της Ευρώπης στο Μπάσκετ και να νικήσουμε ακόμα και την πρώτη ομάδα μπάσκετ των Η.Π.Α. Είναι μόνο ένα παράδειγμα που αποδεικνύει πως *έναν ηγέτη μπροστάρη θέλει ο Έλληνας, που να έχει πίστη στον εαυτό του, εξειδικευμένες γνώσεις,*

άκαμπτη θέληση και ασίγηστο πάθος που να τον παρασύρει προς το θρίαμβο, στο βάθρο του νικητή. Ας πάμε και αλλού. Η αρχαία λογοτεχνία μας, ανέδειξε πληθώρα λογοτεχνών, φιλοσόφων, ιστορικών, ποιητών, ρητόρων, κωμικών και συγγραφέων θεατρικών έργων, που αν θέλαμε να καταγράψουμε μόνο τα ονόματά τους θα χρειαζόμασταν πολλές σελίδες. Στη βυζαντινή και στη σύγχρονη εποχή αναδείχτηκαν πάμπολλοι και αξιολογότεροι συγγραφείς, λογοτέχνες, στιχουργοί, υμνογράφοι και ποιητές. Η *σύγχρονη ποίησή μας κέρδισε δύο βραβεία Νόμπελ με τον Σεφέρη και τον Ελύτη*. Η *Μουσική μας αναγνωρίστηκε διεθνώς με πολλούς εκπροσώπους μας, τους: Μάνο Χατζηδάκη, Μίκη Θεοδωράκη, Τσιτσάνη, Πλέσσα, Ξαρχάκο και πολλούς άλλους, αλλά και τον μέγιστο Βαγγέλη Παπαθανασίου*⁶, ο οποίος έφυγε από τη ζωή πρόσφατα, ενώ είχε κερδίσει το όσκαρ μουσικής με τους «δρόμους της Φωτιάς», και είχε αναγνωριστεί παγκοσμίως ως ο μουσικοσυνθέτης της ηλεκτρονικής μουσικής. Αυτή η δική του μουσική έχει αποσταλεί στη σελήνη και στο διάστημα.

Και στον τομέα των επιστημών γνωρίζω πως σε πολλά πρωτοπόρα ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού διαπρέπουν σε θέσεις κλειδιά σπουδαίοι Έλληνες επιστήμονες καθηγητές – ερευνητές. Σε όλο τον κόσμο υπάρχουν αξιόλογοι ευέλπιδες Έλληνες νέοι επιστήμονες που φιλοδοξούν να τους διαδεχτούν. Αν όλοι αυτοί συνεργαστούν με ένα ελληνικό κέντρο Ερευνών θα ήταν ευκολότερο να ιδρυθούν καθαρά ελληνικές επιστημονικές εταιρείες σε συγκεκριμένους και εξειδικευμένους κλάδους. *Τότε η θεωρία θα μετατραπεί σε πράξη και η ιδέα σε τέχνη και πραγματικότητα*. Εξάλλου έχουμε παράδοση και στον τομέα των Επιστημών, αφού Έλληνες ήταν ο *Ιπποκράτης, ο Αρχιμήδης, ο Γ. Παπανικολάου, ο Κ. Καραθεοδωρή, και Έλληνες είναι ο Σταμάτης Κριμιζής, πρωτοπόρος ερευνητής και διακεκριμένος διαστημικός επιστήμονας των Η.Π.Α και της ΝΑΣΑ, και ο Αριστέιδης Κωστάκης, που σε συνεργασία με τον σερ Ρόι Κέλιν ανέδειξε την κυκλοσπορίνη ως το φάρμακο επιλογής για την επιτυχία των μεταμοσχεύσεων όλων των οργάνων*⁷. Το *Εθνικό Ερευνητικό Κέντρο σήμερα προκηρύσσει διαγωνισμούς για συμμετοχή νέων σε ερευνητικά προγράμματα κυρίως στους τομείς της τεχνολογίας, της βιολογίας, της μοριακής βιολογίας, της νανοβιοτεχνολογίας και της βιοτεχνολογίας*. Είναι κλάδοι που αναπτύχθηκαν τάχιιστα κατά τα τελευταία χρόνια, ύστερα από το κατόρθωμα της ανάγνωσης του γονιδιώματος του ανθρώπου (του D.N.A. του ανθρώπου ή, όπως λέγεται, του βιβλίου του θεού)⁸, γεγονός που δίνει την δυνατότητα να ερευνάται η αιτιολογία και η δυνατότητα θεραπείας σοβαρών νοσημάτων, τα οποία έως τώρα ήταν αγνώστου αιτιολογίας και ήταν ανίατα. Σε πολλά από αυτά τα νοσήματα η θεραπεία γίνεται σήμερα (και στη χώρα μας) με βιοτεχνολογικά

φάρμακα, τα οποία παράγονται από τη γενετική τροποποίηση μικροοργανισμών. Τέτοια φάρμακα είναι τα λεγόμενα μονοκλωνικά αντισώματα. Ελπίζεται να ξεπηδήσει κάποτε, μέσα από τους πολλούς και άριστους Έλληνες επιστήμονες ερευνητές, κάποιος επιστήμονας "Γκάλης", που δεν θα παίζει μπάσκετ, αλλά που θα συναρπάξει και θα παρασύρει και άλλους στα δυσθεώρητα ύψη της επιστήμης του.

Πέραν όμως της επίσημης επιστήμης έχω εμπιστοσύνη στο ανοιχτό μυαλό του Έλληνα που μπορεί σήμερα να εκμαιεύσει από το διαδίκτυο όλες τις απαραίτητες γνώσεις που τον ενδιαφέρουν και με αυτές οδηγό (ίσως και με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης), να οδηγηθεί στην δημιουργία αυτού που θεωρητικά έχει σκεφτεί. Αυτό μπορεί να είναι μια εφεύρεση, μια νέα μέθοδος, μια νέα εξέλιξη ή εφαρμογή οποιασδήποτε νέας τέχνης. Έχουμε παραδείγματα πως σήμερα τέτοια γεγονότα πραγματοποιούνται σε κάποιους τομείς της δραστηριότητας του ανθρώπου⁹. Ένα παράδειγμα μόνο για να γίνει κατανοητό αυτό που εννοώ. Το φυσικό αέριο στις Η.Π.Α. παράγεται σήμερα από το σχιστόλιθο, ενώ έως τώρα το παίρναμε μόνο με γεωτρήσεις από τα βάθη της γης.

Συμπερασματικά πιστεύω πως το μέλλον θα είναι δικό μας, αν προκύψει η πνευματική αφύπνιση και αναγέννηση του έθνους μας. Αυτό θα επιτευχθεί: **1ον**). Αν διδαχθούμε από την ιστορία μας, αποφύγουμε τα λάθη του παρελθόντος και ζήσουμε στο μέλλον με ομόνοια και ειρήνη. **2ον**). Αν εργασθούμε σκληρά, μεθοδευμένα και απρόσκοπτα για πολλά χρόνια. **3ον**). Αν συμμορφωθούμε με τις τάσεις της σύγχρονης ζωής, που προβλέπει, ότι η εργασία για να είναι στο μέλλον αποδοτική, θα πρέπει να βασίζεται στη γνώση, στην εξειδίκευση και στη δια βίου επιμόρφωση. **4ον**). Αν όλοι ενστερνισθούμε τις παραπάνω απόψεις και πιστέψουμε στις δυνατότητες που μας δίνουν, η καταγωγή μας, το υψηλό μας φρόνημα, η αδιαμφισβήτητη εξυπνάδα μας και η πίστη μας στις αλήθειες της χριστιανι-

κής εκκλησίας που συμποσούνται στην αγάπη προς τη ζωή και τον άνθρωπο. Αυτά όλα φαντάζουν και είναι ρομαντικά, απίστευτα και ανεφάρμοστα, αλλά η προσπάθεια πρέπει κάποτε να αρχίσει γιατί, όπως είπε ο Β. Γκαίτε, «όποιος δεν προχωράει, πάει προς τα πίσω». Ο δε ποιητής Άγγελος Σικελιανός, με το ποίημά του, «Το Πανανθρώπινο Εμβατήριο της Ελλάδας»¹⁰, ακριβώς όπως και ο Ρήγας Βελεστινλής με «το Θούριό του»¹¹, μας προτρέπει:

«Ομπρός! Με ορθή, μεσούρανη της Λευτεριάς τη δάδα, ανοίγεις δρόμο, Ελλάδα, στον Άνθρωπο... Ομπρός! Ορμάνε πρώτοι οι Έλληνες κι όλοι οι λαοί σιμά Σου -μεγάλο τ' όνομά Σου- βροντοφωνάν: «Ομπρός, ομπρός, να γίνουμε ο τρανός στρατός που θα νικήσει, σ' Ανατολή και Δύση, το μαύρο φίδι. ομπρός. Ομπρός, κι η Ελλάδα σκώθηκε και διασκοπάει τα σκότη! Ανάστα, η Ανθρωπότης, Κι ακλούθα την... Ομπρός!»

Βιβλιογραφία.

- 1.Ελληνική απάντηση στους επιγόνους του Φαλμεράγιερ σε άρθρο του Michael Klonovsky, δημοσιευμένο στο Γερμανικό περιοδικό Focus στις 12/01/2018. Του Γεωργίου Π. Παύλου καθηγητού της Πολυτεχνικής Σχολής του Δημοκρατικού Πανεπιστημίου Θράκης. Graylos.gr/2018/01./i
2. Άμμες δε., Πλούταρχος, ("Λυκούργος" 21).
3. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Κ. Παπαρηγόπουλου. Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. 2009.
4. Ύμνος εις την Ελευθερίαν, στίχος 144. Διον. Σολωμού. ίδρυμα τύπου.
5. Διαφωτισμός τώρα. Λογική, Επιστήμη και ουμανισμός για μια καλύτερη ζωή. Διόπτρα (2021), υπό Steven Pinker.
6. Βαγγέλης Παπαθανασίου. Youtube <https://bitally/3vGmV4t>.
- 7.Διαπρεπείς Έλληνες που άλλαξαν τον κόσμο:<http://InstalifeEditor.gr>
8. Η Γλώσσα του Θεού.Francis Collins, Εκδ. Παπαζήση 2009.
9. Από το Περιοδικό της Καθημερινής «Κ», της 15-05-2022.
- 10.Το πανανθρώπινο Εμβατήριο της Ελλάδας, Άγγελος Σικελιανός, 1940, Users.uoa.gr και Δημόσια Βιβλιοθήκη Λευκάδας.
11. «Ο Θούριος» του Ρήγα: Κωνστ. Άμαντος, Ελληνικά, τόμ.8 σελ.208 (1935).

ΜΕΤΡΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το Μετρό είναι μια πραγματικότητα για τη Θεσσαλονίκη. Ένα σύμβολο προόδου της Μακεδονίας και ολόκληρης της Ελλάδας». Η Θεσσαλονίκη μπαίνει σε μια νέα εποχή με το εμβληματικό αυτό έργο. Ένα μέσο σταθερής τροχιάς που έρχεται ύστερα από πολλά χρόνια δοκιμασιών και καθυστερήσεων ν' αλλάξει - και αλλάζει- την καθημερινότητα των συμπολιτών μας, εξυπηρετώντας καθημερινά περισσότερους από 250 χιλιάδες επιβάτες.

Είναι από τα πιο σύγχρονα και ασφαλή Μετρό στην Ευρώπη . Και βεβαίως, το πιο πρωτοποριακό στον κόσμο. Πέντε από τους δεκατρείς σταθμούς του είναι σταθμοί - μουσεία, περιλαμβάνει έναν αρχαιολογικό χώρο στην πλατεία Αγίας Σοφίας αλλά και τον μεγαλύτερο παγκο-

σμίως αρχαιολογικό χώρο που είναι ενταγμένος σε τεχνικό έργο, στον σταθμό της Βενιζέλου.

Ένα ζωντανό μουσείο στην καρδιά της Θεσσαλονίκης. Μέχρι το τέλος του 2025 αναμένεται να δοθούν σε λειτουργία πέντε ακόμη νέοι σταθμοί στην επέκταση προς την Καλαμαριά, εξυπηρετώντας 95 χιλιάδες επιβάτες. Ακολουθούν μελέτες για τις επεκτάσεις του σε δήμους της βορειοδυτικής Θεσσαλονίκης όπως προς τον Εύοσμο και το Κορδελιό και σχεδιάζονται οι επεκτάσεις προς Τούμπα και Χαριλάου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού συγχαίρει θερμά όλους τους συντελεστές του σπουδαίου αυτού έργου της πόλης μας

ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ 19/12/2024 (ρεπ. σελ. 54)

Χαιρετισμός από την Αντιπεριφερειάρχη Κατερίνα Ζωγράφου

Χαιρετισμός από την Βουλευτή Χαλκιδικής Κυριακή Μάλαμα

Οι ομιλήτες Μαρία Καραμπατάκη και Σταύρος Αυγολούπης

Η παρουσιάστρια της εκδήλωσης Πηνή Βενετσανάκη-Θασίτου

Η αντιπρόεδρος Κοκό Ζαμπόκα και το Χριστόψωμο

Απονομή αναμνηστικών στους ομιλήτες από τον Πρόεδρο του Π.Σ.

Το πολυπληθές ακροατήριο και η χορωδία του Παγκυκδικικού Συλλόγου

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΙΣ ΒΑΥΑΡΙΚΕΣ ΑΛΠΕΙΣ 1ο GROUP 10/10 - 15/10/2024 (ρεπ. σελ. 51)

Στην κορυφή των Βαυαρικών Άλπεων

Στην πλατεία του Ίνσμπρουκ

Προπύλαια: Στη Βασιλική πλατεία του Μονάχου

Στην λίμνη Χάλστατ

Στο Στρατόπεδο Νταχάου

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΙΣ ΒΑΥΑΡΙΚΕΣ ΑΛΠΕΙΣ 2ο GROUP 16/10-21/10/2024 (ρεπ. σελ. 51)

Στην κορυφή των Βαυαρικών Άλπεων

Στο ξακουστό Ομπερμαγκάου

Στον Καθεδρικό Ναό στο Σάλτσμπουργκ

Στην πλατεία του Ίνσμπρουκ

Στο Στρατόπεδο Νταχάου

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ
ΟΧΥΡΟ ΡΟΥΠΕΛ - ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΚΡΙΤΟΧΩΡΙΟΥ - ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗ
9/11/2024 (ρεπ. σελ. 52)**

Τμήμα εκδρομέων στο μνημείο του Οχυρού

Άποψη του μνημείου

Από το εσωτερικό του οχυρού

Στην Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου στο Ακριτοχώρι

Τμήμα της λίμνης Κερκίνης

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΥΓΕΙΑΣ "ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ" 13/11/2024 (ρεπ. σελ. 53)

Τμήμα του ακροατηρίου

Ο ιατρός Δημ. Κρικήδης

Ο ιατρός Πάυλος Ρούσκας

Η χορωδία μας

ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΛΕΞΗ "Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΗΛΙΑΚΟΥ ΜΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ" 12/12/2024 (ρεπ. σελ. 54)

Μέλη του ΔΣ με τον Ομ. Καθηγητή Αστροφυσικής κ. Στ. Αυγολούπη

Ο ομιλητής

Τμήμα του ακροατηρίου

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΑ ΒΡΑΣΤΑΜΑ 24/11/2024 (ρεπ. σελ. 53)

Ο Ιερός Ναός Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στα Βράσταμα

Ο Πρόεδρος στην προσφώνησή του

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ "Ο ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ" ΤΟΥ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ 7/12/2024 (ρεπ. σελ. 53)

Αναμνηστική φωτογραφία μελών του Δ.Σ. με τους συντελεστές της εκδήλωσης

Ευχαριστίες στο τέλος της εκδήλωσης από τον πρόεδρο του Π.Σ.

Μέλη του Δ.Σ. με την κα Βασιλική Παντέρη

Το πολυπληθές ακροατήριο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΧΟΡΩΔΙΑΣ ΣΤΟ ΑΠΘ 3/11/2024 (ρεπ. σελ. 52)

Στην αίθουσα τελετών του ΑΠΘ

Στο άγαλμα του Αριστοτέλη

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ 14/11/2024 (ρεπ. σελ. 56)

Δοξολογία στον Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου στην Ποτίδαια

Στο μνημείο

Κατάθεση στεφάνων

Από τον Δήμαρχο
Ν. Προποντίδας κ. Εμ. Καρρά

Από την Δήμαρχο
Κασσανδρείας κα. Αν. Χαλκιά

Από το μέλος του Δ.Σ. του
Παγγαλκδικού κ. Απ. Στρατή

Η παρέλαση

Από την εκδήλωση του Πολιτιστικού Συλλόγου Κασσάνδρας για την 203η Επέτειο του Χαλασμού, 14/11/2024 (ρεπ. σελ. 55)

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ

Από την παρουσίαση εκλεκτών προϊόντων της Χαλκιδικής
στο εστιατόριο του μουσείου της Ακρόπολης

Οργάνωση: Περιφερειακή Ενότητα – Τουριστικός Οργανισμός Χαλκιδικής (ρεπ. σελ. 36)

Στην παρουσίαση
των προϊόντων Χαλκιδικής
(ρεπ. σελ. 36)

Βράβευση του Τουριστικού Οργανισμού Χαλκιδικής
στη Διεθνή Έκθεση WTN στο Λονδίνο
(ρεπ. σελ. 40)

Η Πρόεδρος του ΕΟΤ και Γκερέκου
με την Αντιπεριφερειάρχη Χαλκιδικής και Ζωγράφου

Ο Γ.Γ. του ΕΟΤ κ. Φιορεντίνος, ξενοδόχος, η Υπουργός Τουρισμού και Κεφαλογιάννη,
ξενοδόχος και ο Πρόεδρος του Τουριστικού Οργανισμού Χαλκιδικής κ. Τάσιος

ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΝΑΙΑΣ

1/11/2024 (ρεπ. σελ. 56)

Κατάθεση στεφάνων στο Μνημείο στην είσοδο της Αρναίας

Ο πρόεδρος του
Παγκυπικού εκφωνεί
τον Πανηγυρικό της ημέρας

«Η ΕΛΙΑ: ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ»

Δρ. ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΜΠΙΑΤΑΚΗ

Φιλολόγος

Η ελιά υπήρξε και συνεχίζει να είναι ένα από τα πιο ισχυρά σύμβολα για τον Έλληνα τόσο στην αρχαιότητα όσο και στη σύγχρονη εποχή. Η διαχρονική της παρουσία στη ζωή των Ελλήνων την καθιστά σύμβολο πλούσιο σε νοήματα, που εγγίζει τον πολιτισμό, την παράδοση, την οικονομία αλλά και την καθημερινή ζωή. Έχει διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην ιστορία, τη θρησκεία και την κουλτούρα πολλών λαών. Ο συμβολισμός της ελιάς είναι πλούσιος και πολυδιάστατος, καθώς συνδέεται με την ειρήνη, τη σοφία, τη γονιμότητα και την ανθεκτικότητα.

Η ελιά στην αρχαιότητα

Στην Αρχαία Ελλάδα είχε μεγάλη θρησκευτική και πολιτική σημασία. Σύμφωνα με τη μυθολογία, η θεά Αθηνά χάρισε στους Αθηναίους το ιερό δέντρο της ελιάς ως δώρο χαρίζοντάς τους όχι μόνο τη σκιά και την τροφή, αλλά και μια πολύτιμη πηγή εισοδήματος. Γι' αυτόν τον λόγο την ανακήρυξαν ως προστάτιδά τους δίνοντας το όνομά της στην πόλη της Αθήνας. Η ελιά θεωρήθηκε σύμβολο ειρήνης και σοφίας και τα κλαδιά της, πλεγμένα σε στεφάνι, χρησιμοποιούνταν ως βραβείο για τους νικητές στους Ολυμπιακούς Αγώνες αναδεικνύοντας την αξία της στην αρχαία κοινωνία.

Η καλλιέργεια της ελιάς, το ελαιόλαδο και τα προϊόντα της αποτελούσαν βασικούς πυλώνες της οικονομίας και του εμπορίου. Επιπλέον, είχε σημαντική θέση στην καθημερινή ζωή, καθώς το ελαιόλαδο χρησιμοποιούνταν για τον φωτισμό, τη μαγειρική, την περιποίηση του σώματος και τις θρησκευτικές τελετές.

Ο Αριστοτέλης και η ελιά

Ο Αριστοτέλης ένας από τους σημαντικότερους φιλοσόφους της αρχαίας Ελλάδας αναφερόταν συχνά στην ελιά τόσο για τη συμβολική όσο και για την πρακτική της αξία. Ως παρατηρητής της φύσης και της γεωργίας μελετούσε τη χλωρίδα της Ελλάδας και ενσωμάτωνε παρατηρήσεις για την καλλιέργεια και τη σημασία της ελιάς στα έργα του. Για παράδειγμα, στα έργα του «Περί ζώων ιστορίας» και «Φυσικά» συχνά αναφέρεται σε φυτά, καλλιέργειες και τη χρήση τους στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Η ελιά στη χριστιανική παράδοση

Στη χριστιανική παράδοση, συμβολίζει την ειρήνη και τη συγχώρεση. Στην Παλαιά Διαθήκη το περιστέρι που επιστρέφει στην κιβωτό του Νώε με ένα κλαδί

ελιάς στο ράμφος του, αναγγέλλει το τέλος του κατακλυσμού και την αποκατάσταση της γης. Το λάδι της ελιάς χρησιμοποιείται, επίσης, σε τελετουργίες, όπως το χρίσμα προσδίδοντας ιερότητα στο δέντρο.

Η σύγχρονη διάσταση της ελιάς

Σήμερα, η ελιά εξακολουθεί να κατέχει ιδιαίτερη θέση στη ζωή των Ελλήνων συμβολίζοντας την πολιτιστική συνέχεια και την αντίσταση στο πέρασμα του χρόνου. Οι ελαιώνες διασπαρμένοι σε ολόκληρη τη χώρα παραμένουν ζωντανές πηγές οικονομικής δραστηριότητας, προσφέροντας εξαιρετικής ποιότητας

ελαιόλαδο, το οποίο αποτελεί θεμέλιο της μεσογειακής διατροφής και αναγνωρίζεται παγκοσμίως για τα οφέλη του.

Για τον σύγχρονο Έλληνα, η ελιά αποτελεί σύμβολο αντοχής και δεσμού με τη γη και την παράδοση. Είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ελληνική οικογένεια και τον τρόπο ζωής της. Οι ελαιώνες συχνά μεταφέρονται από γενιά σε γενιά εν-

σαρκώνοντας τη συνέχεια και τον σεβασμό προς την κληρονομιά. Η συγκομιδή της ελιάς, ακόμα και σήμερα, παραμένει μια παραδοσιακή δραστηριότητα που φέρνει κοντά τις οικογένειες, ενώ συμβολίζει την ομαδικότητα και την επιμονή.

Συμβολική σημασία

Η ελιά τόσο για τον αρχαίο όσο και για τον σύγχρονο Έλληνα είναι σύμβολο σταθερότητας και ανθεκτικότητας. Το γεγονός ότι τα δέντρα αυτά αντέχουν στις δύσκολες συνθήκες και μπορούν να ζουν για αιώνες, προσδίδει έναν επιπλέον συμβολισμό επιμονής και προσαρμοστικότητας, που αντικατοπτρίζει τη συλλογική ψυχή του ελληνικού λαού.

Το κλαδί ελιάς αποτελεί διαχρονικό σύμβολο ειρήνης. Στην αρχαιότητα οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι το χρησιμοποιούσαν ως ένδειξη κατάπαυσης των εχθροπραξιών. Σήμερα, παραμένει παγκόσμιο σύμβολο συμφιλίωσης και αρμονίας και χρησιμοποιείται σε εθνικές σημαίες, σφραγίδες και διεθνείς οργανισμούς, όπως ο Ο.Η.Ε.

Έτσι, η ελιά παραμένει σύμβολο ενότητας και πνευματικής δύναμης, ενσαρκώνοντας αξίες που διατηρούνται αναλλοίωτες από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Η ελιά της Χαλκιδικής είναι γνωστή για την εξαιρετική ποιότητά της και την ιδιαίτερη θέση που κατέχει στην τοπική οικονομία και πολιτιστική παράδοση.

Η Χαλκιδική με το μοναδικό κλίμα της και τις εδαφολογικές συνθήκες προσφέρει ιδανικό περιβάλλον για την καλλιέργεια της ελιάς. Οι ελιές της περιοχής είναι διάσημες για το μεγάλο τους μέγεθος, την εξαιρετική γεύση και την υψηλή περιεκτικότητά τους σε θρεπτικά συστατικά.

Η ποικιλία ελιάς που ξεχωρίζει στη Χαλκιδική είναι γνωστή ως «Χαλκιδικής» ή «Γαϊδουροελιά» λόγω του μεγάλου μεγέθους της. Χρησιμοποιείται κυρίως ως βρώσιμη επιτραπέζια ελιά αλλά από αυτή παράγεται και ελαιόλαδο εξαιρετικής ποιότητας. Οι ελιές Χαλκιδικής είναι πράσινες, έχουν κρουστή υφή και χαρακτηρίζονται από τη γλυκιά γεύση τους με ελαφρώς πικάντικη επίγευση καθιστώντας τις ιδανικές για ποικιλία παρασκευών.

Οικονομική σημασία

Η καλλιέργεια της ελιάς αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος για πολλούς κατοίκους της Χαλκιδικής, με μεγάλες εκτάσεις γης να είναι αφιερωμένες στους ελαιώνες. Εξάγονται σε πολλές χώρες του εξωτερικού συμβάλλοντας σημαντικά στην τοπική κι εθνική οικονομία. Οι παραγωγοί εφαρμόζουν παραδοσιακές αλλά και σύγχρονες μεθόδους καλλιέργειας και επεξεργασίας, ώστε να διασφαλίζουν υψηλά επίπεδα ποιότητας και γεύσης.

Πολιτιστική διάσταση

Η καλλιέργεια της ελιάς είναι βαθιά ριζωμένη στην τοπική παράδοση και πολιτιστική ταυτότητα της Χαλκιδικής. Οι ελαιώνες συχνά περνούν από γενιά σε γενιά συμβολίζοντας τη συνέχεια και τον σεβασμό προς τη γη και την κληρονομιά. Οι παραδοσιακές μέθοδοι συγκομιδής που περιλαμβάνουν τη συλλογή ελιών με το χέρι

ή με τη χρήση ράβδων παραμένουν ζωντανές και αποτελούν μέρος της συλλογικής μνήμης των κατοίκων.

Η ελιά της Χαλκιδικής έχει κερδίσει αναγνώριση και προστασία ως Προϊόν Ονομασίας Προέλευσης αναδεικνύοντας τη σημασία της και τη μοναδικότητα της παραγωγής της. Η αναγνώριση αυτή ενισχύει το κύρος της στην εγχώρια και διεθνή αγορά και προστατεύει την ποιότητά της.

Συμβολισμός και σύγχρονη σημασία

Η ελιά τόσο στη Χαλκιδική όσο και σε όλη την Ελλάδα είναι σύμβολο αντοχής, ειρήνης και ευημερίας. Στη σύγχρονη εποχή, η ελαιοκαλλιέργεια συνδυάζει τη βαθιά παράδοση με τις νέες τεχνολογίες και τις απαιτήσεις της παγκόσμιας αγοράς. Για τη Χαλκιδική η ελιά δεν αποτελεί μόνο μια βασική πηγή εισοδήματος αλλά κι ένα στοιχείο που ενώνει την τοπική κοινωνία διατηρώντας ζωντανές τις ρίζες και τις αξίες της περιοχής.

Επιλογικά, η ελιά είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό δέντρο για τον Έλληνα. Είναι πολιτιστική κληρονομιά, βασικός παράγοντας διατροφής και σημαντική πηγή εισοδήματος, ενώ συμβολίζει την ειρήνη, την αντοχή και την οικογενειακή ενότητα. Έχει εμπνεύσει ποιητές, ζωγράφους και συγγραφείς μέσα στους αιώνες. Στη λαϊκή παράδοση, τραγούδια και παροιμίες εξυμνούν τη χρησιμότητα και την ομορφιά της. Είναι καθήκον μας, λοιπόν, να διαφυλάξουμε και να αξιοποιήσουμε αυτό το πολύτιμο αγαθό διατηρώντας την ισορροπία μεταξύ της ανθρώπινης δραστηριότητας και του φυσικού περιβάλλοντος. Μέσα από την καλλιέργεια της ελιάς επενδύουμε όχι μόνο στη γη μας αλλά και στο μέλλον των επόμενων γενεών.

ΤΑ ΕΚΛΕΚΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Τα εκλεκτά προϊόντα της Χαλκιδικής παρουσιάστηκαν το βράδυ της Πέμπτης 28 Νοεμβρίου στο εστιατόριο του Μουσείου Ακρόπολης, στην εκδήλωση «Γεύσεις Χαλκιδικής», που διοργάνωσε η Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής σε συνεργασία με τον Τουριστικό Οργανισμό Χαλκιδικής.

Τα προϊόντα και οι παραγωγοί της Χαλκιδικής παρουσιάστηκαν σε ένα κοινό που περιελάμβανε ανθρώπους της αγοράς τροφίμων, δημοσιογράφους, εμπορικούς ακόλουθους ξένων πρεσβειών, μέλη επιμελητηρίων και εκπροσώπους της πολιτικής ζωής.

Τα προϊόντα ενός τόπου, δεν είναι απλά το αποτέλεσμα της πρωτογενούς παραγωγής ή της μεταποίησης, αλλά περιλαμβάνουν στοιχεία της παράδοσης και του πολιτισμού, αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης τουριστικής ανάπτυξης.

Αυτός ήταν και ο σκοπός της εκδήλωσης, η ολοκληρωμένη παρουσίαση της Χαλκιδικής, μια ευκαιρία να αποκομίσουν οι προσκεκλημένοι μια πληρέστερη άποψη του τόπου, μέσα

από τα προϊόντα του.

Οι ελιές, το ελαιόλαδο, τα τυριά και το κρέας, το κρασί, το μέλι, τα αμπελόφυλλα και τα βότανα, η τρούφα και τα άγρια μανιτάρια, οι μαρμελάδες και τα γλυκά κουταλιού, τα κριτσίνια, οι πίτες και τα σιροπιαστά γλυκά, οι μπίρες, το τσίπουρο, η μουντοβίνα και το λικέρ, τα χριστουγεννιάτικα έλατα έδωσαν τη γεύση, το χρώμα και τα αρώματα μιας εκδήλωσης που ικανοποίησε όλους, όσοι παραβρέθηκαν στο εμβληματικό Μουσείο Ακρόπολης, απέναντι από τον Παρθενώνα, το σύμβολο του παγκόσμιου πολιτισμού.

Πρωτότυπος επίλογος ήταν η προσφορά στους εκλεκτούς καλεσμένους, από ένα έλατο μικρό σε γλάστρα φυτεμένο, προερχόμενο από τις φυτείες του Όρους Χολομώντα!

Σ.Σ. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Παγχαλκιδικού εκφράζει θερμά συγχαρητήρια στην Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής και στον Τουριστικό Οργανισμό, για την σπουδαία αυτή πρωτοβουλία της διαφήμισης των εκλεκτών προϊόντων της Χαλκιδικής. (Φώτο σελ. 34)

ΠΗΓΗ. ΕΡΓΟΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΜΑΣ ...ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ Ο ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΑΘ. ΓΚΟΥΝΑΓΙΑΣ

τ. Εκπαιδευτικός

Τώρα, με όλον τον αχό από το θέμα του «Μακεδονικού» που δε λέει να κοπάσει, νιώθω πως με περιτριγυρίζουν θύμισες, πράματα και εικόνες από τότε που, παιδί, με ενδιέφερε το παιχνίδι στη γειτονιά, στον «Μεγαλέξανδρο των Καμινι κίων του Ντεπώ», στον «Αστέρα» και στη «Λέσχη Τένις» της ανατολικής Θεσσαλονίκης, όπου αθλούνταν νέα αγόρια, κορίτσια και αθλητικοί άνδρες κι ακούγονταν φωνές και ιδιωτισμοί καμπουτσιδιανοί, επανομητικοί, βασιλικιώτικοι και βαβδινοί, χαλκιδικιώτικοι από τα τρία δάκτυλα της χερσονήσου...

Κάποτε και μες στο σπίτι μου ακόμα, δεν καταλάβαινα κάποια λέξη που η γαλατσάνα γιαγιά-Μαρία πετούσε άστοχα κι αφηρημένα και περιφραστικά κατόπιν εξηγούσε: «Θα τσακτσείς μαρ, θα τσακτσείς!» [θα τσακιστείς μωρέ (μωρός)].

Δεν ξέρω γιατί, αλλά οι κουβέντες με τον ιδιωτισμό της Γαλάτιστας ή του Λιτοχώρου από τη μεριά της άλλης γιαγιάς, της Ουρανίας, κλωθογυρίζανε στο κεφάλι μου μαζί με εικόνες της γειτονιάς, του «Μεγαλέξανδρου» στη σημαία της ομάδας μου, του Φιλίππου και Αλεξάνδρου στη μετόπη του νεοκλασικού σπιτιού του Πάννη Μάντακα - Χαλκιδικής 80, της πρωινής εφημερίδας «Μακεδονία» στα μανταλάκια του περιπτέρου της Στέλλας Κεχαγιά Μαρτίου - Β. Όλγας που απέναντι ήταν από τη μια μεριά η «Μαράσλειος Σχολή Νούκα» και από την άλλη το κουρείο του πατέρα μου και η «Σχολή Ζαχαριάδη»...

Πέρασαν χρόνια... διάβασα, άκουσα, έμαθα πως ένας **χαλκιδικιώτης δάσκαλος** τον οποίο θαύμαζε και σεβόταν η μεγάλη Αθήνα, επιλέχθηκε σ' εκείνα τα αρχαία χρόνια από τον βασιλιά της Μακεδονίας, Φίλιππο, να διαπαιδαγωγήσει το βασιλόπαιδο και τους εταίρους να σκέφτονται, να ενεργούν και να μιλούν σύμφωνα με την Αττική φιλοσοφία και διάλεκτο..!

Δέχτηκε ο πατέρας τους όρους του δασκάλου τα «διδασκάλια», ασυζητητί...! [Διαμονή μακράν του κοινού (παλάτι), δημιουργία μαθητικής κοινότητας (σχολή - εταίροι), κοινωνική λειτουργία (παιδεία) και πενταετή κύκλο σπουδών]. Πρωτίστως, όμως, δέχτηκε να ξανακτίσει τα Στάγειρα που ο ίδιος κατέστρεψε, να απελευθερώσει τους σκλαβωθέντες Σταγειρίτες κι αυτά όλα να βρουν ανταπόκριση στο «περί δικαίου αίσημα» των μαθητών του Αριστοτέλη.

Η παιδεία - τα γράμματα, η γλώσσα, το θέατρο, οι τέχνες, η αγορά, το εμπόριο, έκαναν τους Μακεδόνες να ξεχάσουν τη σκληρή, βαριά Ελληνική- Μακεδονική

κή διάλεκτο και να μιλούν την αττικήζουσα **ελληνική γλώσσα**... αυτή που, κατόπιν, τη **διέδωσαν στα πέρατα του κόσμου**...!

Στο πέρασμα των αιώνων, όμως, ύστερα από βάρβαρες υποδουλώσεις της Μακεδονίας και, καταλυτικά, ακόμα από τον **14ο - 15ο αιώνα του Οθωμανισμού** και **του σκότους** μέχρι τις αρχές του **20ού**... η γλώσσα μας από τη σκλαβιά, την αγραμματοσύνη και την αμορφωσιά, παρευθάρθη, ώστε ξαναβρέθηκε στον πρωτότερο, τηρουμένων των αναλογιών του χρόνου, ιδιωτισμό...

Ωστόσο ο κίνδυνος του αφελλητισμού, από τις βαλκανικές προπαγάνδες που είχαν στήσει σλαβικά και ρουμανίζοντα σχολεία στη Θεσσαλονίκη και στην ύπαιθρο χώρα, αφύπνισε τη συνείδηση του Έλληνα, ώστε να ελευθερωθεί η Μακεδονία και να επανέλθει η «λόγια Ελληνική» γλώσσα την οποία, νομίζω, μιλήσαμε πιο σωστά απ' ό,τι οι νεοαττικίζοντες ομιλούν στην καθημερινότητά τους· γιατί, έχω την αίσθηση ότι οι Μακεδόνες - και ίσως περισσότερο οι Θεσσαλονικείς - διατηρήσαμε τη μετρική και τη μουσικότητα στον λόγο, αποφεύγοντας π.χ. τα κακόχη επαναλαμβανόμενα καταληκτικά ρηματικά -αγα: μιλώ - μίλαγα (μιλούσα), αγαπώ- αγαπάγα (αγαπούσα), φιλώ - φί(υ)λαγα (φιλούσα)..! Ή τη σύντμηση δύο συλλαβών σε μια, εξαφανίζοντας βαθύτερες έννοιες και ποιότητα: στρατι-ώ-της (στρα-τχιώ-της), Βι-έν-νη (Βγέ-νει), ποι-ό-τη-τα (πιό-τη-τα), δι-ό-δι-α (διό-δια), Νη-πι-α-γω-γεί-ο (Νη-πια-γω-γεί-ο).

Μ' αυτές τις εκλαϊκευμένες σκέψεις θα ήθελα να τονίσω ότι η ελληνική παράδοση και γλώσσα είναι βαθιά ριζωμένες στη συνείδησή μας και θα μπορούσε να αλλοιωθούν μόνον από την ξενομανία της «ταμπέλας» των μαγαζιών και την εμμονή δημοσιογράφων τινων, πολιτικών και τηλε-μέσων ενημέρωσης, (που θα έχουν μεγάλη ευθύνη για τον αφελλητισμό της γλώσσας) όπως επίσης κάποιων νεωτεριστών που επιμένουν να χρησιμοποιούν ξενικές λέξεις και όρους στην καθημερινότητά μας: click away - ραντεβού εκτός, lock down - καθολικό κλείσιμο κ.λ.π.

Ωστόσο, η κόρη των αξέχαστων δασκάλων Γιάννη και Αγγελικής Καραβάτου, Κατερίνα, καθώς αποτέλεσε εξαίρεση, στην τηλεοπτική της εκπομπή Κ.Κ. επέμενε να αποκαλεί το ξενοφερτό "break", διάλειμμα..! Και μάλιστα χτυπούσε και το παραδοσιακό σχολικό κουδούνι (καμπάνα), ίσως, για να μας αφυπνίσει..!

... Γιατί η ξενομανία, όπου γυρίσεις κι όπου στα-

θείς, sic και μόδα «πρόδος Ελληνικά» ταραίζει και φοβικά δονεί τις αισθήσεις, Δούρειος ίππος του **Ομήρου**, απ' τον οποίον διδαχθήκαμε την **επιστήμη της γλώσσας** και απ' όπου το πνεύμα των Ελλήνων και του Αλεξάνδρου κάρπισαν, δημιουργώντας **στα πέρατα του κόσμου** θέατρα, Ακαδημίες και στάδια, Παρθενώνες και Σχολές, δρόμους, λιμάνια, Ποσειδώνες Ερμηδώνες κι αγορές...

Η Ελληνική γλώσσα που είναι **Ιστορία και Πο-**

λιτισμός, με τη χρήση του Ομηρικού μορίου - **τηλε** (ποιητική αδεία) μας προστάζει ν' αφήσουμε κάπως μακριά και σε κάποιο περιθώριο ό,τι μπορεί να αναστείλει - έστω και καλοπροαίρετα εμφανιζόμενο - την πολιτιστική δυναμική της **Ελληνικής γλώσσας**, το θαύμα αυτό του προσφερόμενου **αγαθού..!**

τηλε: αρχαίο επίρρημα= μακριά ή από μακριά (Τηλέ- μαχος)
«Η τελευταία λέξη που θ' ακουστεί στη γη θα είναι ελληνική» - 1896 (Jean Richerpin, Γάλλος ποιητής - μυθιστοριογράφος - 1849 - 1926 - φιλέλλην)

28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

ΓΡΙΒΑ-ΧΑΡΑΤΖΟΓΟΥ ΜΑΡΙΑ

τ. Εκπαιδευτικός

Αχνά χαράματα και οι Έλληνες ξυπνούν με την είδηση-διάγγελμα: Οι Ιταλοί προσβάλλουν τα βόρεια σύνορά μας και ... “αι ημέτεροι δυνάμεις αμύνονται του πατρίου εδάφους”.

Ναι αμύνονται για την ελληνική γη. Για την τιμή της πατρίδας. Για την ελευθερία του κόσμου, για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

Μια Ελλάδα γυμνή, ανυπόδυτη, ανέτοιμη, ολιγάριθμη και σχεδόν άοπλη ορθώνεται περήφανα απέναντι στις χιλιάδες μηχανοκίνητες φάλαγγες της μεγάλης Ιταλίας.

Θεία λιτότητα! Τόσο γνώριμη στον πανάρχαιο λαό των Ελλήνων.

“Κι αν είμαστε ολίγοι”, λέει ο Μακρυγιάννης, “παρηγοριόμαστε με έναν τρόπο: ότι η τύχη μας έχει τους Έλληνες πάντα ολίγους. Ότι αρχή και τέλος παλαιόθεν και ως τώρα, όλα τα θεριά πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε. Τρώνε από μας και μένει και μαγιά. Και ολίγοι αποφασίζουν να πεθάνουν. Και όταν κάμουν αυτήνη την απόφαση, λίγες φορές χάνουν και πολλές κερδαίνουν”.

“Αυτήνη την απόφαση” έκαναν και οι Έλληνες του '40 και συνέτριψαν τη φασιστική αλαζονεία.

Η Εθνική ψυχή σε όλο το αιώνιο μεγαλείο !

Και κατεπλάγησαν οι ελεύθεροι και αναρρίγησαν οι δούλοι λαοί και θαμπωμένοι από το νέο Ελληνικό θαύμα, αναλύθηκαν σε θριαμβικούς ύμνους και έκαψαν άφθονο λιβανωτό στην Ελλάδα της 28ης Οκτωβρίου το 1940.

Αλλά το φασιστικό χιτλερικό πιστεύω θέλει αλώβητο το τρίτο Ράιχ. Και εξαπολύει το σιδερόφρακτο τέρας. Μαύρη παλίρροια που σαρώνει τα πάντα: Κατοικίες, πολιτισμούς, αξίες, ανθρώπινες ζωές.

Μια μηχανή χωρίς αίσθημα.

Και “οι Έλληνες που δεν προσκυνούν παρά μόνο τους νεκρούς τους” αντιστέκονται. Βαθιά οι συναίσθηση του καθήκοντος. Και η κληρονομιά βαριά.

Μνημεία αθάνατα, σύγχρονες Θερμοπύλες, τα Μακεδονικά οχυρά και η Κρήτη, προκαλούν το θαυμασμό

και την έκπληξη των ίδιων των επιδρομέων.

Ο αγώνας άνισος. Ακολουθεί ο τετραετής Γολγοθάς. Καταστροφή και θάνατος και πόνος και σκλαβιά.

Κι όπου σταυροδρόμι και μπλόκο. Όπου εκκλησία πλατεία και μπλόκο.

Πιάνουν τους πατριώτες οι κατακτητές. Τους βάζουν στη σειρά. Τους πετούν σαν άδειο σακί στο βυθό μιας αβύσσου. Μέσα στις κατακόμβες σφυρίζουν τα συρματοσχόινα. Και συναντιώνται στις φυλακές ο δάσκαλος και το ράσο, οι σπουδαγμένοι και οι απλοί.

Άγνωστοι μεταξύ τους. Συναντιώνται εκεί και αδερφώνονται. Εξακολουθούν να ονειρεύονται και ξέρουν ότι οι μέρες τους είναι λιγοστές. Έρχονται και φεύγουν με τραγούδια. Τους παραλαμβάνει το εκτελεστικό απόσπασμα. Κι άλλοι ετοιμάζονται.

Κι όπως αυτοί, το ίδιο και οι άλλοι, γράψανε τα ονόματά τους στους τοίχους που μοιάζουν με σελίδες δόξας που κρέμονται από τον ουρανό. Και οι φυλακές δεν αδειάζουν.

Και πηγαίνουν και έρχονται και βλέπουν τα δέντρα για τελευταία φορά. Και καίγεται το θυσιαστήριο στην Καισαριανή.

Στητοιί κι ολόρθοι χαμογελώντας “άντικρυ στο θάνατο” με το όνειρο μιας ελεύθερης Ελλάδας ανεβαίνουν στους ουρανούς.

“Όνειρο μιας μεγάλης ώρας
πράξη του δικιου
παιδιά μεγαλωμένα στη φωτιά
πώς την υψώσατε στους ώμους σας την ιστορία ;”

Η 28η Οκτωβρίου του 1940 ανήκει στην ιστορία.

Σε μας ανήκει η υποχρέωση να μην ξεχνάμε εκείνη τη μέρα. Το ωραιότερο ξέσπασμα, η θριαμβευτικότερη νικητήρια κραυγή της Ελλάδας.

28 Οκτωβρίου 1940 : Σύμβολο εθνικό και ορόσημο της νεότερης ιστορίας μας

ΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΜΠΟΥΛΑΚΗ - ΛΥΠΗΡΙΔΗ

Τα Δημήτρια, από τα Βυζαντινά χρόνια έως και σήμερα, για τους Θεσσαλονικείς είναι ένα παράθυρο στον κόσμο του πολιτισμού. Κάθε χρόνο, το φθινόπωρο, η πόλη σφύζει από μεγάλα θεατρικά και χορευτικά σχήματα, σημαντικές ορχήστρες, εικαστικά γεγονότα που ανοίγουν καινούργιους δρόμους δημιουργίας.

Έτυχε, πολλές φορές και για πολλά χρόνια, να παρακολουθήσω παραστάσεις, όμως ποτέ δεν έμαθα το ιστορικό της υπέρλαμπρης αυτής γιορτής. Ώσπου έπεσε στα χέρια μου το 45ο τεύχος του εβδομαδιαίου περιοδικού εικόνες έτους 1956.

Το τεύχος ήταν αφιερωμένο αποκλειστικά στη Θεσσαλονίκη. Στη Διεθνή Έκθεση, στον εορτασμό του Αγίου Δημητρίου και στα Δημήτρια.

Ονομάζει τη Θεσσαλονίκη, πόλη όλο δύναμη, ομορφιά και δόξα. Θεοφρούρητη. Λαμπρότατη. Πολυάνθρωπη και «Μήτηρ πάσης της Μακεδονίας».

Διαβάζοντας σκέφτηκα: Η πολυάνθρωπη αυτή πόλη και τα δικά μας όνειρα στέγασε, εδώ σταδιοδρομήσαμε.

Η Χαλκιδική, έχει μια καλή γειτόνισσα, τη Θεσσαλονίκη. Εδώ στεγάστηκε και ο σύλλογός μας από το έτος 1903. Εδώ εφαρμόζει και σήμερα τις επιταγές του καταστατικού του. Μεσουρανεί, επαινείται για το έργο του και την έκδοση του περιοδικού «Παγαλκιδικός Λόγος».

«Νούδιασα» δηλαδή σκέφτηκα γιατί να μην δημοσιεύσουμε και στο δικό μας περιοδικό ένα ιστορικό, επαινετικό λόγο για την πόλη που ζούμε;

Μ' αυτή τη σκέψη προχώρησα στην ανάγνωση του «Περιοδικού Εικόνες». Στάθηκα στο άρθρο «Τα Δημήτρια»: Η πρώτη Διεθνής Εμποροπανήγυρις.

Α! Τώρα, είπα, θα μάθω και θα αναδημοσιεύσω το ιστορικό αυτό άρθρο, σαν δώρο στην εορτάζουσα πόλη από το περιοδικό μας. Παράλληλα, θα μάθουν όσοι παρακολουθούν τις εκδηλώσεις, αλλά δεν ξέρουν το ιστορικό.

Παραθέτω το κείμενο όπως είναι πολυτονικό:

«Στά Βυζαντινά χρόνια γίνονταν κάθε φθινόπωρο στη Θεσσαλονίκη μιὰ μεγάλη Διεθνής Έμποροπανήγυρις πού ήταν γνωστή όχι μόνο στη Βαλκανική Χερσόνησο, αλλά και στην Άσία, την Αίγυπτο και την Κεντρική και Δυτική Εὐρώπη. Τὰ Δημήτρια, όπως όλα τὰ λαϊκά πανηγύρια, ήταν συνηφασμένα με μιὰ θρησκευτική έορτή - του Αγίου Δημητρίου πολιούχου και προστάτου τῆς πόλεως και γι' αυτό ονομάστηκαν έτσι.

Τὰ Δημήτρια, πού είναι ο πρόδρομος όλων τῶν Δι-

εθνῶν Έμπορ/ρεων τῆς Εὐρώπης, ήταν ἡ «Μέγιστη τῶν πανηγύρεων» και γίνονταν κατά τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο πού γίνονται και σήμερα οἱ Μεγάλες Διεθνείς Έκθέσεις.

Ἡ συρροή τῶν ἐπισκεπτῶν ήταν καταπληκτική, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Βυζαντινὸς χρονογράφος Ἰερώνυμος «Συρρεῖ ἐπ' αὐτὴν οὐ μόνον αὐτόχθων ὄχλος και ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ παντόθεν και παντοῖος».

Ἡ Θεσσαλονίκη, κυρίως ὕστερα ἀπὸ τον δέκατον αἰῶνα ἐξελίχθηκε σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία πού ἐπαιξε σπουδαῖο οἰκονομικὸ και πολιτικὸ ρόλο. Μόνη αὐτή, ἐξ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, εἶχε τὸ προνόμιο νὰ ἔχει δική της βουλή και δικὸ της διοικητικὸ σύστημα.

Ὅταν ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἔχασε τὴν Συρία και ἄλλους ζωτικὸς χώρους στὴν Ἀσία, ἡ Θεσσαλονίκη ἔγινε τὸ σπουδαιότερο ναυτικὸ κέντρο τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ὅλο τὸ ἐμπόριο τῆς Βαλκανικῆς διεξαγόταν ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονικῆς ἀπ' τὴν ὁποία περνοῦσαν οἱ μεγάλοι δρόμοι πού ἔνωσαν τὴν Βαλκανική.

Ἡ Έγνατία ὁδὸς ἄρχισε ἀπ' τὸ Δυρράχιο, περνοῦσε ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη και ἔφθανε στὴν Κωνσταντινούπολη ἔνωνοντας ἔτσι τὸ Βόσπορο με τὴν Ἀνδριατική. Ἦταν ἡ μεγαλύτερη ὁδικὴ ἀρτηρία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης με ἀδιάκοπη ἐμπορικὴ κίνηση.

Τὰ Δημήτρια γίνονταν σ' ἓναν τεράστιο χώρο πού βρισκόταν μεταξύ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως και τοῦ Ἀξίου ποταμοῦ. Τὰ ἐκθέματα στεγάζονταν σὲ μεγάλες σκηνές. Ἀπ' αὐτὲς 2000 ήταν παρατεταγμένες σὲ δύο στοίχους μεταξύ τῶν

ὁποίων ὑπῆρχε ἓνα μεγάλο διάκενο, εἶδος μεγάλης λεωφόρου, γιὰ νὰ κινῆται τὸ πλήθος. Ἀκτινοειδῶς, πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα, ὑπῆρχαν σκηνές.

Στὰ Δημήτρια ἔρχονταν ὄχι μόνον ἔμποροι, ναυτικοὶ και βιοτέχνες, ἀλλὰ και πλούσιοι ἐπισκέπτες ἀπὸ τὴν Βαλκανική, τὴν Πόλη, τὴν Μαύρη θάλασσα, τὴν Ἰταλία, τὴν Ἰσπανία, τὴν Αἴγυπτο και τὴν Ἀσία, ν' ἀγοράσουνπραμάτειες γιὰ νὰ θαυμάσουν τις προόδους τῆς βιοτεχνίας.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπ' αὐτὰ πού ἀναφέραμε, ἔβλεπες, Βυζαντινοὺς, Αἰγύπτιους και Σύριους ἐμπόρους νὰ ἐκθέτουν τὰ καλύτερα καλλυντικὰ και τὰ πιὸ φημισμένα ἀρώματα σ' ὅλη τὴν Ἀνατολή και τὴν Εὐρώπη. Ἐπίσης και ἄλλα στολίδια τῆς γυναικείας ὁμορφιάς, ὅπως βραχιόλια, σκουλαρίκια δαχτυλῖδια με πολύτιμα πετράδια, χρυσοὺς σταυροὺς, σὲ εἰδικὰ περίπτερα. Ἀκόμα ὑπῆρχαν και πολύχρωμα ὑφαντὰ, μεταξωτὰ, λινὰ και ἄλλα. Οἱ ἀρχόντισσες τοῦ καιροῦ ἐκείνου χάζευαν ὥρες μπροστὰ στὰ δελε-

αστικά αυτά εκθέματα, τὰ περιεργάζονταν και διάλεγαν συνήθως τὰ πιὸ φανταχτερά και βαρύτιμα. Πολλὲς ἔφεραν μαζί τους και τὶς ράπτριες ποὺ τὶς καπάρωναν γιὰ ὄλο τὸ διάστημα τῆς ἐκθέσεως. →» (Υπογραφή Ἱστορικός)

Ἡ Ἐκθεση τῆς Θεσσαλονίκης, ξεκίνησε ἀπ' τὴν πνοὴ των Δημητρίων.

Ἡ ἐξέλιξη τῆς και ἡ πρόοδος τῆς, μέχρι σήμερα, μαρτυροῦν πόσο λαμπρὴ ἦταν ἡ ιδέα του συμπατριώτη μας ἀπὸ το Βάβδο Νικ. Γερμανοῦ, στις 24/4/1925 να ἰδρυθεῖ ἡ Δ.Ε.Θ. και να διαχωριστεῖ ἀπὸ τα Δημήτρια.

Ἀφοῦ ἔγιναν ὅλες οἱ διαδικασίες και ἔφτασε ἡ ὥρα τῆς ονομασίας τῆς τότε οἱ γνώμες διχάστηκαν. Ἐπειδὴ με τὴ λέξη «Δημήτρια» ἐκφράζονταν μαζί και ἡ λέξη «Ἐμποροπανήγυρις» ο Νικ. Γερμανός ἐξέφρασε τους φόβους

μήπως ἡ λέξη «Ἐμποροπανήγυρις» προκαλέσει σύγκριση με τα πανηγύρια που γίνονται σε ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις, πρότεινε και ἐπέβαλε τὴν ἀποψή του, το διαχωρισμό, να ονομαστεῖ «ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΘΕΣΗ» που θ' ἀναλάμβανε το ἐμπορικὸ τμήμα και τὴ λέξη «ΔΗΜΗΤΡΙΑ» να ἐξακολουθήσουν να ονομάζονται «οἱ Πολιτιστικὲς Ἐκδηλώσεις» τὴ διοργάνωση των οποίων ἀνέλαβε ο Δῆμος Θεσσαλονίκης.

Πολλὰ χρόνια πέρασαν και τα Δημήτρια ἐξακολουθοῦν να εἶναι ἡ πιο ουσιαστικὴ συμβολὴ του Δήμου στη ζωὴ τῆς πόλης.

Ὅλα αὐτὰ που σήμερα θεωροῦνται αὐτονόητα ἄρχισαν με κόπους και με βαθιὲς και σημαντικὲς τομὲς στὴν κατεύθυνση που παίρνει σε κάθε ἐποχὴ ὅτι θεωρεῖται πολιτισμός.

Ο Τουριστικός Οργανισμός Χαλκιδικῆς στη Διεθνή Ἐκθεση WTM στο Λονδίνο – Αισιόδοξα τα μηνύματα για το 2025 και μία ἀκόμη βράβευση για τὴ Χαλκιδική

Ὁ Τουριστικός Οργανισμός Χαλκιδικῆς ολοκλήρωσε με μεγάλη ἐπιτυχία τὴ συμμετοχὴ του στὴν κορυφαία διεθνή ἐκθεση τουρισμοῦ World Travel Market (WTM) 2024, ἡ οποία πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο ἀπὸ τις 4 ἕως τις 6 Νοεμβρίου. Ὁ στόχος τῆς συμμετοχῆς ἦταν ἡ προώθηση τῆς Χαλκιδικῆς ὡς ἑνας ἐξαιρετικὸς τουριστικὸς προορισμός για το 2025, με ἔμφαση στις ἀυξανόμενες ἐπιλογὲς διακοπῶν και τὴν ποικιλία των διαθέσιμων δραστηριοτήτων για κάθε τύπο ταξιδιώτη.

Κατὰ τὴ διάρκεια των 3 ἡμερῶν, τα στελέχη του Τουριστικοῦ Οργανισμοῦ Χαλκιδικῆς εἶχαν τὴν ευκαιρία να πραγματοποιήσουν προ-καθορισμένα ραντεβού με βασικούς παράγοντες του διεθνούς τουρισμοῦ, συμπεριλαμβανομένων μεγάλων ταξιδιωτικῶν πρακτόρων και Tour Operator, δημοσιογράφων, και συνεργατῶν του κλάδου, ἐνισχύοντας περαιτέρω τὴ διεθνή εικόνα τῆς Χαλκιδικῆς και τις ἐμπορικὲς συνεργασίες για το μέλλον. Μέσα ἀπὸ αὐτὲς τις συναντήσεις, ἀποκαλύφθηκαν οἱ θετικὲς προοπτικὲς για τὴ Χαλκιδικὴ τὴ νέα τουριστικὴ σεζόν. Σύμφωνα με τους ἐκπροσώπους τῆς Jet2, οἱ προκρατήσεις παρουσιάζουν ἀύξηση τῆς τάξεως του +11% σε σχέση με πέρσι ἐνὸς παράλληλα, ἀυξάνεται ἡ συχνότητα των πτήσεων ἀπὸ 11 σε 12 φορές/τὴν εβδομάδα, με τις ἀπευθεῖας πτήσεις να ξεκινοῦν ἀρκετὰ πιο νωρὶς το 2025, στις 5 Ἀπριλίου, ἐνὸς για το 2026, ἔχει ἀποφασιστεῖ να προστεθεῖ ἀκόμη μία ἀπευθεῖας πτήση ἀπὸ το East Midlands. Ἀντίστοιχα, και ἡ TUI βρίσκεται στο συν 5%, κάτι που ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Χαλκιδικὴ ἐδραιώνεται ὡς ἑνας ἀπὸ τους προτιμώμενους προορισμούς διακοπῶν των Ἀγγλων τουριστῶν. Ἡ ζήτηση ἐστιάζεται κυρίως στις ξενοδοχειακὲς

μονάδες, στα καταλύματα που ἔχουν υιοθετήσει φιλικὲς πρὸς το περιβάλλον πρακτικὲς και τις ἐμπειρίες που προάγουν τὴν τοπικὴ κουλτούρα.

Ἡ ἐπιτυχημένη παρουσία τῆς Χαλκιδικῆς στὴν ἐκθεση κορυφώθηκε με τὴ βράβεισή τῆς ὡς Best Emerging Destination 2024 στα Greek Travel Awards, μια διάκριση που ἐπιβεβαιώνει τὴ δυναμικὴ του προορισμοῦ να ξεχωρίσει στὴ διεθνή τουριστικὴ σκηνή. Ἡ βράβευση αὐτὴ ἀποτελεῖ μια σημαντικὴ ἀναγνώριση των προσπαθειῶν του Τουριστικοῦ Οργανισμοῦ Χαλκιδικῆς για τὴν ἀνάδειξη τῆς περιοχῆς ὡς ἑναν κορυφαῖο προορισμό που καλύπτει τις ἀπαιτήσεις των σύγχρονων ταξιδιωτῶν.

Ὁ Πρόεδρος του Τουριστικοῦ Οργανισμοῦ Χαλκιδικῆς, κ. Γρηγόρης Τάσιος, δήλωσε: «Ἡ φετινὴ συμμετοχὴ μας στὴ WTM και ἡ βράβευση ὡς “Best Emerging Destination” για το 2024 ἐπιβεβαιώνουν τις μεγάλες δυνατότητες τῆς Χαλκιδικῆς και τὴν ἰσχυρὴ θέση τῆς στὴν ἐυρωπαϊκὴ τουριστικὴ ἀγορά. Δεσμευόμαστε να συνεχίσουμε να ἐπενδύουμε στὴν ποιότητα, να προωθοῦμε τις ἀυθεντικὲς ἐμπειρίες και να συνεργαζόμαστε με κορυφαίους φορεῖς του τουρισμοῦ για να ἐνισχύσουμε το ρόλο τῆς Χαλκιδικῆς ὡς ἐνὸς μοναδικοῦ προορισμοῦ».

Ὁ Τουριστικός Οργανισμός Χαλκιδικῆς δεσμεύεται να συνεχίσει τις στρατηγικὲς του ἐνέργειες για τὴν ἐνίσχυση τῆς προβολῆς τῆς Χαλκιδικῆς και τὴν προώθηση τῆς τουριστικῆς τῆς ἀνάπτυξης. (Φωτ. σελ. 34)

Σημείωση: Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικοῦ συγκαίρει τον Τουριστικό Οργανισμό Χαλκιδικῆς για τὴν βράβεισή του αὐτή.

ΠΗΓΗ: XALKIDIKI POLITIKI

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΝΑΙΑ ΚΑΙ ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΑΤΕΣ ΥΦΑΝΤΡΕΣ – ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΣΤΟ Β' ΜΙΣΟ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΑ

(Πληροφορίες από τις ανέκδοτες Σημειώσεις της Αθηνάς Γαϊτάνου – Γιαννιού)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Θ. ΚΥΡΟΥ

Φιλολόγος – Ερευνητής της Τοπικής Ιστορίας

Κατά το έτος 1998 έχοντας στο Αρχείο μου τις χειρόγραφες πολυσέλιδες και (κυρίως) πρωτότυπες και (στην πλειοψηφία τους πιθανότατα) ανέκδοτες Σημειώσεις τής γνωστής στη Βιβλιογραφία (πανελλαδικά) φιλολόγου, φεμινίστριας, σοσιαλίστριας και γυναίκας δράσης Αθηνάς Γαϊτάνου – Γιαννιού (1880 - 1952)¹ κατέγραψα – παρουσίασα στο περιοδικό “ΑΡΝΑΙΑ” (τχ. 9/Οκτ. – Δεκ. 1990, σσ. 6-8) τμήμα της περιγραφής της της οικίας των Γερογιανναίων με τίτλο: “Το σπίτι των Γερογιανναίων στην Αρναία”. Ολόκληρη η περιγραφή του σπιτιού από την Αθ. Γαϊτάνου – Γιαννιού έχει τον τίτλο: “Αρναία. Σπίτι και διάκοσμος” και γράφηκε στην Αρναία κατά τα έτη 1930 – 1932 κατά την εδώ επίσκεψη και συνεργασία της με τον γνωστό της και σχεδόν συμπατριώτη της Μητροπολίτη Ιερισσού και Αγίου Όρους Σωκράτη², ο οποίος καταγόταν από την πόλη Συλήβρια της Ανατολικής Θράκης, η οποία βρισκόταν πολύ κοντά στον τόπο καταγωγής της, την κωμόπολη Μακροχώρι. Το πρώτο τμήμα της καταγραφής – παρουσίασης του σπιτιού αναφέρεται στην αρχιτεκτονική και στον μη υφαντικό διάκοσμό του. Στο δεύτερο τμήμα της καταγραφής – παρουσίασης, που δημοσιεύεται στη συνέχεια στο άρθρο αυτό, περιγράφονται τα έργα της υφαντικής τέχνης τής Δέσπως Γερογιάννη³ [αδελφής των Μακεδονομάχων Θεοχάρη και Μαυρουδή, οι οποίοι (γιατρός και αξιωματικός) ίδρυσαν στην Αθήνα τον Κεντρικό Μακεδονικό Σύλλογο το 19024, για να βοηθήσουν τους αγωνιζόμενους για την ελευθερία της Μακεδονίας κατοίκους της, στέλνοντας ανταρτικά σώματα στα εδάφη της]. Ειδικά περιγράφει αρχικά τα “στρωσίδια” του σπιτιού, που όλα ήσαν υφαντά του τόπου, μάλλινα με στημόνι βαμβακερό (κιλίμια, μαξιλάρια) ολοβάμβακα μεσάλια, τάβλες, μαντήλια (=πετσέτες) ρούτες ή ολομάλλινα (τσέργες και βελέντζες) σημειώνοντας για κάποια από τα παραπάνω υφαντά: «Οι τσέργες, βελέντζες (“ρούχα” λεγόμενα), οι μαξιλάρες και ποδιές κράτησαν τα παλιά σχέδια με τα πλουμίδια των. Συνήθως το ύφασμα υφαίνεται γραμμωτό με χρωματισμούς βαθείς και ωραιότατους συνδιασμούς. τα στολίδια άλλότες είναι υφαντά και άλλότες επανωκεντητά στον αργαλειό».

Στη συνέχεια η περιγράφουσα Α.Γ.Γ. τοποθετεί στο κείμενο τον πρόχειρο τίτλο: “Ιστορία υφαντικής”

και γράφει αναφερόμενη στις δύο έξοχες υφάντριες της Αρναίας του 19ου αιώνα στη Δέσπω Χριστοδούλου Γερογιάννη και στην Όλγα Χατζή – Κατερινάρη⁵ τα ακόλουθα σημαντικά: «Το απλό φάσιμο των πανικών⁷ και οι χοντρές βελέντζες είναι παλαιότατα γνωστά και στην Αρναία. Αναφέρεται ως πληροφορία εξακριβωμένη ότι όταν στα 1821 καιότανε η Λιαρίγκοβη και ο Πάννης Καρακαντάς έφευγε με τη γυναίκα, τα 5 κορίτσια και το αγόρι του να σωθεί στο Άγιον Όρος, η γυναίκα του φόρτωσε τη Μηλιά την μεγαλύτερή της κόρη 18 χρονών – γιαγιά της Ελένης Καρακαντά – με δύο πλαστά (ψωμιά), με τ’ ασημοζούναρο και με την “τσέργα” της, τα πολυτιμότερα δηλαδή που είχε να σώσει μια οικογένεια σε τέτοια ώρα. Έσκαψαν δε και παράχωσαν στη γης τόπια πανικά φαντά, ποδιές και άλλα, που όταν ξαναγύρισαν τα Χριστούγεννα, άλλα είχαν καεί και άλλα είχαν λιώσει⁸.

Τα χράμια⁹ όμως, τα κιλίμια¹⁰ με τα λογής λογής σχέδια, όπως ο δικέφαλος, τ’ αλογάκια, ποτήρια και λουλούδια, κλώνοι ανθών, πουλιά κτλ. στηλιζαρισμένα είναι επινόηση της Δέσπως Γερογιάννη της πρώτης και μόνης γυναίκας, που αναφέρεται στον τόπο με τεχνική χωριστή, που την ανέπτυξε μόνη της με δημιουργικότητα και καλαισθησία.

Η Δέσπω πρωτοκάθησε στον αργαλειό 11 χρόνων. Γεννήθηκε στα 1846 και σε ηλικία 19 ετών σαν πέθανε και η μητέρα και οι δυο πρώτες αδελφές της κι’ ανάλαβε αυτή την ανατροφή των πιο μικρών – 4 αγοριών και 2 κοριτσιών¹¹ – παρ’ όλα της τα πατρικά εισοδήματα από τσιφλίκια και θυννί¹² με την δραστήρια ψυχή της, την εξαιρετική αντίληψη και καλαισθησία της, επήρε τη σαίτα και στον αργαλειό ευρήκε το βιοποριστικό σωσίβιο.

Η ιδιοφυΐα της και η λεπτότητα της τεχνικής της την βοήθησαν να επινοήσει πρώτη τα κεντίδια στις βελέντζες πρώτα. Έπειτα άρχισε πρώτη αυτή να φτεάνει τα κηλίμια (στημόνι παμπακερό και λεπτότατο μάλλινο φάδι) με σχέδια υφαντά κεντητά. Δική της επινόηση είναι οι αετοί, οι ήλιοι, τ’ αστράκια, τα κλωνάρια. Το βέβαιο είναι πως και ζώντων των γονέων της και ύστερα από το σπίτι των Γερογιανναίων κόνευαν κατ’ ανάγκη όλοι οι επίσημοι που πήγαιναν στο Άγιον Όρος και στα μεταλλεία της Κασσάνδρας. Ξένοι βαθ-

μούχοι, πρόξενοι, μητροπολίτες, πατριάρχαι, περιηγηταί, μηχανικοί, εφ' όσον η Λιαρίγκοβη δεν είχε ξενώνα, στο μοναδικό φιλόξενο αρχοντικό επέζησαν να ξαποστάσουν. Και η Δέσπω είχε πολλές φορές την ευκαιρία να ιδεί δισάκια, σαγίσματα και σκεπάσματα καλής τέχνης και να εμπνευσθεί η φαντασία της. Πέθανε στα 1896.

Η ανεψιά τής Δέσπως, Όλγα Χατζή – Κατερινάρη κράτησε την παράδοση. Την τεχνική τη διδάχθηκε από την ίδια τη Δέσπω, που την καθοδηγούσε στην αντίληψη και δημιουργία του σχεδίου. Και αυτή εκάθησε στον αργαλειό σε ηλικία 11 ετών που μόλις και με κόπον έφταναν τα χέρια της το χτένι.

Από το 1896 κι' εδώ άρχισε να εφαρμόζει στα λευκά καφασωτά σεντόνια τα φαντά μονογράμματα με σταυροβελονιά υφαντή κόκκινη, στις γιρλάντες, στα μαντήλια (προσόψια και πετσέτες προσώπου), στις τάβλες, στα κιλίμια, στις μαξιλάρες, στο γύρο της “φούστας” της, ώστε να αποκτήσει τ' όνομα «η Όλγα που βγάζει τα σχέδια». Η ευκολία που είχε στην απόδοση κάθε σχεδίου την έκαμε ν' αντιγράφει και να εντοπίζει κάθε ξένο σχέδιο, που ερχότανε στην Αρναία από τα γύρω χωριά, που επιδίδονται επίσης στην υφαντική: Αη Νικόλα, Πολύγυρο, Ρεβενίκια, Ιερισσός κτλ. Και σαν έφθασαν στην Αρναία οι πρώτες καλλιγραφίες τής «Φιλοκάλου Πηνελόπης», η Όλγα και η αδελφή της¹³ μετέφεραν στον αργαλειό το Άρμα του Ηλίου, τον χορό του Ζαλόγγου και τα πελώρια φανταχτερά τριαντάφυλλα. Βέβαια η μίμηση αυτή αδίκησε τα παλιά σχέδια. Η δύσκολη όμως και κοπιαστική αυτή εργασία της εξάσκησε τις Λιαριγκοβινές και στα δυσκολώτατα «περάσματα». Οι σημερινές κοπέλες φτειάνοντας τα προικιά των, παρουσιάζουν, παράλληλα με τα παλιά σχέδια στις δέκα και είκοσι μάλλινες ποδιές, που θα 'χει εξ' άπαντος ο νυ-

φικός νταρός¹⁴, σκεπάσματα κρεβατιού, τραπεζομάντηλα και κουρτίνες με νεώτατα γεωμετρικά σχέδια μονόχρωμα, που μαρτυρούν μια αισθητική που απομακρύνεται οριστικά από τα ψευδοτριαντάφυλλα κι' όλα εκείνα τα ξένα προς την παράδοση της διακοσμητικής του φαντού χτυπητά σχέδια.

Οι Λιαριγκοβινές εργάζονταν και εργάζονται ακατάπαυστα και δεν είναι υπερβολή να βεβαιώσει κανείς ότι στο μερονύχτι μόλις κοιμούνται 4 ώρες.

Καμιά γυναίκα στη Χαλκιδική δεν τις φθάνει στην προκοπή, αλλά και στην παραγωγική εργασία. Οι πιο εξελιγμένες τους σήμερα μόλις και ξεκουράζονται ως μισή ώρα κατά το βραδάκι στις όμορφες μέρες του Ιουλίου και Αυγούστου κάνοντας το “σόμπουρο”¹⁵ στις πόρτες των, οπότε καταφθάνουν να καθίσουν για να δροσιστούν λίγο και να κουβεντολογήσουν με τα 'χέρια ελευθερωμένα απ' την αδιάκοπη εργασία.

Ολόκληρον όμως τον 19ον αιώνα, οι σημερινές γερόντισσες των 85 και 90 χρόνων, οι μανάκες¹⁶ και οι προμανάκες¹⁷ τους, οι ώριμες και οι κοπελούδες και τα κοριτσούδια του 1790 έως το 1910 έκαναν το “σόμπουρο” μέσα στα σπίτια τους ως τα μεσάνυχτα και πέρα απ' αυτά, στρίβοντας στο φως του φεγγαριού το παμπάκι, για να ετοιμάσουν όχι μόνο το φάδι, αλλά και το στημόνι του πανιού που θα 'φαιναν.

Από τα 1880 κι' εδώ περίπου το παμπάκι φέρνεται αγοραστό, τριμμένο, στημόνι και φάδι. Και μόνο του μαλλιού και του μεταξιού η επεξεργασία γίνεται από την κάθε μια στο σπίτι. Πολλές ευκατάστατες δίνουν το μάλλινο φάδι να τους το στρίψουν οι φτωχότερες επί πληρωμή και μερικές παίρνουν στο σπίτι βοηθούς (εργατίνες) για το λανάρισμα.

Η ειδικότητα αυτή που αναπτύχθηκε στις Λιαριγκοβινές περισσότερο απ' όλες τις γυναίκες της Χαλκιδικής, οφείλεται κυρίως πρώτο στα πλουσιότατα

Σημειώσεις:

1. Βιογραφικά και δράση της βλέπε ενδεικτικά: Λένας Δουκίδου, Στη χαραυγή του φεμινισμού, εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, φ. 10-1-1982, Δημ. Θ. Κύρου, Προς τις γυναίκες της Αρναίας (Λόγος παραινετικός της λογίας και συγγραφέως Αθηνάς Γαϊτάνου – Παννιού προς τα μέλη του Σωματείου «Ενωσις Ελληνίδων Λιαριγκόβης “Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ”» στα 1932, ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 115/Απρ. – Ιουν. 2017, σσ. 10-13, +Μυρτώς Παννιού, Η Αθηνά Γαϊτάνου – Παννιού, Σοσιαλίστρια – συγγραφέας – γυναίκα δράσεως, ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 130/ Ιαν. – Μαρτ. 2021, σσ.37-40, και Χριστίνας Χρηστάρα, Σχετικά με την Αθηνά Γαϊτάνου – Παννιού και το “Σπίτι του κοριτσιού”, ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 135/ Απρ. – Ιουν. 2022, σσ. 38-39.
2. Για τον Μητροπολίτη Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου βλέπε ενδεικτικά: Αθηνά Γαϊτάνου – Παννιού, Πολίτες λόγιοι που εγνώρισα. Ο Μητροπολίτης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου Σωκράτης Σταυρίδης, Αθήνα 1954 (μετά τον θάνατό της), σσ. 48, και Δημ. Θ. Κύρου Ο Μητροπολίτης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου Σωκράτης Σταυρίδης (1866-1944). [Η ζωή και το έργο του, όπως καταγράφηκε στο περιοδικό “ΑΡΝΑΙΑ” (1989-2011) και σε άλλα έντυπα], Αρναία 2011, σσ. 345.
3. Για τη Δέσπω Γερογιάννη βλέπε ενδεικτικά: Αθηνάς Τζινίκου – Κακούλη, Η Μακεδόνισσα στο θρύλλο και στην ιστορία (1453-1940 μ.Χ., Θεσσαλονίκη 1986, σ. 285, και Δημ. Θ. Κύρου, Ο Ιερός Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Στεφάνου Αρναίας. Μια συγκλονιστική και εντυπωσιακή περίπτωση (Η Ιστορία – Το Αρχείο – Η Καταστροφή – Η Αποκατάσταση – Οι ανασκαφές και ο αποκαλυφθείς Αρχαιολογικός Θησαυρός), όπως καταγράφεται στο περιοδικό “ΑΡΝΑΙΑ” (1988-2007), Αρναία 2008, σσ. 77-78.
4. Για τους αδελφούς Θεοχάρη και Μαυρουδή Γερογιάννη βλέπε ενδεικτικά: Γεωργίου Χ. Γερογιάννη – Πετιμεζά, Ο Κεντρικός Μακεδονικός Σύλλογος. Συνοπτική παρουσίαση της Ιστορίας και της δράσεώς του. Στα Πρακτικά του Α' Πανελληνίου Συμποσίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Χαλκιδικής, ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ, Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 403 – 404, και Δημ. Θ. Κύρου, Οι μεγάλοι και ένθερμοι Μακεδόνες (Λιαριγκοβινοί) Θεοχάρης και Μαυρουδής Χριστοδούλου Γερογιάννης και ο «Κεντρικός Σύλλογος “Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ”» μέσα από την ομότιτλη εφημερίδα του, ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 140/Ιουλ. – Σεπτ. 2023, σσ. 31-32.

προικιά, που είναι υποχρεωμένο να πάρει κάθε κορίτσι στο γάμο του, φαίνοντας ρουχισμό για όλη του τη ζωή, και δεύτερο στον αφάνταστο “νταρό” του γάμου του, στα πλουσιότατα δηλ. νταρίσματα, που θα κάνει προς το συγγενολοί του γαμπρού, όπως και ο γαμπρός προς τους δικούς της και προς όλους τους καλεσμένους. (Νταρίζει ποδιές, σκουφούνια, μανδήλια, μαξιλάρια).

Εκτός όμως από τα προικιά και τον νταρό της, η κόρη και η παντρεμένη εργάζεται και παράγει τις περίφημες μάλλινες τσέργες, που μέχρι προ δυό χρόνια γίνονταν ανάρπαστες στα πανηγύρια και τις αγορές, όπου εμφανιζόντανε για την αβρότητα και τη στερεότητά τους.

Η κάθε Λιαριγκοβινή το καλοκαίρι μόνον ύφαινε κατά μέσον όρον 50 κιλίμα τουλάχιστον, τσέργες, βε-

λέντζες, μαξιλάρες, πανικά του πήχυ διάφορα, για πουκάμισα και εσώρουχα κυρίως, επειδή η Αρναία έκαμνε συστηματική εξαγωγή στο Παγγαίο, στο Άγιον Όρος, στην Κασσάνδρα. Οι Καρυές 18 είτανε το εμπορικό κέντρο της εξαγωγής αυτής, όπως και η μεγαλύτερη εμποροπανήγυρι όλης της Χαλκιδικής του Αγ. Μάμα (στην ομώνυμη κωμόπολη στο λαιμό της χερσονήσου Παλλήνης) Σεπτ. 2, όπως η πανήγυρη της Μεγ. Παναγιάς (Ρεβενίκια) 15 Αυγ. Άλλος σπουδαιότατος καταναλωτής των υφαντών αυτών ήσαν οι εργάτες, που εδούλευαν στα δάση του Αγ. Όρους. Όλοι ζητούσαν τσέργες Λιαριγκοβινές.

Τόση δε είτανε...

Δυστυχώς η Σημειωματογράφουσα δεν συνέχισε για άγνωστους λόγους την καταγραφή του σημαντικού Σημειώματός για την Ιστορία της υφαντικής στην Αρναία.

5. Για την Όλγα Χατζή – Κατερινάρη βλέπε (κυρίως): Δημ. Θ. Κύρου, Το Σωματείο «Ένωσις Ελληνίδων Λιαριγκόβης “Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ”»: Η ίδρυση το 1918, το Καταστατικό και τα πρώτα μέλη του. (Πληροφορίες από τρία ανέκδοτα Έγγραφα του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας), ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 99/Απρ. – Ιουν. 2013, σσ. 10,12,13 και 14 (Σημ. 13)
6. Φάσιμο (ολοκληρωμένα φάνσιμο ή υφάνσιμο), δηλ. η ύφανση.
7. Πανικά ονομάζονταν τα υφαντά, που υφαινόταν σε πανί.
8. Για το περιστατικό με τον Γιάννη Καρακαντά και την οικογένειά του τον καιρό του ολοκαυτώματος της Λιαριγκόβης το 1821 βλέπε: Σουσάνας Ρουκά, Ένα συμβάν επί τουρκοκρατίας, ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 4/Μάρτ. – Αυγ. 1989, σ. 15, και Δημ. Θ. Κύρου, 1. Η Λιαριγκόβη στα 1821 (Από ανέκδοτες Σημειώσεις της Αθηνάς Γαϊτάνου – Γιαννιού γραμμένες το 1930), ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 4/Μάρτ. – Αυγ. 1989, σ. 17, 2. Η Λιαριγκόβη κατά την επανάσταση του 1821 (Πληροφορίες από τις ανέκδοτες Σημειώσεις της Αθηνάς Γαϊτάνου – Γιαννιού), ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 130/Ιαν. – Μαρτ. 2021, σσ. 34-36, και 3. Η συμμετοχή της Αρναίας και της Βόρειας Χαλκιδικής στην επανάσταση του 1821, ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, τχ. 3/Απρ. – Ιουν. 2010, σσ.23-24.
9. Χράμια λέγονταν τα χοντρά μάλλινα υφαντά, που χρησιμοποιούνται ως κλινοσκεπάσματα.
10. Κιλίμα λέγονταν διάφορα είδη χαλιών κατασκευασμένα στον αργαλειό. Η λέξη έχει τουρκική προέλευση (kilim).
11. Όπως διαπιστώνεται από τη δημοσιευμένη και την αδημοσίευτη βιβλιογραφία ο Χριστόδουλος Γερογιάννης είχε 8 παιδιά, 4 αγόρια (Ιωάννη, Θεοχάρη, Γεώργιο και Μαυρουδί) και 4 κορίτσια (Δεσποσύνη ή Δέσπω, Σωσάννα και δύο ανώνυμα, πρώτα στη γέννα, που πέθαναν σε μικρή ηλικία). (Βλ. Δημ. Θ. Κύρου, Ο Ιερός Μητροπολιτικός Ναός..., σ. 74).
12. Θυννί (στη δημοτική) ή θυννείον (στην καθαρεύουσα) λεγόταν ο θαλάσσιος χώρος σε κατάλληλη παραλιακή θέση περιφραγμένη με δίκτυα με τρόπο σχεδόν μόνιμο για αλιεία κυρίως θύννων, δηλ. τόννων, που είναι βρώσιμο ψάρι της μεγάλης αλιείας των θερμών και εύκρατων υδάτων και μεταναστεύει στη Μεσόγειο θάλασσα και τον Ατλαντικό ωκεανό για την αναπαραγωγή του. Ένα τέτοιο θυννί (θυννείον) ή τοννάρα ή (τουρκιστί) νταλιάνι είχε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας η οικογένεια Γερογιάννη σε θαλάσσιο χώρο (λιμάνι) μεταξύ του χωριού της Ιερισσού και της Μονής Χιλιανδαρίου του Αγ. Όρους, το οποίο το 1865 ο ιδιοκτήτης Χριστόδουλος Γερογιάννης (πατέρας των αναφερόμενων τέκνων) δώρησε στη Μονή Χιλιανδαρίου «φιλοδοξών και οδηγούμενος υπό αισθήματος θρησκευτικού» με αποτέλεσμα να στερήσει στην οικογένειά του «μεγάλων εισοδημάτων, καθόσον ο λιμνή ούτος απέφερε κατ' έτος αυτή σημαντικόν χρηματικόν ποσόν εκ της πωλήσεως των ιχθύων, ων η πληθώρα είναι εκεί μεγίστη, επί πλέον δε ότι οι ιχθείς εισίν μεγίστων διαστάσεων», όπως αναφέρει σε επιστολή του προς τον φίλο του δημοσιογράφο Χρήστο Χρηστοβασίλη ο γιός του Χριστοδούλου Γερογιάννη Γεώργιος, στις 12 Απριλίου 1895, χαρακτηρίζοντας στη συνέχεια τη δωρεά αυτή του πατέρα του τελείως ακατάλληλη ή παράνομη, ώστε να στερείται περιουσία η οικογένεια, η οποία σκέπτεται να ενεργήσει για την επιστροφή του λιμένα στην οικογένεια χαρακτηρίζοντας την πράξη του μακαρίτη πατέρα τους ως παράνομη. (Βλ. Δημ. Θ. Κύρου, Καταγραφή Αρχείων. Ε' Κατάλογος Εγγράφων Αρχείου Ιωάννας Κ. Κατερινάρη, ΑΡΝΑΙΑ, τχ. 5/Σεπτ. – Δεκ. 1989, σσ. 5-6).
13. Αδελφή της Όλγας ήταν η Αικατερίνη, σύζυγος του Ιωάννη Ρουκά, με το όνομα της οποίας δημοσιεύθηκε το άρθρο της αδελφής της Όλγας με τίτλο «Αι ημέραι της Λιαριγκοβινής. (Εργασία των γυναικών και έθιμα του τόπου» στο περιοδικό “ΕΛΛΗΝΙΣ” το 1927 των Ελληνίδων της Αθήνας, το οποίο αναδημοσιεύθηκε και στο περιοδικό “ΑΡΝΑΙΑ”, τχχ. 34-36, 46 και 51 (1997-2000), βλ. Δημ. Θ. Κύρου, Το Σωματείο..., ό.π., σσ. 10, 12-13-14 (Σημ. 13) και 15 (Σημ. 17).
14. Νταρός σημαίνει δώρο, δώρισμα (η λέξη προέρχεται από το λατινικό ρήμα do, deti, datum, dare, που σημαίνει δίνω)
15. Σόμπορος (στην τοπική διάλεκτο: σόμπουρους) ήταν η συνάντηση γυναικών της γειτονιάς στην εξώπορτα κάποιου σπιτιού, όπου οι γυναίκες ενημέρωναν τις συμμετέχουσες στο σόμπορο γυναίκες (τις σουμπουρούσκικ) για διάφορα νέα (δηλ...κουτσομπουλιά!) για να ξεκουραστούν από τις διάφορες δουλειές του σπιτιού και να περάσει ευχάριστα η ώρα!
16. Οι γιαγιές.
17. Οι προγιαγιές.
18. Οι Καρυές είναι η πρωτεύουσα του αυτοδιοίκητου Αγίου Όρους και έδρα των κρατικών αρχών, της Ιερής Κοινότητας και Επιστοσίας και των 20 Αντιπροσωπειών, όπου διαμένουν οι Αντιπρόσωποι των Μονών στην Ιερά Κοινότητα.

Η ΝΙΚΗΤΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΝΑΤΑΣ

τ. Εκπαιδευτικός - Ερευνητής - Συγγραφέας

1830:...Βαδίζοντας κατά μήκος της ακτής κατευθυνόμενος για τη Νικήτη, διασχίζεις ραχούλες οι οποίες κατακυλούν σαν κύματα από τα βουνά του Πολυγύρου έως τον κόλπο της Τορώνης, σχηματίζοντας μικρούς γκρεμούς και ορμίσκους. Στην αρχή αυτά τα υψώματα είναι άγονα, μετά καλύπτονται από θάμνους και τέλος από δενδράκια, ώσπου στην επικράτεια της Νικήτης συναντάς δάση από ψηλά έλατα. Οι φωτιές που επίτηδες προκλήθηκαν έδειξαν πως δεν πρόκειται και για τόσο αλεξίπυρα δέντρα... Παντού τριγύρω, το φωτεινό πράσινο της φύσης σε μιαν ανάμειξη με το κίτρινο και με το καφέ του τοπίου σε κάνουν να νομίζεις ότι παραβρίσκεσαι στο γάμο της άνοιξης με το φθινόπωρο.

Το χωριό της Νικήτης είναι απλωμένο μέσα σε μια χαράδρα, έχοντας αντίκρυ ένα μοναδικό σε υφή και σε όψη βράχο: συντίθεται από απαστράπτοντα σχιστόλιθο, εύκολου στο θρυμματίσμα, μ' ένα αλλόκοτο σχήμα, αλλού λευκός και αλλού ελαφρά γαλάζιος. Το δάσος φτάνει ως το χείλος του λόφου ο οποίος υψώνεται πάνω από το χωριό...

Τα 280 σπίτια του χωριού, ή μάλλον τα απομεινάρια τους, είναι αραδιασμένα με χάρη, άλλα στις απότομες πλαγιές, άλλα σε επίπεδες εσοχές κι άλλα στον πυθμένα της χαράδρας, κρυμμένα μέσα σε δενδρόκηπους. Σε μια πλαγιά, σ' ένα μικρό ξέφωτο που κάποτε αποτελούσε τον περίβολο της εκκλησίας εκεί, βρίσκονται επτά λευκοί μαρμάρινοι κίονες, συμμαζεμένοι σε μια μεριά...

D. Urguhart, The spirit of the East, Λονδίνο 1838

1869:... Το χωριόν τούτο, απέχον ημίσειαν ώραν της θαλάσσης, κείται εγγωσμένον εις σχισμάδα τινά του όρους Κύλλης. σύγκειται δε εξ εκατόν ενενήκοντα πέντε περίπου οικιών, υπάρχει δε και Σχολείον Αλληλοδιδασκτικόν. Η εν τω χωριώ τούτῳ Ιερά Εκκλησία του αγίου μάρτυρος Νικήτα ανηγέρθη τῷ 1867 έτει, τη αξιεπαίνω προτροπή τε και συνδρομή του πρώην Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Χρυσάνθου, συνδραμόντων και πάντων των κατοίκων της Χαλκιδικής χερσονήσου.

Το χωριόν Νικήτη είναι λείψανον της αρχαίας πόλεως Γαληψού. Ολίγον τι μακράν του χωριού, πεδιάς τις εξαπλούται προς την θάλασσαν. επί της πεδιάδος ταύτης νέμονται εν καιρώ χειμώνος τα ποιμνία των Βλάχων λεγομένων, των μεν εκ Βοδενών, των δε εκ Στρωμνίτσης και άλλων εκ Κεστεντηλίου μεταβαινόντων κατά Σεπτέμβριον εις τας πεδιάδας της Χαλκιδικής χερσονήσου, κισλάδας καλουμένας, δι' ας πληρώνουσιν ούτοι, αναλόγως της εκτάσεως,... απέρχονται δε εις τα ίδια μετά των ποιμνίων κατά την 25ην Μαρ-

τίου. Το αντίτιμον δε της νομής και της πεδιάδος του χωριού τούτου ουκ ολίγον συνετέλεσε τότε κατά την οικοδομήν του ναού του Αγίου Νικήτα του χωριού Νικήτης, παρά Βασιλείου τινος εκ Κεστεντηλίου πληρωθέν δια πέντε έτη...

N. B. Χρυσανθίδης, Αυτοσχέδιος περιγραφή της Χαλκιδικής Χερσονήσου, Κωνσταντινούπολη 1870.

1914:... Σε τρεισήμισι ώρες δρόμο από την Ορμύλια προς τη Νικήτη αφήνουμε πίσω μας τις ράχες των βουνών οι οποίες φτάνουν έως τη θάλασσα. Το χωριό δεν φαίνεται από μακριά γιατί είναι κρυμμένο σ' ένα φαράγγι. Διακρίνονται μονάχα οι μύλοι. 250 σπίτια, 1100 κάτοικοι. Εκκλησιά του Αγίου Νικήτα. Τρεις δασκαλοι, δύο δασκάλες. Μένω στο σπίτι του Αθανασίου Ξανθόπουλου....

D. Feissel et M. Seve, La Chalcidigue vue par Charles Avezu, BCH 102, Παρίσι 1979

1926: ...Το Νικήτη ένα εύμορφο γηγενές χωριό κρυμμένο μέσα στη λαγκαδιά μακριά δυο τρία χιλιόμετρα από τη θάλασσα με τους γίγαντας του δον Κιχώτου (εννοεί τους ανεμόμυλους) παρατεταγμένους στη βουνοκορφή ευρίσκεται στο μυχό του Τορωναίου κόλπου και θα εγίνετο κέντρον συγκοινωνίας... αν υπήρχε συγκοινωνία! Στην παραλία δεν υπάρχει τίποτε άλλο παρά το οιοπνευματοπωλειοξενοδοχείον η «Νέα Ελλάδα» του κ. Καλλέα και ένα σπιτάκι με ένα δωμάτιον, στο οποίον παραθερίζουν δύο γνωσταί δ/δες της Θεσσαλονίκης με την μητέρα των. Πιατί το χωριό δεν έγινε στην παραλία; Διότι, είπε κάποιος, οι κάτοικοι εφοβούντο τους πειρατάς. Όχι. Δεν έγινε στην παραλία διότι η πείρα των αιώνων απέδειξε στους χωρικούς ότι αι παραλίας της Χαλκιδικής ένεκα των προσαμμώσεων των εκβολών των χειμάρων έχουν πάντοτε έλη...

Παραπέρα από το Νικήτη αναρριχόμενοι με το φορτηγάκι μας τους λόφους της ακρογιαλιάς συναντούμε τον προσφυγικόν συνοικισμόν της Βοζίνης... Στην είσοδο του συνοικισμού συναντούμε τον Ιωάννη Μπάκα από τα Αλάσπιτα, ο οποίος διατηρεί παράγκα με τον πομπώδη τίτλο: «Ωπωροπωλείον η Σμύρνη» στην οποία πωλεί ακάμωτα καρπουζάκια... οδύρεται από την παράγκα του και ξεσπά εις ύβρεις κατά των ιατρών, κατά του εποικισμού, κατά του σύμπαντος...»

(«Μακεδονικά Νέα», 13-7-1926, «Ο εποικισμός στη Χαλκιδική», Φ.Κ.)

1932:(πριν το σεισμό)... Το αυτοκίνητό μας πετάει ανάμεσα από κατοπιές και όμορφα τοπία, διαβαίνουμε την Μεταμόρφωση (Βόζινα) που είναι χαμένη στο πράσινο των πεύκων της και σταματάμε ύστερα από δυο ωρών κουραστικό ταξίδι στη Νικήτη.

Εδώ, τι να πρωτοδεί και τι να πρωτοθαυμάσει ο επισκέπτης. Κτισμένη στις όχθες ενός λάκκου με τα σπίτια της πυκνοκτισμένα το ένα πάνω στο άλλο, σαν να μην είχαν οι ευλογημένοι τόσον άλλον κάμπον να κτίσουν το χωριό τους; Το κακό δεν είναι που και σήμερα δεν φροντίζουν να κτίσουν τα σπίτια τους προς την όμορφη παραλία τους, αλλά εξακολουθούν να τα σφηνώνουν ανάμεσα στα παλιά. Την πρώτη εντύπωση της αθλιότητας έρχεται να την επιβεβαιώσει και η μυρωδιά του κεντρικού οχετού, που κυλάει τα ακάθαρτα νερά του ανάμεσα στο χωριό προς δόξαν της υγιεινής και της καλαισθησίας.

Αυτή την αθλία κατάσταση παρουσιάζει η Νικήτη. Πρέπει αμέσως το Κοινοτικό Συμβούλιο και η Νομαρχία να φροντίσουν να καλυφθεί το ταχύτερον ο βόρβωρος και να κατασκευασθούν υπόνομοι. Μόνον έτσι θα λειψεί η ακαθαρσία και η ασχημία. Για τον ευπρεπισμό και την υγιεινή του χωριού του, πολλά περιμένουμε από τον δραστήριο ιατρόν κ. Χριστοφορίδη.

Για την κουραστική ανάβαση του λόφου της Νικήτης αποζημιώνει τον θεατή το πανόραμα που ξανοίγεται μπροστά του. Λόφοι κατάφυτοι από πεύκα που παίρνουν όλες τις αποχρώσεις του πράσινου, μακριά ο επιβλητικός Άθωνας και κάτω στα πόδια του λόφου το συμπαθητικό χωριό Άγιος Νικόλαος....

(*Νικόλαος Γεροχρήστος, εφημερίδα «Παυχαλκιδική» φ. 64/31-7-1932*)

1958... Χαρούμενη, όψη πανηγυρική παίρνει το χωριό τους (η Νικήτη) κάθε Κυριακή. Γεμάτα τα κεντράκια και τα καφενεία. Όμορφα, πολιτισμένα και άφθονο κέφι και χωρίς παρεξηγήσεις πίνουν, χορεύουν και διασκεδάζουν όλοι σαν μια παρέα, μια συντροφιά...

Παλιό χωριό η Νικήτη. Πολύ παλιό. Αριθμεί πολλών ετών ζωή. Κρυμμένη στο μεγάλο της ρέμα, είδε και γνώρισε πολλά. Πολλά είδε και υπέφερε κατά τα τελευταία χρόνια το χωριό αυτό από τη σκληρή του μοίρα. Δεν έμεινε τίποτε όρθιο. Ούτε κι η εκκλησία του δεν γλύτωσε από την κατάρα αυτή. Κι όμως οι κάτοικοί του δεν λύγισαν ποτέ. Οι φοβέρες και οι απειλές των προδοτών δεν τους τρόμαξαν.... Κάνουν χίλιες δυο οικονομίες για να μπορέσουν να περισσέψουν πέντε δεκάρες για να κτίσουν όλα τα χαλάσματα... Καθημερινώς κτίζονται σπιτάκια διώροφα κι όχι πια στο ρέμα, μα στη γραφικότερη παραλία και κατά μήκος του δρόμου που οδηγεί προς αυτήν.

Εδώ οραματιζόμεθα τη Νικήτη. Ομορφοκτισμένη, με ρυμοτομία, δένδροστοιχίες και πάρκα, πλατεία μεγάλη που θα χορεύουν οι νέοι κι οι νέες κάθε εποχής στις γιορτές και τα πανηγύρια, αγορά ηλεκτροφωτισμένη, κεντράκια, γήπεδο ευρύχωρο για την απασχόληση της νιότης τις ώρες που τώρα τις περνούν στο καφενείο μες' στην πνιγερή ατμόσφαιρα, σχολείο καλλιμάρμαρο όπου θα φωτίζει και θα ετοιμάζει τους αυριανούς πολίτες που θα εμπιστευθούμε αυτή την ίδια την

υπαρξή μας σαν φυλή κα Έθνος και εκκλησία επιβλητική για να εκφράζει το μεγάλο «ευχαριστώ» των ανθρώπων αυτών εις τον Ύψιστον.

(«*Φωνή της Χαλκιδικής*», φ.278/21-9-1958, «*Ματιά στα χωριά μας*», Γαρ. Γαροφύλλου)

1994:... Πεζοπορώ στο παλιό χωριό της Νικήτης. Παιδεύομαι πολλήν ώρα μέχρι να φωτογραφίσω ένα γιγαντιαίο βράχο – πώς φωτογραφίζει κανείς ένα βράχο; Στους δρόμους διάσπαρτα έγχρωμα φυλλάδια της Νέας Δημοκρατίας από τις χτεσινές ευρωεκλογές. Η είσοδος της εκκλησίας του Αγίου Νικήτα καταπράσινη από αναρριχώμενο. Δίπλα στον κοιμητηριακό ναό, παρατημένοι καταγής δύο από τους λευκούς μαρμαρινούς κίονες που είδε ο Urguhart στα 1830... Αρκετά από τα παλιά σπίτια έχουν όμορφα ανακαινισθεί...

Μετακινούμαι στην κάτω Νικήτη, τη νέα... ένας φαρδύς δρόμος οδηγεί στην παραλία – δεξιά κι αριστερά του κρεοπωλεία, εστιατόρια, μεγαλομπακάλικα...

Εξαιρετικό θαλάσσιο μπάνιο στην παραλία της Νικήτης, κοντά στο κοινοτικό κάμπινγκ Άγιος Γεώργιος. Ψιλή καθαρή αμμουδιά, μυρωδιά πεύκου, γαλανή δροσερή κρυστάλλινη ακυμάτιστη φιλόξενη θάλασσα...

(*Σάκης Σερέφας, Αλητεία Χαλκιδικής, Αθήνα 1998*)

2024:... Μάιος του 2024, Μεγάλη Παρασκευή και, σαν έτοιμοι από καιρό, κατηφορίζουμε προς την αγαπημένη Νικήτη, να μνημονεύσουμε – μέρα που είναι – τα ονόματα των δικών μας, να μυρίσουμε το θείο άρωμα του αγιοκλήματος της εκκλησίας, να ψάλουμε τα εγκώμια, να συμμετέχουμε στην περιφορά του επιταφίου, να ονειρευτούμε την Ανάσταση, να στοχαστούμε νοερά το μέγα πάθος του παπα-Νίκου στα δικά μας χρόνια της αθωότητας, να... να...

Ο δρόμος προς Γερακινή κατηφορικός, το αυτοκίνητο αέρας, η άνοιξη ανθίζει, τα σπάρτα μας κυνηγούν, οι ελιές χρυσίζουν, κίνηση μηδέν, ο Νταλάρας στη διαπασών, «το πεπρωμένο», «στο ίδιο έργο θεατές...» κλπ. μας συγκινεί και μας ξεσηκώνει, Ψακούδια από κάτω, η θάλασσα λάδι, διασταύρωση Ορμύλιας, ο δρόμος αλφάδι, το αεράκι σαν χάδι μας αναζωογονεί, παρά την χαρμολύπη της ημέρας!

Από τη Μεταμόρφωση, παλιός επαρχιακός δρόμος, «Ασκαμιά», «Κάμπικ Μύλος», τα πεύκα μυρίζουν μέλι κι η θάλασσα αρμύρα και ξάφνου, να η Αγία Βαρβάρα μας κόβει το δρόμο, για να μας παρουσιάσει τη νέα... Νικήτη! Ο Νταλάρας αποκαθλώνεται, ο βιολογικός μας υποδέχεται σαν τον «Σκατόλακκο» με τους αμέτρητους υπονόμους της δεκαετίας του '20 κι ο Γολγοθάς μας αρχίζει πριν την ώρα του, καθώς φτάνουμε στο λιμάνι και στη σκάλα!

Ο Άγιος Θεόδωρος μας υποδεικνύει βιαστικά τον παραλιακό δρόμο προς Αη-Γιώργη και Καστρί, μα εμείς τον αποφεύγουμε και στρίβουμε προς βορράν, ύστερα δεξιά και πάλι δεξιά, μέχρι που βρεθήκαμε πίσω στην Αγία Βαρβάρα! Πίσω πάλι, μέσα από μεζονέτες, νεό-

κτιστες και παμπάλαιες οικοδομές αναμίξ, ξενοδοχεία, πισίνες & πισινούλες, φοίνικες και πλατανομουρίες, καφέ & μπαράκια, ψιλικατζιδικά & σούπερ μάρκετ, ταβέρνες & γυράδικα, Greek art, τεράστιες ξενόγλωσσες επιγραφές, όλα ατάκτως ερριμμένα, εκεί που πριν λίγες δεκαετίες επικρατούσε ένας απέραντος κάμπος με αμέτρητες ασκαμιές (μουρίες), πολλά γαϊδούρια και ελάχιστα σπίτια!

Αφού αναζητήσαμε – εις μάτην – Νικητιανό, έστω Αλβανό, να μας καθοδηγήσει, με τα χίλια ζόρια φτάσαμε στα φανάρια του Καραγιάννη, μια πορτοκαλάδα στο καφενείο του Μάντσιου, μια ανάσα στο πυργόσπιτο του Χονδρογιώργη, μια στάση «στου ικκλησάκ'», αγάντα μέχρι τα «Μαντσέδ'κα», απ' εδώ πάνω τα σπίτια αραιώνουν, η ηρεμία επανέρχεται, καφενείο Καζάνη, – κλειστό από χρόνια –, η παλιά πλατεία με τα πλατάνια της μας υποδέχεται δροσερή-δροσερή κι ένας καπουτσίνος στην «Βαρκαρόλα» είναι ό,τι πρέπει!

Άφησα εκεί την οικογένεια, ανέβηκα την ανηφόρα πεζή κι έκανα τρεις στάσεις μέχρι να φτάσω στο πατρικό μου, στην ποδιά της εκκλησίας. Εδώ είναι η αληθινή μου πατρίδα – το νιώθω – η γειτονιά των παιδικών μας χρόνων, όπου καταγράφηκε ανεξίτηλα μέσα μας ο θαυμαστός κόσμος των ονείρων μας! Συνάντησα τον Δημαρά, την Ευτέρπη, τον Μαυρουδή σαν ξεχασμένους από εκείνα τα χρόνια στην ίδια γειτονιά, ένα κο-

πάδι ξένους με εξώπλατα και κοντομάνικα παντελόνια να αραδίζουν σαν πρόβατα στο δρόμο προς Άγιο Νικόλαο, αυτόν που αραδίσαμε κι εμείς πριν χρόνια με προορισμό το Γυμνάσιο Αγίου Νικολάου!

Ξαφνικά κι ασυναίσθητα, ένιωσα τον Άγιο Νικήτα να με κοιτάζει από ψηλά με θλίψη. Έκανα πως δεν κατάλαβα και συνέχισα! Πήγα στην αυλή του σχολείου, ανέβηκα από την πίσω αυλή στην εκκλησία, θάμαξα το καμπαναριό με το θεόρατο κυπαρίσσι, που ανεβαίναμε μικροί μέχρι την κορυφή έτσι για πλάκα, τα καταπράσινα πλάγια του «Τζιρόν'» με το επιβλητικό Ζάλογγο, «τ' Κουντού τ'ν καλύβα», τα νεόκτιστα στον Αλήψιμο..! Τέλος, αποτόλμησα μια βόλτα στο κοιμητήριο, μετά φόβου Θεού, είδα φίλους & γνωστούς, νέους & γέροντες, Αλβανούς, Γερμανούς & Ρωσοπόντιους να με κοιτούν μ' εκείνη την απόμακρη, μακάρια και μακάβρια ηρεμία!

Έφυγα σχεδόν τρέχοντας, ικανοποιημένος ίσως που δεν βρήκα την αφεντιά μου ανάμεσά τους! Πήρα τον κατήφορο λυτρωμένος, θαρρείς και ξεφορτώθηκα μια ενοχή αβάσταχτη από το μακρινό παρελθόν. Γύρισα και είδα πάλι τον Αϊ Νικήτα να με κοιτάζει από ψηλά με ιερή αγανάκτηση: «χάσμα γενεών...», σκέφτηκα κι αυτό με παρηγόρησε προς στιγμήν και μ' έδωσε την ευκαιρία και το χρόνο να απομακρυνθώ σε απόσταση ασφαλείας...

ΕΚΘΕΣΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΙΩΤΙΚΩΝ ΥΦΑΝΤΩΝ ΣΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών Παλαιοχωρίου Χαλκιδικής και ο Πολιτιστικός σύλλογος Ουρανούπολης παρουσίασαν έναν εικαστικό διάλογο μεταξύ των τεχνικών υφαντικής που αναπτύχθηκαν στο Παλαιοχώρι και την Ουρανούπολη και έργων σύγχρονης τέχνης. Τα σύγχρονα καλλιτεχνικά έργα που πλαισιώνουν τα αριστουργήματα της παράδοσης προέρχονται από εκλεκτούς Έλληνες καλλιτέχνες, ανάμεσα στους οποίους συμπεριλαμβάνονται η Γιώτα Ανδριάκαινα, η Κατερίνα Βέλλιου, ο Θεοδωρής Ζαφειρόπουλος, η Κατερίνα Ζαφειροπούλου, ο Δημήτρης Ζουρούδης, ο Χρήστος Κωστούλας [Captain] και η Ευγενία Φαλιαρίδου. Καθένας ερευνά την έννοια της Συνύπαρξης, αντλεί έμπνευση από τα «καλλιγραφένια υφαντά, την παραδοσιακή ταπητουργία» και προσφέρει το δημιουργικό του αποτύπωμα..

Τα Καλλιγραφένια στρωσίδια του Παλαιοχωρίου και οι Τάπητες του Εργαστηρίου του Πύργου (Ουρανούπολη) -ιδιωτικές συλλογές -είναι μια οικιακή οικονομία που επικρατούσε στην περιοχή μέχρι και τη δεκαετία του '80. Το Παλαιοχώρι, είναι ορεινό χωριό με ντόπιους κατοίκους, και η Ουρανούπολη, παρα-

θαλάσσιο προσφυγικό χωριό.

Τα Καλλιγραφένια εστιασμένα σε τριανταφυλλίες, προέρχονται από καθιστό αργαλειό χωρίς πέλος και ανήκουν στη γενική κατηγορία «Κιλίμια». Τα χαλιά της Ουρανούπολης, με σχέδια που πηγάζουν από κειμήλια του Αγίου Όρους, φτιάχτηκαν σε όρθιο αργαλειό με κόμπους και πέλος. Όλα τα εκθέματα είναι προίκες μεγάλης συναισθηματικής αλλά και αισθητικής αξίας. Έργα που δεν επαναλαμβάνονται αλλά έχουν κατασκευαστεί κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Από τις αρχές του 1900.

Σ.Σ. Η έκθεση με τίτλο *Διαχρονικές υφές – από την παράδοση στη σύγχρονη δημιουργία*, διάρρηκε από 10/10 – 1/11/2024 και οργανώθηκε στα πλαίσια των 59 Δημητρίων από το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης και την Διεύθυνση Πολιτισμού-Τουρισμού του Δήμου Θεσσαλονίκης. Την Γενική εποπτεία και συντονισμό είχαν οι κ.κ. **Φωτεινή Μιχαέλου και Στάθα Αδαποπούλου**.

Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού εκφράζει τα θερμά συγχαρητήρια στους συντελεστές της έκθεσης.

ΠΗΓΗ. ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

«ΝΗΠΙΓΑΚΙΑ» ΚΑΙ «ΜΑΘΗΤΑΚΙΑ» ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ «ΕΚΕΙΝΑ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ»

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΙΚΟΥΛΑΣ

Ομ. Καθηγητής Παιδιατρικής Α.Π.Θ.

Τεράστια η διαφορά εκπαίδευσης και αντιμετώπισης των μαθητών του νηπιαγωγείου και του Δημοτικού Σχολείου «εκείνων των χρόνων» με το σήμερα. «Εκείνα τα χρόνια» είναι τα χρόνια 1946-1954, τα οποία έζησα ο ίδιος ως μαθητής νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου στον Πολύγυρο. Αυτά που θα αναφέρω σχετικά με την εκπαίδευση και την αντιμετώπιση των μαθητών από τους δασκάλους, όσο κι αν φαίνονται σήμερα απίστευτα, είναι απόλυτα αληθινά. Και αυτά δεν συνέβαιναν μόνο στο σχολείο του Πολυγύρου, αλλά συνέβαιναν λίγο πολύ στα σχολεία όλης της Ελλάδας, όπως διαπίστωσα αργότερα. Ήταν τα μελανά σημεία εκείνης της εποχής. Ο tempora O mores! Πιστεύω ότι αξίζει να καταγραφούν, για να υπάρχει μια ακόμα μαρτυρία εκείνης της εποχής από έναν, που τα έζησε, «από πρώτο χέρι», όπως είναι ο υπογράφων.

Το κτίριο, στο οποίο γινόταν η εκπαίδευση των νηπίων και των μαθητών του Δημοτικού από το 1945 μέχρι το 1950 ήταν το κτίριο του Γυμνασίου Πολυγύρου, το οποίο τους φιλοξενούσε, καθ' όσον το κτίριο του Δημοτικού Σχολείου (το σημερινό Δημαρχείο Πολυγύρου) είχε καεί λίγο μετά την Κατοχή και λειτούργησε μετά το 1950. Επειδή κατά τα χρόνια αυτά ήταν η εποχή του Εμφυλίου Πολέμου, συχνά το κτίριο του Γυμνασίου καταλαμβάνονταν από στρατιώτες για λίγες ή πολλές μέρες. Τότε οι μαθητές έκαναν τα μαθήματά τους στο ύπαιθρο (πάρκο Γυμνασίου) και όταν ο καιρός δεν το επέτρεπε να γίνονται υπαίθρια μαθήματα, τότε τα μαθήματα γίνονταν στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου, όπου τα στασίδια και το πάτωμα χρησιμοποιούνταν για θρανία των μαθητών!

Το κτίριο αυτό του Γυμνασίου, όπου γίνονταν τα μαθήματα όταν δεν ήταν κατειλημμένο από στρατιώτες, είχε τεράστιες ψηλοτάβανες αίθουσες, οι οποίες θερμαίνονταν το χειμώνα με τεράστιες ξυλόσομπες. Τα ξύλα τα προμήθευαν στο σχολείο οι ίδιοι οι μαθητές! Έτσι κάθε μέρα, κάθε μαθητής ήταν υποχρεωμένος να φέρνει από το σπίτι του ένα ξύλο για να τροφοδοτηθούν οι αχόρταγες ξυλόσομπες του σχολείου, καθ' όσον τα περισσότερα από τα γύρω από τον Πολύγυρο δάση, που προμήθευαν τα ξύλα, τα είχε κάψει η Κυβέρνηση για να μην κρύβονται εκεί οι στρατιώτες του Δημοκρατικού Στρατού! Έτσι από τα λίγα ξύλα, που είχε κάθε οικογένεια μαθητού, προμήθευε και το σχολείο!

Οι μαθητές του νηπιαγωγείου ήταν υποχρεωμένοι να έχουν μαζί τους ο καθένας από ένα «κουβαράκι». Το κουβαράκι (μικρό κουβάρι) ήταν μια μπάλα καμωμένη από πανιά. Κάθε νηπιγάκι έπρεπε να έχει τη δική

του πάνινη μπάλα, που την είχε κατασκευάσει η μάνα του και την ώρα της ωδικής, όλα τα νηπιγάκια κρατώντας στα χέρια τους τις «μπάλες-κουβαράκια» τραγουδούσαν:

«κουβαράκια, κουβαράκια παίζουν τα καλά παιδάκια

Κουβαράκια, κουβαράκια παίζουν με χαρά»

Εδώ αξίζει να αναφέρω την περίπτωση κάποιου μαθητή, που ήταν παιδάκι άτακτο και ζωηρό, που μια μέρα αντί να πει «κουβαράκια» έβαλε στη θέση του «β» ένα «ρ» και στη θέση του «ρ» ένα «δ» κα έτσι τα κουβαράκια έγιναν «λέξη ρυπαρά»! Έγινε χαμός. Η νηπιαγωγός μαύρισε στο ξύλο το παιδάκι αυτό και έτσι έληξε άδοξα το μάθημα της ωδικής εκείνης της μέρας.

Πολλά παιδιά της εποχής εκείνης (μετά την Κατοχή και εν μέσω εμφυλίου), προέρχονταν από οικογένειες, που δεν είχαν τη δυνατότητα να τους παρέχουν τα αναγκαία. Έτσι τα παιδιά αυτά πήγαιναν στο σχολείο με ρούχα μπαλωμένα και βρώμικα, με τσάντες πάνινες, που τις κατασκεύαζαν οι μάνες τους, και ήταν και τα ίδια άπλυτα και βρώμικα. Έτσι κάθε μέρα οι δάσκαλοι για να διορθώσουν, όσο μπορούσαν την απλυσία και τη βρωμιά των μαθητών, τους υποχρέωναν να τοποθετούν τα χέρια τους πάνω στα θρανία για να επιθεωρήσουν τα νύχια τους αν είναι κομμένα και καθαρά. Αν ήταν βρώμικα και άκοπα τα χαρακτήριζαν «νύχια με πένθος» καθ' όσον η βρωμιά έκανε μια μαύρη λωρίδα στην άκρη του νυχιού! Επίσης, καθημερινά οι δάσκαλοι επιθεωρούσαν τα αυτιά των μαθητών για να διαπιστώσουν αν είναι καθαρά. Αν ήταν βρώμικα και γεμάτα κυψελίδα, τα χαρακτήριζαν ότι «ήταν κατάλληλα για να σπείρουν μέσα σε αυτά βασιλικό»! Εννοείται ότι όσοι είχαν «νύχια με πένθος» και αυτιά «για σπορά βασιλικού» εισέπρατταν και την ανάλογη τιμωρία.

Τα μαλλιά των αγοριών έπρεπε να είναι κουρεμένα τελείως (στην «πέτσα» όπως χαρακτηριζόταν). Έτσι οι επισκέψεις των αγοριών στα κουρεία ήταν συχνές. Κάποιοι όμως γονείς, που δεν είχαν τη δυνατότητα να πληρώνουν κουρεία, έκοβαν με ψαλίδι τα μαλλιά των αγοριών τους με αποτέλεσμα να φαίνονται «ψαλιδιές» στα κεφάλια των αγοριών αυτών και να υφίστανται την κοροϊδία των συμμαθητών τους. Φρίκη! Τα μαλλιά των κοριτσιών, στην πλειοψηφία τους, ήταν πλεγμένα σε δύο πλεξούδες (οι οποίες ονομάζονταν «κουσιές»).

Όσον αφορά στο θέμα της τιμωρίας των μαθητών πρέπει να τονίσω ότι οι δάσκαλοι είχαν το ελεύθερο, μάλλον την υποχρέωση κατά τις αντιλήψεις της εποχής, να επιβάλλουν οποιαδήποτε σωματική ή ψυχολο-

γική τιμωρία στους δύστυχους και απροστάτευτους μαθητές του Δημοτικού, αλλά και του Νηπιαγωγείου, που ατακτούσαν ή δεν ήξεραν το μάθημα ή ήταν βρώμικοι. Η κύρια τιμωρία ήταν το τράβηγμα των αυτιών και ο ξυλοδαρμός με τα χέρια ή συχνότερα με τη βέργα, η οποία υπήρχε δίπλα στον πίνακα έτοιμη να προσφέρει τις υπηρεσίες της! Άλλη μορφή τιμωρίας ήταν η ορθοστασία συχνά στο ένα πόδι και η γονυκλισία σε μια γωνιά της αίθουσας. Συχνά τα τιμωρημένα παιδιά δεν τα άφηναν να φύγουν από το σχολείο όταν τελειωναν τα μαθήματα, αλλά τα κρατούσαν κλειδωμένα για 2-3 ώρες στην αίθουσα και μετά τα ελευθέρωνε ο επιστάτης του σχολείου. Τα παιδιά που υφίσταντο την τιμωρία αυτή τα ονόμαζαν «τα νηστικά» γιατί έμεναν νηστικά κατά τις ώρες, που κανονικά έπρεπε να γευματίζουν! Άλλος τρόπος τιμωρίας ήταν να βάζουν το τιμωρημένο παιδί στο τελευταίο θρανίο της τάξης και να περνούν οι συμμαθητές του με τη σειρά και να το φτύνουν. Συχνά οι μαθητές, που δεν ήξεραν το μάθημα υποχρεούνταν να φέρουν την επόμενη μέρα γραμμένο 5 ή 10 ή 50 φορές το μάθημα, που δεν ήξεραν. Τώρα είμαι σε θέση να γνωρίζω ως αναπτυξιολόγος παιδίατρος ότι κάποια παιδιά, που δεν μπορούσαν να μάθουν και να αποδώσουν δεν ήταν από τεμπελιά, αλλά επειδή έπασχαν ή από νοητική υστέρηση ή από δυσλεξία (διαταραχή ανάγνωσης και γραφής) ή από διαταραχή ελλειμματικής προσοχής (ΔΕΠ) ή από αριστεροχειρία. Όλοι αυτοί οι μαθητές τιμωρούνταν άδικα και βέβαια αναποτελεσματικά, γιατί ήταν άγνωστες τότε αυτές οι μαθησιακές δυσκολίες και η ορθή αντιμετώπισή τους. Έγκλημα που το πλήρωναν τα πάσχοντα παιδιά!

Άλλο μεγάλο αγκάθι ήταν ο υποχρεωτικός εκκλησιασμός της Κυριακής. Ξαν να μην έφθαναν οι ώρες και οι μέρες του σχολείου (πρωί και απόγευμα από Δευτέρα μέχρι και Σάββατο, καθ' όσον δεν υπήρχε η αργία του Σαββάτου), ήταν υποχρεωτικό τα πρωινά της Κυριακής, οι μαθητές «ντυμένοι με τα καλά τους» να πάνε στο σχολείο, όπου ένας δάσκαλος κατέγραφε τους απόντες και από εκεί «στη γραμμή» σε τριάδες, υπό τον ήχο της σφυρίχτρας του δασκάλου να παν στην εκκλησία. Στην εκκλησία ήταν υποχρεωμένοι για δυο και πλέον ώρες να στέκονται όρθιοι και ακίνητοι για να παρακολουθήσουν τη Θεία Λειτουργία. Ήταν μαρτύριο! Πολλοί μαθητές αναγκάζονταν από την κούραση να γονατίσουν ή να καθίσουν στο πάτωμα και κάποιοι από ανία να κουβεντιάζουν μεταξύ τους. Υπήρχε όμως το άγρυπνο βλέμμα του δασκάλου, που κατέγραφε λεπτομερώς όλα αυτά! Έτσι τη Δευτέρα το πρωί, μετά την πρωινή προσευχή στην αυλή του σχολείου, παρουσιαζόταν ο δάσκαλος κρατώντας δυο καταλόγους. Στον ένα κατάλογο ήταν γραμμένοι οι απόντες από την εκκλησιασμό και στον άλλο οι ατακτούντες κατά τον εκκλησιασμό! Όλοι αυτοί ξυλοκοπούσαν ανηλεώς. Έτσι οι μισοί σχεδόν μαθητές ξυλοκοπούσαν κάθε Δευτέρα πρωί είτε γιατί δεν πήγαν στην εκκλησία είτε γιατί πήγαν μεν ατακτούσαν δε! Έτσι

περνούσε μια αξέχαστη Κυριακή με τον υποχρεωτικό εκκλησιασμό και μια αξέχαστη Δευτέρα με το ξυλοφόρτωμα. Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα!

Σε μια άκρη της αυλής του σχολείου υπήρχε μια βρύση, που σπανίως είχε νερό και δίπλα στη βρύση το «αποχωρητήριο». Το αποχωρητήριο ήταν ένα ελεεινό κτίσμα χωρίς πόρτες, μονίμως ακάθαρτο, που εξέπεμπε μια αφόρητη δυσοσμία. Ποτέ οι μαθητές δεν είδαν κάποιο δάσκαλο να πηγαίνει στο αποχωρητήριο προφανώς επειδή οι δάσκαλοι δεν ήθελαν να τους σχολιάζουν οι μαθητές και φαντάζομαι πόσο θα υπέφεραν από την κατάσταση αυτή. Πολλά παιδιά κατά τη διάρκεια του μαθήματος ένιωθαν την ανάγκη να πάνε στο αποχωρητήριο. Τότε έπρεπε να σηκώσουν το χέρι και να πουν στον δάσκαλο εάν ήθελαν να ουρήσουν «Κύριε, θέλου να πάω να κάμου του ψιλό μ'», εάν ήθελαν να αφοδεύσουν «Κύριε, θέλου να πάου να κάμου του χουντρό μ'»! Ήταν ανάγκη να διευκρινίζουν τι θα έκαναν στο αποχωρητήριο; Έτσι όμως έπρεπε! Θυμάμαι ότι κάποια μέρα κάθε λίγο κάποιο παιδί σήκωνε το χέρι του και ζητούσε άδεια από τον δάσκαλο να πάει να κάνει «του ψιλό τ'» ή «του χουντρό τ'». Κάποια στιγμή σήκωσε το χέρι του να ζητήσει άδεια και ο Σεραφείμ, παιδάκι προερχόμενο από φτωχή οικογένεια, πρωτόγονο, άξεστο και βρώμικο. Η δασκάλα εκνευρισμένη από τις αλλεπάλληλες αιτήσεις των μαθητών της για το ψιλό του ή για το χοντρό τους, λέει στον Σεραφείμ «τι θέλεις να κάνεις, εσύ Σεραφείμ, το ψιλό σου ή το χοντρό σου;» Ο Σεραφείμ τότε με στεντόρεια φωνή απάντησε: «Ιγώ, κυρία, δε θέλου να κάμου νέ1 του ψιλό μ', νέ1 του χουντρό μ', θέλου να πάου να χ...». Έγινε χαμός στην τάξη. Ευλοφορτώθηκε ο Σεραφείμ για την αθυροστομία του την ειλικρινή όμως και δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω αν πρόλαβε να πάει στο αποχωρητήριο να περατώσει τις ανάγκες του ή τις περατώσε κατά τη διάρκεια του ξυλοδαρμού εκτός αποχωρητηρίου!

Οι δάσκαλοι γενικώς ήταν απόμακροι και τιμωρούσαν με το παραμικρό. Οι μαθητές τους φοβούνταν και δεν τους θεωρούσαν ότι «προέρχονται εκ του κόσμου τούτου», αλλά ήταν διαφορετικά πλάσματα!. Άλλωστε κάθονταν και δίδασκαν πάνω στην «έδρα». Η έδρα ήταν ένα ξύλινο τετράγωνο κατασκεύασμα, δίπλα στον πίνακα, πάνω στο οποίο ήταν το τραπέζι και η καρέκλα του δασκάλου για να μπορεί να βλέπει αφ' υψηλού όλους τους μαθητές και προφανώς για να τονίζεται η απόσταση από αυτούς και η υπεροχή του. Δεν μπορούσα να φανταστώ, ως εκ τούτου, όταν ήμουν μαθητής στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, ότι οι δάσκαλοι ήταν να δυνατόν να έχουν τις ίδιες ανάγκες, που είχαν οι υπόλοιποι άνθρωποι. Κατά μείζονα λόγο δεν μπορούσα να φαντασθώ ότι οι δάσκαλοι ουρούν ή αφοδεύουν όπως οι υπόλοιποι άνθρωποι. Άλλωστε, όπως ανέφερα, δεν τους είδα ποτέ να πηγαίνουν στο αποχωρητήριο του σχολείου. Όπου στεκόμουν και όπου βρισκόμουν έλεγα, και το πίστευα

βαθιά, ότι «οι δάσκαλοι δεν κατουρούν ποτέ»! Το έλεγα και το ξαναέλεγα ώσπου μια μέρα μία συμμαθήτριά μου μου είπε: «Τι λες, βρε χαζέ, εμείς νοικιάζουμε στο σπίτι μας μια δασκάλα και την βλέπω ότι πηγαίνει κάθε μέρα στο αποχωρητήριο». Έμεινα εμβρόντητος! Ένωσα να καταρρέει ο μύθος των δασκάλων, που είχα δημιουργήσει στο μυαλό μου. Αφού συνήλθα από το πρώτο

σοκ, μπόρεσα και είπα στη συμμαθήτριά μου με πείσμα, για να υπερασπισθώ την πεποίθησή μου και να μην ρίξω από το βάθρο, στο οποίο είχα τοποθετήσει τη δική μου δασκάλα! «Μπορεί η δασκάλα, που νοικιάζετε στο σπίτι σας, να κατουράει ή δική μου όμως δασκάλα, ξέρω πολύ καλά ότι δεν κατουράει ποτέ». Πού το ήξερα και μάλιστα «πολύ καλά»; Κύριος οίδε!

Ι.νέ...νέ: ούτε...ούτε (τουρκικής προέλευσης)

* * *

BIBLIA KAI ENTYPA POU LABAME

BIBLIA

- **Απόστολος Στρατής**. Αξιωματικός Π.Ν. ε.α. Οικονομολόγος. Μέλος του Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού από την Κασσάνδρα. 3 Βιβλία: **1. ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ-ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ**. Έκδοση Νοέμβριος 2023 σελ. 292. Το βιβλίο αναφέρεται στην Ιστορία της Κασσάνδρας και έχει την μορφή μιας ιστορικής, πολιτιστικής και λαογραφικής ξενάγησης. **2. «ΟΙ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΙ» Το Μακελιό της Βάλτας**. Β έκδοση Ιούλιος 2023 σελ.260. Το βιβλίο αναφέρεται στην Γερμανική κατοχή στην Κασσάνδρα. **3. ΟΙ ΦΛΕΓΡΑΙΟΙ ΓΙΓΑΝΤΕΣ**. Έκδοση Μάρτιος 2024 σελ. 91. Το βιβλίο αναφέρεται στο μύθο της γέννησης των Γιγάντων στην Φλέγρα-Κασσάνδρα καθώς και τη Γιγαντομαχία, ένα αγώνα μεταξύ των Ολύμπιων Θεών και των Γιγάντων που στο μεγαλύτερο μέρος του φαίνεται να έλαβε μέρος στην Κασσάνδρα.

- **Γεώργιος Δαλαμάγκας**. Ιατρός Καρδιολόγος από το Πολύχρονο Κασσάνδρας 3 Βιβλία: **1. Γαντζωμένοι στο ψέμα**. Μυθιστόρημα σελ. 116. Μυθοπλασία από έμπνευση του συγγραφέα. **2. Τα Πολυχρονωίτ'κα**. Λεξιλόγιο, παροιμίες, παροιμακές εκφράσεις. Έκδοση Ιούλιος 2024. σελ. 188. Το βιβλίο περιέχει λέξεις, παροιμίες και φράσεις που χρησιμοποιούσαν και χρησιμοποιούν στην καθημερινή τους ομιλία (στη ντοπιολαλιά) οι Πολυχρονωίτες. **3. Ένας άγνωστος γνωστός**. Διήγημα σελ. 35. Το βιβλίο αναφέρεται σε πραγματικά γεγονότα μεταναστών από την Αλβανία.

- **Σταύρος Αυγολούπης**. Ομότιμος καθηγητής Αστροφυσικής του Α.Π.Θ. από την Μεγάλη Παναγία. Επίλεκτο Μέλος του Συλλόγου και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του Παγχαλκιδικού Τίτλος Βιβλίου. **Το εγγύς Διαστημικό περιβάλλον- Η γέννηση του Ηλιακού μας συστήματος**. Από τα πολύ αρχαία χρόνια ο άνθρωπος νοιώθει έναν απέραντο θαυμασμό και μία γλυκιά γαλήνη, καθώς

παρατηρεί τον έναστρο ουρανό και αποξενιέται στις μεγαλειώδεις λεωφόρους των σπειρών του Γαλαξία μας. Αυτό το βιβλίο θα βοηθήσει τον αναγνώστη του να φανταστεί πάνω σε μια σπειρά του Γαλαξία μας και μακριά από το Κέντρο του και το δικό μας Ηλιακό Νεφέλωμα, από το οποίο γεννήθηκε το Ηλιακό μας Σύστημα, επομένως και η Γη μας.

- **Δημήτρης Κύρου**. Θεολόγος- Φιλολόγος- ερευνητής αρχείων από την Αρναία. Επίλεκτο μέλος τους Παγχαλκιδικού. Τίτλος βιβλίου. **Η σχολική εκπαίδευση στη Λιαρίγκοβη (Αρναία) στα χρόνια της Οθωμανικής δουλείας (1790-1912) και το διδακτήριο το 1871 από την μετά την απελευθέρωση χρήση του μέχρι την μετατροπή του σε δημαρχείο(1913-1989)** σελ. 444. Εκδόθηκε ο πρώτος τόμος που αφορά την εκπαίδευση στην Λιαρίγκοβη επί Τουρκοκρατίας και προετοιμάζεται ο δεύτερος τόμος από το έτος 1913-1989.

Το Δ.Σ. συγχαίρει τους παραπάνω συγγραφείς και τους ευχαριστεί για την δωρεά των βιβλίων στον Παγχαλκιδικό

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διακονία Τριμηνιαίο περιοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Ξάνθης και Περιθεωρίου. Τεύχη 113-115 έτους 2024. Εκδότης ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ξάνθης κ.κ. Παντελεήμων

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Τα Χαλκιδικιώτικα Νέα όργανο του Πολιτιστικού Παγχαλκιδικιώτικου Συλλόγου Αθηνών "Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ" φύλλα 185-187 έτους 2024. Εκδότης ο πρόεδρος τους Δ.Σ. Γεώργιος Σουληνάρης. Επιμέλεια ύλης κ. Χρήστος Ρανταβέλος, μέλος του Δ.Σ.

Κασσάνδρα Ενημερωτική- πολιτιστική - κοινωνική 45ήμερη εφημερίδα της Κασσάνδρας. Φύλλα 300-306. Εκδότης ο κ. Χρυσοβαλάντης Μπουλούκος.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ Δ.Σ. ΓΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Το Δ.Σ. παρακαλεί τα μέλη που δεν έχουν καταβάλει τις συνδρομές ετών 2023-2024 να φροντίσουν για την πληρωμή τους. Υπενθυμίζουμε ότι η συνδρομή 15 Ευρώ, τον χρόνο, μπορεί να καταβληθεί ηλεκτρονικά στον λογαριασμό της Τράπεζας Πειραιώς IBAN GR 8001712330006233040032572 ή στον Ταμία και σε οποιοδήποτε άλλο μέλος του Δ.Σ. (με συνεννόηση), καθώς και στους παρακάτω συνεργάτες/εισπράκτορες:

Αγγέλα Μητσιά -Τσιούκα (τηλ. 6940824599) για Θεσ/νίκη, **Νικόλαο Μπούφτα** (τηλ. 6972711731) για Αρναία, **Απόστολο Στρατή**, για την Κασσάνδρα (τηλ. 6974400120), **Φώτη Ταλέα** (τηλ. 6944758623) για Ιερισσό και πέριξ, **Αργύριο Αργυρίου** (τηλ. 6942250753) για Βασιλικά.

Σημειώνουμε ότι, σύμφωνα με διακανονισμό, που έκανε το Δ.Σ., με την καταβολή 30 ΕΥΡΩ των 2 τελευταίων ετών, 2023 και 2024, καλύπτονται όλες οι συνδρομές των προηγούμενων ετών.

Άναψε το πρώτο Χριστουγεννιάτικο δέντρο της Ελλάδας, στον Ταξιάρχη Χαλκιδικής 7/11/2024

Στις 7/11/2024, το βράδυ της παραμονής της εορτής της Σύναξης των Αρχαγγέλων, αμέσως μετά την περιφορά της εικόνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και το Μέγα Εσπερινό, φωταγωγήθηκε το πρώτο Χριστουγεννιάτικο δέντρο στην Ελλάδα, ύψους 13 μέτρων, στην πλατεία του Ταξιάρχη Χαλκιδικής, στο χωριό των ελάτων, στο χωριό των Χριστουγέννων. Η φωταγώγηση του δέντρου έγινε από τον Πρόεδρο του χωριού κ. Πάννη Ξάκη και σηματοδοτεί την έναρξη της εορταστικής περιόδου των Χριστουγέννων και την έναρξη των εργασιών διακίνησης των Χριστουγεννιάτικων δέντρων από τους ελατοπαραγωγούς του Ταξιάρχη, τους οποίους ευχόμαστε, καλές πωλήσεις. Στην εκδήλωση παραβρέθηκε και χαιρέτησε ο Βουλευτής Χαλκιδικής κ. Πάνης Γιώργος, Αντιδήμαρχοι Πολυγύρου, εκπρόσωποι φορέων και συλλόγων καθώς και πλήθος κόσμου. Ο Δήμαρχος Πολυγύρου κ. Γιώργος Εμμανουήλ απήρτησε χαιρετισμό διαδουκτιακά απευθείας από τη Ρόδο, λόγω της συμμετοχής του στο συνέδριο της ΚΕΔΕ, αναφέροντας ότι: «Η σημερινή γιορτή, που κάθε χρόνο, τέτοια μέρα, πραγματοποιείται στον Ταξιάρχη, δημιουργήθηκε βασισμένη στη φιλοσοφία να αναδείξουμε την παραγωγή του ελάτου σ' αυτόν τον ευλογημένο τόπο και να το προωθήσουμε ως ένα σημαντικό προϊόν της περιοχής. Θέλω λοιπόν να σας διαβεβαιώσω ότι είμαστε αποφασισμένοι να στηρίξουμε τον κλάδο, με όλες μας τις δυνάμεις. Εύχομαι το Χριστουγεννιάτικο δέντρο του Ταξιάρχη, να αποτελέσει τον φάρο, που θα φωτίσει τις ζωές όλων και θα γεμίσει με αγάπη και αισιοδοξία τις καρδιές μας. Καλές γιορτές σε όλους με υγεία πάνω απ' όλα».

Ο Βουλευτής Χαλκιδικής κ. Πάνας έστειλε επιστολή, λόγω υποχρεώσεων στο Εξωτερικό, καθώς και η Αντιπεριφερειάρχης Χαλκιδικής κ. Κατερίνα Ζωγράφου. Τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο εκπροσώπησε ο Γεν. Γραμματέας κ. Α. Λυρτζής.

Την εκδήλωση πλαισίωσαν η φιλαρμονική και η χορωδία του Δήμου Πολυγύρου.

Τα έλατα του Ταξιάρχη παράγονται σε ιδιωτικές φυτείες που δημιουργήθηκαν για το σκοπό αυτό. Η καλλιέργεια αυτή ξεκίνησε γύρω στα μέσα της δε-

καετίας του 1960, στο πλαίσιο ενός προγράμματος ορεινής οικονομίας του υπουργείου γεωργίας με τους αγρότες ορεινών περιοχών. Το φυσικό δέντρο κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του απορροφά από την ατμόσφαιρα διοξείδιο του άνθρακα και άλλα βλαβερά αέρια και εκλύει οξυγόνο.

Σήμερα σχεδόν το 90% του ενεργού πληθυσμού των κατοίκων του Ταξιάρχη, ασχολείται κατ' αποκλειστικότητα ή συμπληρωματικά με την καλλιέργεια των όμορφων κωνοφόρων δέντρων. Τα ζωντανά έλατα, όχι μόνο δεν βλάπτουν τη φύση, αλλά τη βοηθούν. Επίσης τα φυσικά έλατα δίνουν μία πιο ζωντανή αίσθηση στο σπίτι. Μυρίζουν έντονα και όμορφα, με αποτέλεσμα να τονίζουν το εορταστικό και ζεστό κλίμα των γιορτών. Η φυσική ομορφιά και η μυρωδιά τους, δίνουν μία ζωντανή αίσθηση και φυσική ατμόσφαιρα. Κανένα (νόμιμο) έλατο που πωλείται ως χριστουγεννιάτικο δέντρο δεν υλοτομείται από φυσικές συστάδες. Γιατί Φυσικό Δέντρο όμως; Γιατί το φυσικό δέντρο δίνει στο σπίτι την αίσθηση της Φύσης. Γιατί βοηθά στην τοπική οικονομία, μιας και προέρχεται από

ιδιωτικές καλλιέργειες ανά την Ελλάδα, γιατί είναι βιοδιασπώμενο και άρα ανακυκλώνεται εύκολα, σε αντίθεση με το τεχνητό που έρευνες αποδεικνύουν ότι επιβαρύνει δεκαπλάσια το περιβάλλον, από το χρόνο ζωής του, γιατί καθ' όλη την διάρκεια της ζωής του και πριν κοπεί αποτελεί παραγωγική πηγή οξυγόνου και τμήμα της χλωρίδας, με ευεργετικές επιδράσεις στη ζωή άλλων οργανισμών, γιατί στον Ταξιάρχη στη θέση ενός δέντρου που κόβεται φυτεύονται τουλάχιστον δύο νέα, γιατί οι παραγωγοί μετατρέπουν τα άγονα χωράφια τους σε δάση, προσφέροντας τα μέγιστα στο περιβάλλον. Το έτος 2024 οι άδειες κοπής δόθηκαν 29 Νοεμβρίου.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ ΤΟ ΔΑΣΟΣ, ΔΙΑΤΗΡΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Αστέριος Λυρτζής

Πρόεδρος Συλλόγου Απανταχού Ταξιαρχιωτών & Γενικός Γραμματέας Παγχαλκιδικού Συλλόγου
«Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

6 ΗΜΕΡΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

ΣΤΙΣ ΒΑΥΑΡΙΚΕΣ ΑΛΠΕΙΣ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2024

Πραγματοποιήθηκε και φέτος η καθιερωμένη πολυήμερη εκδρομή του Οκτώβριου. Προορισμός οι Βαυαρικές Άλπεις. Στην εκδρομή έλαβαν μέρος 90 άτομα σε 2 group. Το πρώτο με 45 άτομα από 10/10 – 15/10 και συνοδούς από το Δ.Σ τους κ.κ. Κοκόνη Ζαμπόκα, Αγγέλα Μητσιά και Απόστολο Στρατή και το δεύτερο επίσης με 45 άτομα από 16/10-21/10 και συνοδούς από το Δ.Σ. τους κ.κ. Ιωάννη Κοτσάνη και Πηγή Βενετσανάκη. Οι πτήσεις με την AEGEAN άριστες, τα ξενοδοχεία υπέροχα, το λεωφορείο καταπληκτικό. Ο ξεναγός Τάσος Παπαδόπουλος γοήτευσε τους εκδρομείς με τις γνώσεις, την εμπειρία, την μεθοδικότητα και την οργανωτικότητα που τον διέκρινε. Όλα κύλησαν ομαλά χωρίς κανένα πρόβλημα. Επιστρέψαμε στην πόλη μας με ξεχωριστές-μοναδικές αναμνήσεις.

Ευχαριστούμε θερμά τα μέλη του Δ.Σ. που μετείχαν και συντέλεσαν στην επιτυχία της εκδρομής. Επίσης όλα τα μέλη και φίλους του Συλλόγου για την συμμετοχή τους την συνέπεια και την καλή τους διάθεση σε όλη την εκδρομή. Ήταν πραγματικά δύο υπέροχα group. Ιδιαίτερα ευχαριστήρια και συγχαρητήρια στον καταπληκτικό ξεναγό μας Τάσο Παπαδόπουλο, που ήταν ο εμπνευστής του προγράμματος της ξεχωριστής αυτής εκδρομής. Επίσης ευχαριστήρια και στο πρακτορείο MENTOP που σε συνεργασία με τον πρόεδρο του Συλλόγου κ. Κοτσάνη οργάνωσαν και επιμελήθηκαν όλες τις λεπτομέρειες της εκδρομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ

Μετά την προσέγγιση στο αεροδρόμιο του Μονάχου, αφού διανύσαμε με το ολοκαίνουργιο λεωφορείο μία καταπληκτική διαδρομή, φτάσαμε στο Σβαγκάου του Αλγκόι για να επισκεφτούμε τον παραμυθένιο πύργο του Λουδοβίκου Β΄, τον πύργο Νοισβανστάιν. Το κάστρο δεσπόζει στο μέσον ενός επιβλητικού τοπίου και καθλώνει με την πολυτέλεια και μεγαλοπρέπιά του. Είναι ίσως το πιο διάσημο κάστρο στον κόσμο, το πρώτο από τα τρία συνολικά του Λουδοβίκου. Στη συνέχεια μεταβήκαμε στο Γκάρμις- Μπαρντεκίρχεν, την πανέμορφη κωμόπολη, το δημοφιλέστερο χειμερινό θέρετρο της Γερμανίας κοντά στα σύνορα με την Αυστρία και ένα από τα πιο γνωστά χιονοδρομικά κέντρα στην Ευρώπη. Οφείλει τη φήμη του στην εξαιρετική του τοποθεσία, στους πρόποδες της ψηλότερης κορυφής των γερμανικών Άλπεων, τη Zugspitze, σε υψόμετρο 2.964 μέτρων. Είναι το μέρος που φιλοξένησε στα δύσκολα χρόνια του 1936 τους Χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες. Πριν από το 1936, η περιοχή ήταν άγνωστη στον πολύ κόσμο και χωρισμένη σε δύο τμήματα, το Γκάρμις και το Παρτενκίρχεν, σε απόσταση μόλις ενός χιλιομέτρου το ένα από το άλλο. Τα δύο αυτά τμήματα ενώθηκαν τότε με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες και αποτέλεσαν μια ενιαία περιφέρεια. Εδώ διανυκτερεύσαμε 2 βραδιές.

Την δεύτερη ημέρα επισκεφτήκαμε την κορυφή των Βαυαρικών Άλπεων και το γραφικό χωριό Όμπεραμεργκαου. Με οδοντωτό σιδηρόδρομο, μετά από μία εκπληκτική διαδρομή φτάσαμε σε υψόμετρο 2.600 μ. Το χιονισμένο τοπίο φανταστικό, μοναδικό. Στη συνέχεια με το Τελεφερίκ του παγετώνα ανεβήκαμε στην κορυφή των Βαυαρικών Άλπεων την Τζουγκσπίτσε των 2.962 μ. Απολαύσαμε το θέαμα με το πανοραμικό Αλπικό τοπίο και τις υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις. Εκεί

ενώνονται οι Αυστριακές και Βαυαρικές Άλπεις. Ήταν μία μοναδική εμπειρία που είναι δύσκολο να περιγραφεί. Αμέσως μετά πάλι με ένα τεράστιο τελεφερίκ χωρητικότητας άνω των 100 ατόμων, κατεβήκαμε στην πανέμορφη λίμνη Αιμπζέ και με το λεωφορείο αναχωρήσαμε για το γραφικό Όμπεραμεργκάου. Ένα παραμυθένιο χωριό στους πρόποδες των Άλπεων, διάσημο για τα υπέροχα ζωγραφισμένα από ντόπιους σπίτια του και την αναπαράσταση των Παθών του Χριστού κάθε 10 χρόνια, προς τιμή τάματος για την αναχίτηση της πανούκλας στην κεντρική Ευρώπη. Περιπατώντας για λίγο, είδαμε στους τοίχους ολόγυρα, θέματα θρησκευτικού περιεχομένου, δοσμένα με ρομαντικό τρόπο, βουκολικές αναπαραστάσεις από τη ζωή της υπαίθρου, την καθημερινότητα και εικόνες από τον ονειρικό κόσμο των παραμυθιών και του γερμανικού θρύλου.

Την τρίτη ημέρα διασχίσαμε την περιοχή του Τιρόλο μέσα στα φθινοπωρινά πανέμορφα χρώματα των δασών με τα κρυστάλλινα ποτάμια, τις λίμνες και τις πηγές. Επισκεφτήκαμε την πρωτεύουσα του Τιρόλο το Ίνσμπρουκ. Γνωρίσαμε το ιστορικό κέντρο με την περίφημη χρυσή στέγη. Στη συνέχεια εντυπωσιακή ήταν η επίσκεψή μας στον εκθεσιακό χώρο της SVAROSKI. Οι περισσότεροι από τους εκδρομείς προμηθεύτηκαν τα γνωστά ανά τον κόσμο προϊόντα. Ακολούθησε η επίσκεψη στην γενέτειρα του MOTZAPT το Σάλτσμπουργκ που είναι κτισμένο στις όχθες του ποταμού Σάλτσαχ και στην σκιά του κάστρου Χοενσαλτσμπουργκ. Στον ελεύθερο χρόνο μας γευτήκαμε την αυστριακή κουζίνα και απολαύσαμε την πόλη φωτισμένη. Το βράδυ διανυκτερεύσαμε λίγο έξω από το Σάλτσμπουργκ στο 5 αστέρων ξενοδοχείο ARABELA, πρώην SERATON, στις όχθες της λίμνης Φούσελ.

Μοναδική ήταν και η τέταρτη ημέρα. Πρώτη στάση το περίφημο Χάλστατ, που είναι κτισμένο σε απότομη όχθη της ομώνυμης λίμνης. Το Χάλστατ είναι δημοφιλής τουριστικός προορισμός λόγω της μοναδικότητας του τοπίου του, που συνδυάζει την ιστορική αρχιτεκτονική του γραφικού οικισμού, τη λίμνη και τα ψηλά βουνά που την περιβάλλουν. Αποτελεί ένα ονειρικό μέρος. Ξεχωριστή εμπειρία η άνοδος μας με το τρενάκι σε κοντινή κορυφή, όπου απολαύσαμε τον καφέ μας με θέα την λίμνη και τις Άλπεις. Απίστευτη θέα, μοναδική φυσική ομορφιά, παραδεισένιο μέρος. Στη συνέχεια επισκεφτήκαμε το αλατωρυχείο Χαλάιν. Αφού φορέσαμε όλοι τις άσπρες στολές των αλατωρύχων, ξεκίνησε το ταξίδι 1,5 ώρας περίπου σε μια άλλη εποχή. Υπέροχη εμπειρία να ξεναγηθούμε σ' ένα ορυχείο αλατιού κάτω από το βουνό. Ένα ταξίδι πίσω στον χρόνο όπου ενημερωθήκαμε πως δημιουργήθηκε και πως εξορύσσεται το ορυκτό αλάτι, πηγή πλούτου εδώ και χιλιάδες χρόνια για τους κατοίκους της περιοχής. Ειδικά η λίμνη που διασχίσαμε με την βαρκάδα ήταν κάτι το μαγευτικό και φυσικά νιώσαμε λίγο παιδιά ξανά, όταν κατεβήκαμε τις ξύλινες τσουλήθρες. Εκεί είδαμε και τον "άνθρωπο" που βρέθηκε μέσα στο αλάτι το 1934. Πρόκειται για το πλήρες διατηρημένο σώμα ενός αλατωρύχου που χρονολογείται στο 300 Π.Χ. και ονομάστηκε "ο άνθρωπος του αλατιού". Νωρίς το βράδυ φτάσαμε στο Μόναχο.

Οι 2 τελευταίες ημέρες ήταν αφιερωμένες στο Μόναχο, την πανέμορφη πρωτεύουσα της Βαυαρίας και την τρίτη μεγαλύτερη και πλουσιότερη πόλη της Γερμανίας. Το Μόναχο είναι μια κοσμοπολίτικη μεσαιωνική πόλη που οφείλει την ίδρυσή της στους Βενεδικτίνους

μοναχούς και η οποία πρόσφατα έχει χαρακτηριστεί ως η πιο ζωντανή πόλη του κόσμου! Εκτός από την παλιά πόλη, όπου είναι απόλαυση να περπατά κανείς, το Μόναχο είναι και ένα σύγχρονο, μοντέρνο εμπορικό και οικονομικό κέντρο. Με πλήθος μουσείων, γκαλερί, αγορές. Και, φυσικά, είναι η έδρα της Μπάγκερν Μονάχου και η πόλη που φημίζεται για το διάσημο φεστιβάλ μπίρας. Είδαμε τις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις που έγιναν οι αγώνες το 1979, επισκεφτήκαμε τον εκθεσιακό χώρο της BMW, την γλυπτοθήκη στην Βασιλική πλατεία με τα γλυπτά της Αφαιάς από την Αίγινα, το περίφημο Δημαρχείο κ.α. Είχαμε ελεύθερο χρόνο για επίσκεψη σε Μουσεία και άλλους χώρους της επιλογής μας και γευτήκαμε Βαυαρική μπίρα με λουκάνικα.

Πριν την μετάβαση στο Αεροδρόμιο για την επιστροφή στην πόλη μας, επισκεφτήκαμε τον Ιστορικό χώρο του στρατοπέδου συγκέντρωσης το Νταχάου. Ήταν το πρώτο Ναζιστικό στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Γερμανία, που αποτέλεσε πρότυπο και εκπαιδευτικό κέντρο για όλα τα άλλα στρατόπεδα συγκέντρωσης που οργανώθηκαν από τα Ες-Ες. Θλίψη και ανατριχίλα σε πιάνει πηγαίνοντας στο στρατόπεδο του Νταχάου αναλογιζόμενοι τους ανθρώπους που υπέφεραν εκεί. Αξίζει όμως η επίσκεψη για να αισθανθούμε την έννοια της Ελευθερίας, και να καταλάβουμε πως η καταρράκωση της ανθρώπινης προσωπικότητας πρέπει να εκλείψει διαπαντός από την ζωή του Ανθρώπου.

Η επιστροφή μας βρήκε όλους με ψυχική ευφορία και γεμάτους από ανεπανόληπτες- μοναδικές εικόνες και αναμνήσεις. (Φωτ. σελ. 28-29)

Ι. Κοτσάνης, Πρόεδρος Π.Σ.

ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΧΟΡΩΔΙΑΣ ΜΑΣ ΑΤΟ Α.Π.Θ.

Την Κυριακή 3/11/2024 η μικτή Χορωδία του Συλλόγου μας, πραγματοποίησε καταπληκτική εμφάνιση και καταχειροκροτήθηκε από τους παρευρισκομένους, στην συμμετοχή της στο 37ο χορωδιακό Φεστιβάλ της Πολιτιστικής Λέσχης Προσωπικού ΟΤΕ Ν. Θεσσαλονίκης στο Α.Π.Θ. Η χορωδία μας υπό την διεύθυνση του Μαέστρου Στέφανου Κωφίδη, παρουσίασε το παρακάτω πρόγραμμα.

1. "Μάγια μούκανες". Παραδοσιακό 2. "Σ αγαπώ", Στίχοι Άκης Δασκαλόπουλος, Μουσική, Σταύρος Κουγιουμτζής 3. "Ολές οι παπαρούνες". Παραδοσιακό 4. "Τώρα που πας στην ξενιτιά", Στίχοι, Ν. Γκάτσιος, Μουσική Μ. Χατζηδάκης 5. "Μαγδαληνή". Παραδοσιακό

Στη συνέχεια τα μέλη της Χορωδίας και του Δ.Σ. που παρευρέθηκαν στην εκδήλωση φωτογραφήθηκαν στο Ανδριάντα του Αριστοτέλη, το οποίο όπως είναι γνωστό ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος ανήγειρε το έτος 2010 στον αύλειο χώρο του Α.Π.Θ.

Ακολούθησε γεύμα σε γνωστό εστιατόριο της πόλης με διασκέδαση μέχρι αργά το μεσημέρι, υπό τους ήχους των μουσικών οργάνων των μελών της Χορωδίας Δημητρίου Γκίμα (κιθάρα) και Γεωργίου Ζιούπου (μπαγλαμαδάκι) τους οποίους και ευχαριστούμε θερμά.

Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού συγχαίρει θερμά τα μέλη της Χορωδίας που έλαβαν μέρος στο Φεστιβάλ, τον Μαέστρο κ. Κωφίδη και τον πιανίστα κ. Γεραμπακάνη.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ ΟΧΥΡΑ ΡΟΥΠΕΛ – Ι. Μ. ΑΚΡΙΤΟΧΩΡΙΟΥ- ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗ, 9/11/2024

Μια ξεχωριστή μέρα επεφύλασσε στον Παγχαλκιδικό, το Σάββατο 9 Νοεμβρίου. Ξεκινήσαμε 140 άτομα με προορισμό το Ρούπελ,

το Ιερό Ησυχαστήριο του Τιμίου Προδρόμου στο Ακριτοχώρι και την λίμνη Κερκίνη. Ουρανός καταγάλανος. Μαζί του και ένα, διακριτικά υπαρκτό, εποχιακό κρύο. Μέρη πανέμορφα. Πράσινο, λειμώνες, ακρολοφίες, το Μπέλες, τα ερατεινά Σερρέικα ξάγναντα, το διάβα στα πλευρά του υδροβιότοπου, η Κερκίνη. Είναι φορές που νιώθεις ότι η φύση δεν πολυσυμπαθεί το κενό και δεν απαρνιέται εύκολα τους δικούς της οικολογικούς κανόνες.

Όμως, είμαστε στο Ρούπελ. Συντεταγμένες ψυχές ελλήνων στρατιωτικών που – ποιος ξέρει για πόσο καιρό- έπεφταν να κοιμηθούν με τ' άρβυλα, με ελάχιστο το σιτηρέσιο και με τον οπλισμό αγκαλιά, προκειμένου να σώσουν, "καθώς ηδύναντο", την θεία Πατρίδα. Συντεταγμένες στα δύσκολα της σκληρής αποστολής και της θυσίας, έμειναν όρθιες απέναντι στα βαρυσωματωμένα και ανεπίδεκτα εξημέρωσης, φουσάτα. Εδώ, ο δύσκολος αριθμός είναι γνωστός: Δέκα τέσσερις. Πρόκειται για εκείνους που δεν έμαθαν ποτέ αν νίκησαν ή όχι, όπως και πως εξελίχθηκαν τελικώς τα γεγονότα σ' ετούτη την εσοχιά, σ' ετούτο το τέλος του χάρτη, στο Ρούπελ τους.

Επισκεπτόμενος το Ρούπελ δεν γνωρίζεις μόνο μια μεγάλη στιγμή της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Θαυμάζεις από κοντά τα έργα των ανθρώπων που καθόρισαν μια ιστορική πραγματικότητα. Εκεί στην κατάφυτη πλαγιά του Ρούπελ, όπου η ιστορία και το φυσικό περιβάλλον συνυπάρχουν αρμονικά, κάτω από τη σκιά του μαρμάρινου μνημείου των πεσόντων στρατιωτών, αξιωματικών, υπαξιωματικών και επίστρατων, ο άνθρωπος νους δεν μπορεί να μην συλλογιστεί την υπέρτατη θυσία των Ελλήνων απέναντι στα ναζιστικά στρατεύματα.

Γείωση στο θαλπερό ησυχαστήριο του Τιμίου Προδρόμου.

Κι' εδώ ταγμένες ψυχές στο δικό τους μετερίζι, στο μοναχικό άθλημα. Εργατικές καλλιεργημένες, συνεργάσιμες, φιλόζενες. Σ' ετούτο το μεγάλο και γαλήνιο σέβασμα, δεσπόζουν οι, αγιορείτικης κοπής "ατίμεντες" κατασκευές ενώ, ανάμεσά τους, ολοφάνερα τα ίχνη του μόχθου, της ταπεινότητας, της αδιάκοπης προσευχής.

Ο νέος Ναός ξεχωρίζει από το γεγονός πως κάθε πλευρά του έχει διαφορετική όψη. Πρόκειται για έναν μοναδικό σύγχρονο ναό στον ορθόδοξο κόσμο, που έρχεται κατευθείαν από το... Βυζάντιο.

Η μέχρι το τέλος της λίμνης Κερκίνης παράπλευρη διαδρομή, μας έκανε να συλλογιστούμε πως όταν ο δρόμος του πηγαϊμού είναι υπέροχος, δεν χρειάζεται να νοιάζεσαι και τόσο για πού οδηγεί. Οδήγησε πάντως στο μαγευτικό ακρινό λιμανάκι της Κερκίνης, όπου και το ωραίο, πράγματι, ρεστοράν. Ένα πλούσιο τραπέζι μας περίμενε, όπου ο καθένας ήξερε τη θέση του. Και όχι μόνο... Υπήρξε πρόβλεψη και για έναν εξαιρετικό ακορντεονίστα και τραγουδιστή (τον γνωστό μας Τάσο, τον οποίο και ευχαριστούμε) που ξεσήκωσε τους εκδρομείς στο γλέντι.

Ευχαριστούμε τέλος θερμά τους εφόδρους Αξιωματικούς στο Οχυρό Ρούπελ για την από καρδιάς εμπειριστατωμένη ξενάγηση, καθώς και τις μοναχές του Ι. Ησυχαστηρίου που επιμελήθηκαν με ξεχωριστή φροντίδα τα της παραμονής μας εκεί.

Πολυαγάπητα ήταν όλα τα μέρη που επισκεφτήκαμε. Αξιοσημείωτη η συμμετοχή επτά μελών του Δ.Σ. και η εμφανής δραστηριοποίησή τους για την άψογη εκτέλεση του προγράμματος. Η οργάνωση της εκδρομής υπήρξε άριστη, αφού προβλέφθηκε και τηρήθηκε και η τελευταία λεπτομέρεια.

Από το Δ.Σ. μετείχαν οι κ.κ. Ιωάννης Κοτσάνης, Κοκόνη Ζαμπόκα, Αστέριος Λυρτζής, Αβραάμ Παπαδόπουλος, Πηγή Βενετσανάκη, Απόστολος Στρατής και Αγγέλα Μητσιά. (Φώτο σελ. 30)

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΥΓΕΙΑΣ, 13/11/2024

Την Τετάρτη 13 Νοεμβρίου ώρα 19.00 πραγματοποιήθηκε στην Εστία του Συλλόγου Βρασίδια Κυργιαφίνης, εκδήλωση Υγείας με θέμα: Καρδιολογικά Νοσήματα- Πρόληψη και αντιμετώπιση. Ομιλητές ήταν οι ειδικοί καρδιολόγοι: κ. Παύλος Ρούσκας Διδάκτωρ Ιατρικής-Ακαδημαϊκός Υπότροφος Α.Π.Θ. Ιατρεία καρδιακής Ανεπάρκειας Α καρδιολογικής κλινικής ΑΧΕΠΑ και ο κ. Δημήτριος Κρικίδης MD, MSC Επιστημονικός συνεργάτης Β Πανεπιστημιακής καρδιολογικής κλινικής Α.Π.Θ. Ιπποκράτειο Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης

Το πολυπληθές ακροατήριο, μέλη και φίλοι του Συλλόγου, παρακολούθησαν με μεγάλο ενδιαφέρον τους παραπάνω νέους επιστήμονες, οι οποίοι με σαφήνεια και απλότητα ανέπτυξαν το ενδιαφέρον αυτό θέμα Υγείας, ταυτόχρονα με την προβολή διαφανειών. Στη συνέχεια απάντησαν με λεπτομέρειες στις πολλές ερωτήσεις που ακολούθησαν. Ήταν μία άρτια οργανωμένη εκδήλωση με μεγάλο ενδιαφέρον.

Μετά το τέλος της διάλεξης και των ερωτήσεων, η μικτή χορωδία του Παγγαλκιδικού υπό την διεύθυνση του κ. Στέφανου Κωφίδη απέδωσε με εξαιρετική επιτυχία 3 τραγούδια και καταχειροκροτήθηκε από τους παρευρισκομένους. Την διάλεξη συντόνισε η Αντιπρόεδρος του Παγγαλκιδικού κ. Κοκόνη Ζαμπόκα, η οποία και επέλεξε τους ομιλητές, που γοήτευσαν τους παρευρισκομένους.

Ακολούθησε κέρασμα, προσφορά του Παγγαλκιδικού.

Το Δ.Σ. του Παγγαλκιδικού ευχαριστεί θερμά τους Ιατρούς Δημήτρη Κρικίδη και Παύλο Ρούσκα για την σπουδαία και επίκαιρη διάλεξη. Τα μέλη της χορωδία του Συλλόγου και τον χοράρχη, τους συντελεστές της εκδήλωσης, τον κ. Κων/νο Τσολοδήμο, υπεύθυνο του ήχου και της προβολής διαφανειών και όλους που παρευρέθηκαν. (φωτ. σελ. 31)

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΜΝΗΜΗΣ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΤΑ ΒΡΑΣΤΑΜΑ, 24/11/2024

Την Κυριακή 24 Νοεμβρίου, στον Ιερό Ναό Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στα Βράσταμα, τελέστηκε θρησκευτικό μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως των ψυχών των μελών του Δ.Σ. και όλων των μελών του Παγγαλκιδικού Συλλόγου από την ίδρυσή του, το 1903, μέχρι σήμερα.

Το πρωί, ένα Λεωφορείο με μέλη και φίλους του Συλλόγου, με υπέροχο καιρό, παρά το κρύο, ξεκίνησαν από την Θεσσαλονίκη για τα Βράσταμα, προκειμένου να συμμετέχουν στην Θεία Λειτουργία και το μνημόσυνο.

Μετά το τέλος της Θείας Λειτουργίας, ο πρόεδρος του Παγγαλκιδικού αναφέρθηκε στην σημασία του μνημόσυνου και αιτιολόγησε την επιλογή των Βραστάμων για την τέλεση του (είναι η ιδιαίτερη πατρίδα του αείμνηστου Βρασίδια Κυργιαφίνη, του επί 15 χρόνια προέδρου και αναμορφωτή του συλλόγου).

Στην συνέχεια αναφέρθηκε σε συντομία στο έργο του Βρασίδια τον οποίον αποκάλεσε οραματιστή και ταυτόχρονα δημιουργό σημαντικών έργων που έγιναν επί προεδρίας του (1993-2008), που θα μαρτυρούν την μεγάλη προσφορά του προς τον Σύλλογο, την Χαλκιδική, την Μακεδονία.

Μετά το μνημόσυνο προσφέρθηκε καφές και κεράσματα στην αίθουσα του Ναού.

Την σεμνή τελετή τίμησαν με την παρουσία τους ο Βουλευτής Χαλκιδικής Ιωάννης Γιώργος, ο πρόεδρος των συνταξιούχων δημοσί-

ων υπαλλήλων Κεντρικής Μακεδονίας και πρώην αντιπρόεδρος του Παγγαλκιδικού Τριαντάφυλλος Οικονόμου μέλη του Παγγαλκιδικού και κάτοικοι των Βραστάμων, τους οποίους και ευχαριστούμε θερμά. Από τον Παγγαλκιδικό Σύλλογο, εκτός του προέδρου Ι. Κοτσάνη παρευρέθηκαν ο ταμίας Α. Παπαδόπουλος, ο οποίος προετοίμασε το μνημόσυνο και τα μέλη Α. Στρατής, Α. Μητσιά, Β. Αλεξάνδρου.

Μετά το μνημόσυνο και το κέρασμα, στο κέρασμα μας από την πρωτεύουσα του Νομού, επισκεφτήκαμε το ανακαινισμένο Αρχαιολογικό Μουσείο Πολυγύρου και εντυπωσιαστήκαμε από τα εκθέματά του. (Φωτ. σελ. 34)

Στη συνέχεια στο Παλαιόκαστρο, στο εστιατόριο Στέκι απολαύσαμε υπέροχο γεύμα. Νωρίς το απόγευμα έγινε η επιστροφή με έντονη την αίσθηση της εκπλήρωσης ενός ιερού χρέους.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΜΕ ΘΕΜΑ "Ο ΕΡΩΤΟΚΡΤΙΤΟΣ" ΤΟΥ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ, 7/12/2024

Στις 7/12/2024 πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα «Ναύαρχος Βότσης», στην Κηφισιά, μια ενδιαφέρουσα εκδήλωση με συνεργασία του Παγγαλκιδικού Συλλόγου και του Π.Σ. Κασσανδρείας «Η ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ» με θέμα: «Ο Ερωτόκριτος του Βιντζέζου Κορνάρου». Την εκδήλωση επιμελήθηκε η κ. Παντέρη Βασιλική, φιλόλογος, και συνδύασε με αρμονικό τρόπο και τη θεωρητική προσέγγιση του χαρακτηριστικού αυτού έργου της ελληνικής κουλτούρας και τη δραματοποίηση αποσπασμάτων από διαλόγους του έργου στην αυθεντική γλώσσα, καθώς και τα μελοποιημένα αποσπάσματα από γνωστούς συνθέτες.

Κι έτσι το κοινό απόλαυσε μια εξαιρετική φιλολογική – καλλιτεχνική εκδήλωση και παράλληλα γνώρισε – κατά κάποιο τρόπο – ένα εμβληματικό έργο του νεοελληνικού λόγου, που θα ήταν δύσκολο για τους πολλούς να το προσεγγίσουν αλλιώς, αφού αριθμεί 10.012 στίχους και σε γλώσσα που δεν είναι οικεία για τους περισσότερους.

Φάνηκε μέσα από την παρουσίαση ότι το έργο είναι διαχρονικό, ζωντανό, αφού εμπνέει και σύγχρονους δημιουργούς να το μελοποιούν, ακολουθώντας νέους μουσικούς δρόμους. Πέρασε κάπως στο υποσυνείδητό μας σαν τα δημοτικά τραγούδια και είναι παρόν σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής μας, δηλαδή στη χαρά, στο πένθος, στα γλέντια μας στους έρωτές μας και γενικά στον κύκλο τα γυρίσματα, καθώς η μοίρα μας φέρνει τα πάνω – κάτω και πάλι από την αρχή. Κι αυτό δείχνει την αξία του.

Μέσα από το έργο προβάλλονται ατομικές και κοινωνικές αξίες όπως η φιλία, ο σεβασμός στους γονείς, η υπομονή, η σταθερότητα των συναισθημάτων, αλλά κατά βάση το θέμα έχει να κάνει με τον έρωτα δύο νέων από διαφορετική κοινωνική τάξη και με την αντίδραση που συναντούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον, που όμως η δύναμη του έρωτά τους τους οδηγεί σε νίκη, σε αισιόδοξη στάση ζωής.

Ως Παγγαλκιδικός Σύλλογος αποκομίσαμε μία ξεχωριστή και ευχάριστη εμπειρία από την συνεργασία αυτή και το κοινό, όπως φάνηκε από τις αντιδράσεις του, ενθουσιάστηκε.

Το Δ.Σ. του Παγγαλκιδικού συγχαίρει θερμά και ευχαριστεί την φιλόλογο κ. Βασιλική Παντέρη που επιμελήθηκε την εκδήλωση, τα μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου Κασσάνδρειας "Η ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ" που την πλαισίωσαν, καθώς και το Κρητικό μουσικό σχήμα με το λαούτο, την λύρα και τα κρουστά. Επίσης ευχαριστεί το πολυπληθές ακροατήριο που κατέκλυσε την αίθουσα του θεάτρου, μέλη και φίλους του Παγγαλκιδικού, αλλά και τους πολλούς Κασσανδρινούς που

παρειαρέθηκαν. (φωτ. σελ. 32)

Ευελπιστούμε και σε νέες συνεργασίες.

ΔΙΑΛΕΞΗ ΜΕ ΘΕΜΑ: Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΗΛΙΑΚΟΥ ΜΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, 12/12/2024

Την Πέμπτη 12 Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκε στην Εστία μας διάλεξη με θέμα. Το εγγύς Διαστημικό περιβάλλον - Η γέννηση του ηλιακού μας συστήματος, από τον ομότιμο καθηγητή της Αστροφυσικής του Α.Π.Θ. κ. **Σταύρο Αυγολούπη**. Η διάλεξη βασίστηκε στην έκδοση του νέου παιδικού βιβλίου του καθηγητή με τον ίδιο τίτλο.

Ο ομιλητής επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του Παγχαλκιδικού Λόγου, παρέσυρε με το σαγηνευτικό του λόγο, το πολυπληθές ακροατήριο στον κόσμο του σύμπαντος. Ανέλυσε τα μυστήρια της δημιουργίας του ηλιακού μας συστήματος, αναφερόμενος με ξεχωριστό τρόπο και στην μυθολογία. Με τις εντυπωσιακές εικόνες που προέβαλε στην οθόνη, αιχμαλώτισε για μια και πλέον ώρα το ενδιαφέρον του ακροατηρίου, το οποίο άφωνα παρακολουθούσε την ανάλυση των μυστηρίων του σύμπαντος. Είναι γεγονός ότι από τα πολύ αρχαία χρόνια ο άνθρωπος νιώθει ένα απέραντο θαυμασμό και μια γλυκιά γαλήνη, καθώς παρατηρεί τον έναστρο ουρανό και αποξεχνιείται στις μεγαλειώδεις λεωφόρους των σπειρών του Γαλαξία.

Μετά το τέλος της εκδήλωσης ο καθηγητής απάντησε σε πολλές ερωτήσεις των παρευρισκομένων.

Το ομιλητή παρουσίασε, με ξεχωριστή επιτυχία, ο Γεν. Γραμματέας του Παγχαλκιδικού, κ. Αστέριος Λυρτζής, ο οποίος εκτός από το πλούσιο βιογραφικό του συγγραφέως, αναφέρθηκε και στην συμβολή του στην ανέγερση του Ανδριάντα του Αριστοτέλη στο Α.Π.Θ. από τον Παγχαλκιδικό καθώς και στην συμμετοχή του στο Διεπιστημονικό Κέντρο Αριστοτελικών Μελετών.

Την εκδήλωση έκλεισε ο πρόεδρος του Δ.Σ. κ. Ιωάννης Κοτσάνης με επαίνους και ευχαριστίες προς τον κ. Αυγολούπη άλλα και προς όλους τους παρευρισκομένους μέλη και φίλους του Παγχαλκιδικού. Ιδιαίτερα ευχαρίστησε τον ομιλητή για την διάλεξη-παρουσίαση του βιβλίου, αλλά και για την ποικίλη προσφορά του όχι μόνο στην επιστήμη της Αστρονομίας, αλλά και στην κοινωνία ολόκληρη με τις πολλές ομιλίες και ενημερώσεις που πραγματοποιεί πρόθυμα σε όλη την Ελλάδα. (Φωτ. σελ. 31)

Ακολούθησε λιτό κέρασμα από τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟ

Την Πέμπτη 19/12/2024 και ώρα 7.00μ.μ. πραγματοποιήθηκε στην Εστία μας " Βρασίδια Κυργιαφίνης" η παραδοσιακά καθιερω-

μένη εκδήλωση, στην οποία παρουσιάστηκε η αποκαλυπτική και διαχρονική έννοια των Χριστουγέννων. Η αίθουσα στολίστηκε εγκαίρως με επιμέλεια και ιδιαίτερο γούστο από τις κυρίες, μέλη του Δ.Σ., Κοκό Ζαμπόκα, Αγγέλα Μητσιά και Πηγή Βενετσανάκη για να υποδεχθούν με αγάπη τα μέλη και τους φίλους του Παγχαλκιδικού Συλλόγου. Ομιλητές της βραδιάς ήταν η **Dr. Μαρία Καραμπατάκη**, φιλόλογος και ο Ομότιμος Καθηγητής Αστροφυσικής του Α.Π.Θ. κ **Σταύρος Αυγολούπη**.

Η κ. Καραμπατάκη αναφέρθηκε με τρόπο εκλαϊκευμένο και κατανοητό στο βαθύτερο νόημα των Χριστουγέννων με μια σαφή θεολογική προσέγγιση. Ο κ. Αυγολούπη, μας μίλησε για το Άστρο των Χριστουγέννων από την ματιά της σύγχρονης Αστρονομίας. (Μέρος της ομιλίας του κ. Αυγολούπη μπορείτε να διαβάσετε στο άρθρο του στη σελ. 3 του παρόντος τεύχους) Και οι δύο ομιλητές σαγήνευσαν και καθήλωσαν το πολυπληθές ακροατήριο.

Η χορωδία του Παγχαλκιδικού υπό την διεύθυνση του Στέφανου Κωφίδη απέδωσε με ιδιαίτερη επιτυχία Χριστουγεννιάτικα και Πρωτοχρονιάτικα Τραγούδια και ενίσχυε την συμμετοχικότητα του κοινού. Η Αντιπρόεδρος του Συλλόγου κ. Κοκό Ζαμπόκα αναφέρθηκε σύντομα και με ξεχωριστό τρόπο στα έθιμα της Μακεδονίας και ιδιαίτερα της Χαλκιδικής. Παρουσίασε δε και το Χριστόψωμο που η ίδια παρασκεύασε, το οποίο αργότερα προσφέρθηκε και καταναλώθηκε από τους παρευρισκομένους. Τέλος ο Κώστας Τσολοδήμος, όπως πάντα, κατέκλυσε τον χώρο της Εστίας με Χριστουγεννιάτικα τραγούδια του κόσμου και της πατρίδας μας, που απέδωσε με ξεχωριστή ευαισθησία και επιτυχία η Μαρία Συρμαλόγλου.

Το πρώτο μέρος της εκδήλωσης έκλεισε με ευχές και ευχαριστήρια από τον Πρόεδρο του Παγχαλκιδικού στους ομιλητές, την Χορωδία και τον δάσκαλο, το μουσικό σχήμα, τα άτομα που επιμελήθηκαν την αίθουσα και βοήθησαν στην οργάνωση της εκδήλωσης, καθώς και όλους τους παρευρισκομένους.

Το δεύτερο μέρος περιελάμβανε κέρασμα του Παγχαλκιδικού που προσέφεραν κυρίες, στους καθήμενους μέλη και φίλους του Συλλόγου, με την συνοδεία γνωστών τραγουδιών από την Μουσική παρέα του Κώστα Τσολοδήμου. Σε κλίμα εορταστικής ευωχίας και ανταλλαγές ευχών έκλεισε περίπου στις 23.00 η αυλαία της υπέροχης αυτής γιορτής. Την εκδήλωση, παρουσίασε με ξεχωριστή επιτυχία και με αναφορές στο Πνεύμα των Χριστουγέννων το μέλος του Δ.Σ. κ Πηγή Βενετσανάκη-Θασίτου.

Στην εκδήλωση παρειαρέθηκαν η Βουλευτής Χαλκιδικής κ. Μάλαμα, η Αντιπεριφερειάρχης κ. Ζωγράφου, ο επίτιμος πρόεδρος του Παγχαλκιδικού κ. Καρτσιώτης, σύσσωμο το Δ.Σ. του Συλλόγου και πλήθος μελών και φίλων του Παγχαλκιδικού. (Φωτ. σελ.27)

* * *

ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΙΩΤΩΝ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΜΑΛΤΑ 21-25/10/2024

Ακόμη μια καταπληκτική πενήμερη αεροπορική εκδρομή πραγματοποίησε ο Σύλλογος Απανταχού Ταξιαρχιωτών στη Μάλτα 21-25/10/2024.

Την 1η μέρα επισκεφθήκαμε την πρωτεύουσα του τάγματος των Ιπποτών του Αγ. Ιωάννη, τη Βαλέτα, την περίφημη και μοναδική

καστρούπολη, με ιδιαίτερη ιστορική σημασία. Η Βαλέτα είναι μία μοναδική καστρούπολη, με ιδιαίτερη ιστορική σημασία και απίστευτη ομορφιά. Στην περιήγηση μας είδαμε τη Βουλή, το Προεδρικό Μέγαρο, θαυμάσαμε τους κήπους Μπαράκα, και είδαμε την πανοραμική θέα των δύο φυσικών λιμανιών της Μάλτας και των τριών ιστορικών πόλεων που συνδέονται με τις δύο μεγάλες πολιορκίες του 1565 και 1942. Επισκεφτήκαμε το παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου και τον κα-

θεδρικό ναό του Αγίου Ιωάννη, τον πιο εντυπωσιακό ναό της Μάλτας και εξαιρετικό δείγμα μαλτέζικου μπαρόκ. Θαυμάσαμε δύο από τα πιο φημισμένα έργα του Καραβάτσιο τον «Αποκεφαλισμό του Ιωάννη του Βαπτιστή» και τον «Άγιο Ιερώνυμο».

Την 2η μέρα επισκεφτήκαμε το γεωγραφικό κέντρο της Μάλτας, με πρώτο σταθμό τον εντυπωσιακό καθεδρικό ναό της Μόστα με τον μεγαλύτερο τρούλο στο νησί και τον 3ο μεγαλύτερο στην Ευρώπη. Στη συνέχεια πήγαμε στο λόφο του Ραμπάτ στην πολιτεία Mdina (Μεδίνα), που είναι οχυρωμένη σε απόρθητο κάστρο και είχε διατελέσει στο Μεσαίωνα πρωτεύουσα του νησιού. Περιπατήσαμε στα πλακόστρωτα μεσαιωνικά δρομάκια και είδαμε τα κυριότερα σημεία της πόλης. Η μαγική της ατμόσφαιρα δεν έχει αλλοιωθεί από τα πλήθη τουριστών που συρρέουν εκεί. Στη βόλτα μας, θαυμάσαμε εντυπωσιακά πυργόσπιτα με χαρακτηριστικά περίτεχνα φανάρια, πετρόχιστα μοναστήρια και νορμανδικά παλάτια. Με την αρωγή της Unesco διατηρεί θαυμάσια μπαρόκ αρχιτεκτονική συνδυασμένη με αραβικά στοιχεία.

Την 3η μέρα ξεκινήσαμε για την ημερήσια εκδρομή στο μαγευτικό νησί Γκόζο. Πριν την επιβίβασή μας στο καράβι επισκεφτήκαμε ένα αξιοθέατο διαφορετικό από τα υπόλοιπα το πολυφωτογραφημένο Χωριό του Ποπάου (Popeye Village).

Πρόκειται ουσιαστικά για το μέρος που γυρίστηκε η ταινία "Ποπάου" με τον Ρόμπιν Γουίλιαμς το 1980 και το οποίο σήμερα λειτουργεί ως θεματικό πάρκο με τα σπίτια των χαρακτήρων, φανταστείτε κάτι σαν μια μικρή Ντίσνειλαντ. Έπειτα συνεχίσαμε την πορεία μας μέχρι το λιμάνι και επιβιβαστήκαμε στο ferry boat με προορισμό το Γκόζο. Η εξαιρετική ομορφιά του τοπίου, τα υπέροχα σπίτια και αγροκίες, η εναλλαγή των εικόνων που συναντήσαμε μας εντυπωσίασαν. Επισκεφτήκαμε τη σπηλιά της Καλυψούς, όπου παρέμεινε για επτά χρόνια ο Οδυσσεύς, την πρωτεύουσα Βικτόρια, με το περίφημο κάστρο και την παλιά πόλη και καταλήξαμε σε ένα όμορφο ψαροχώρι για μεσημεριανό φαγητό.

Την 4η μέρα ξεκινήσαμε για να γνωρίσουμε τις περιοχές των 3 πόλεων, την Κοσπίκουα, την Βιτοριόζα και την Σέγκλεα, έδρα των Ιωαννιτών Ιπποτών κατά την μεγάλη πολιορκία του 1565. Ένα μοναδικό σύμπλεγμα αρχιτεκτονικών κατασκευών κάστρων, κατοικιών και σημαντικών κτιρίων, τα οποία είναι κτισμένα σε μια υπέροχη θέση στο Μεγάλο Λιμάνι (Grand Harbour) και έχουν έντονες επιρροές από τους Φοίνικες, Ρωμαίους, Άραβες, Νορμανδούς, Ιωαννίτες Ιππότες και τους Βρετανούς. Από τις επάλξεις τους απολαύσαμε την μαγική θέα της Βαλέτας και περιπλανηθήκαμε στα μεσαιωνικά στενά, με τα κτίρια της Ιερής εξέτασης, των μοναστηριών, την πλατεία των εκτελέσεων, κλπ. Επιστρέψαμε στη Βαλέτα με καραβάκι και ανεβήκαμε από την παραλία στους κήπους Μπαράκα με ασανσέρ, με υψομετρική διαφορά περίπου 50-60 μέτρων.

Την 5η μέρα μετά το πρωινό αναχωρήσαμε για το αεροδρόμιο και επιστροφή με τις καλύτερες εντυπώσεις και πέρα από τις προσδοκίες που είχαμε

Ένα ταξίδι όμορφο, άψογα οργανωμένο, χαλαρό, χωρίς του ασφυκτικούς χρόνους και πίεση των ταξιδιών. Ένα ταξίδι στον χρόνο, αλλά και στην πραγματικότητα, με πολύ τουρισμό και υψηλές υπηρεσίες. Ένας προορισμός που καλύπτει όλες τις ηλικίες και όλες τις προτιμήσεις.

Αστέρριος Λυτζής, Γ.Γ. Παγχαλκδικού Συλλόγου

Η ΑΡΝΑΙΑ ΓΙΟΡΤΑΣΕ ΤΑ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» ΤΗΣ

Η Αρναία ελευθερώθηκε 2 Νοεμβρίου 1912 μετά από 482 χρόνια σκλαβιάς. Την επέτειο εορτάζει η αρχοντική κωμόπολη κάθε χρόνο, με εκδηλώσεις τιμής και μνήμης, την ημέρα των Αγ. Αναργύρων εδώ και 41 χρόνια. Με απόφαση του Δ.Σ. το 1983, ύστερα από πρόταση του καθηγητή-ερευνητή κ. Δημ. Κύρου, καθιερώθηκε η απελευθέρωση της Αρναίας να εορτάζεται 1/11 την ημέρα εορτής των Αγίων Αναργύρων.

Την Παρασκευή, 1/11/2024, η ημέρα ξεκίνησε με τους ήχους της φιλαρμονικής. Μετά τη Θ. Λειτουργία, στην οποία χοροστάτησε ο Πανοσιολογιότατος Αρχιμανδρίτης π. Ιγνάτιος (Ο Σεβασμιότατος κ.κ. Θεόκλητος, ήταν στην ενθρόνιση του Μητροπολίτη Τριπόλεως) τελέστηκε Δοξολογία. Τον πανηγυρικό της ημέρας εκφώνησε ο κ. Ιωάννης Κοτσάνης Πρόεδρος του Παγχαλκδικού Συλλόγου "Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ". Ο ομιλητής παρουσίασε το ιστορικό πλαίσιο της απελευθέρωσης της Μακεδονίας και της Χαλκιδικής το 1912, και ενέταξε σε αυτό με λεπτομέρειες την απελευθέρωση της Αρναίας. Επίσης συνδύασε την εορτή των Αγ. Αναργύρων με τη λαμπρή ημέρα των ελευθεριών της κωμοπόλεως, αλλά και την ανέγερση του Ι.Ν. από τις γυναίκες της Αρναίας, το 1919.

Ακολούθησε περιφορά της εικόνας των Αγ. Αναργύρων. Αμέσως μετά, στο περικαλλές μνημείο, στην είσοδο της κωμοπόλεως, εψάλη επιμνημόσυνη δέηση και έγινε κατάθεση στεφάνων. (Φωτ. σελ.34)

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 203Η ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΟΥ «ΧΑΛΑΣΜΟΥ»

1. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «Η ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ»

Την παραμονή της επετείου του «ΧΑΛΑΣΜΟΥ», 13 Νοεμβρίου 2024, ο Πολιτιστικός σύλλογος της Κασσάνδρειας παρουσία της Δημάρχου κας Αναστασίας Χαλκιά, του Προέδρου της Τοπικής κοινότητας κου Παντελή Χατζηανδρέου, της Δημοτικής συμβούλου Κας Φωτεινής Μιζογλου και μελών του συλλόγου, παρουσίασε στο αμφιθέατρο του 1ου Δημοτικού Σχολείου την πολυθεματική εκδήλωση «Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ 1821».

Η εκδήλωση περιελάμβανε το χρονικό του αγώνα, την τεκμηρίωση των γεγονότων, απαγγελίες ποιημάτων που αναφέρονταν στο «ΧΑΛΑΣΜΟ», χορούς και τραγούδια σχετικούς με τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν κατά την περίοδο του «ΧΑΛΑΣΜΟΥ».

Την εκδήλωση οργάνωσε ο Λαογραφικός τομέας του συλλόγου και συμμετείχαν: Ο Λεωνίδας Μουλαγιαννίδης ως διοργανωτής της εκδήλωσης, ο Απόστολος Στρατής και Χρήστος Καραβασιλής που παρουσίασαν το χρονικό και την τεκμηρίωση του αγώνα, το παραδοσιακό Χορευτικό τμήμα, η Χορωδία, η Στέλλα Παπαγιάννη και η Χριστίνα Πόπη μέλη της θεατρικής ομάδας για τις απαγγελίες, και η παραδοσιακή ορχήστρα του συλλόγου με τους Λεωνίδα Μουλαγιαννίδη τραγούδι και κρουστά, Κώστα Αργύρογλου κλαρίνο και Κωνσταντίνο Μουλαγιαννίδη κιθάρα. (Φωτ. σελ. 33)

Στο τέλος της εκδήλωσης ο Πολιτικός Μορφωτικός σύλλογος Κασσανδρινών Θεσσαλονίκης μοίρασε δωρεάν τα παρακάτω βιβλία και CD: «ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ ΤΟ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1821», «Τραγούδια για το Χάψα και άλλα Χαλκιδικιώτικα» εκδόσεις του συλλόγου, «ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ» του Απόστολου Στρατή.

2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΗΝΟΥ

Ο πολιτιστικός σύλλογος Κασσανδρινού διοργάνωσε στην αίθουσα του Πολιτιστικού συλλόγου την 16η Νοεμβρίου 2024, ένα αφιέρωμα με θέμα: «ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ».

Την εκδήλωση επιμελήθηκε ο δάσκαλος Χρήστος Καραβασιλής και την παρουσίασε με τη συνεργασία μελών του Δ.Σ. και φίλων του Συλλόγου.

Στην αρχή της εκδήλωσης έγινε μικρή αναφορά στην προεπαναστατική Κασσάνδρα και στην συνέχεια στο ιστορικό της επανάστασης στη Χαλκιδική και του χαλασμού της Κασσάνδρας.

Η εκδήλωση περιελάμβανε ακόμη απαγγελίες ποιημάτων, που αναφέρονται στα γεγονότα που διαδραματίστηκαν την εποχή εκείνη και έκλεισε με το ανάλογο μουσικό αφιέρωμα.

Την παρακολούθησαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον οι κάτοικοι του Κασσανδρινού και άλλοι προσκεκλημένοι.

Απόστολος Στρατής

Μέλος ΔΣ Παγχαλκιδικού συλλόγου «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Η 203η ΕΠΕΤΕΙΟΣ

ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ

Με κάθε λαμπρότητα τιμήθηκε την Πέμπτη, 14 Νοεμβρίου, η επέτειος του Ολοκαυτώματος της χερσονήσου Κασσάνδρας του 1821 στη Νέα Ποτίδαια.

Το πρωί τελέστηκε Θεία Λειτουργία και Δοξολογία στον Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου της Ποτίδαιας, ιερουργούντος του σεβασμιότατου μητροπολίτου Κασσανδρείας κ.κ. Νικοδήμου. Ο πανηγυρικός της ημέρας εκφωνήθηκε από τον εκπαιδευτικό του Δημοτικού Σχολείου Ν. Φώκαιας Απόστολο Κρασιά. Στη συνέχεια, αρχές και μαθητές μετέβησαν στο μνημείο των πεσόντων, όπου εψάλη επιμνημόσυνη δέηση και έγινε κατάθεση στεφάνων.

Ακολούθησε παρέλαση των μαθητών, στον κεντρικό δρόμο της Ποτίδαιας, ενώ παιάνιζε η φιλαρμονική του Δήμου Κασσάνδρας.

Στις εκδηλώσεις παρέστησαν οι βουλευτές Χαλκιδικής, Ιωάννης Γιώργου και Κυριακή Μάλαμα, η αντιπεριφερειάρχης Κατερίνα Ζωγράφου, οι δήμαρχοι: Κασσάνδρας, Αναστασία Χαλκιά και Ν. Προποντίδας, Μανώλης Καρράς, περιφερειακοί και δημοτικοί σύμβουλοι, εκπρόσωποι φορέων και πλήθος κόσμου. (Φωτ. σελ. 33)

Τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι το μέλος του Δ.Σ. Απόστολος Στρατής.

Ο εορτασμός γίνεται, ανελλιπώς, κάθε χρόνο, μετά την έκδοση του σχετικού Β.Δ. το 1967, που αναγνώριζε το ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ και τη σφαγή 10.000 Ελλήνων στην περιοχή της χερσονήσου, ενώ η 14η Νοεμβρίου ορίστηκε ως ημέρα μνήμης.

Ιστορικό σημείωμα: Μετά από έναν εξάμηνο αγώνα με πολλές μάχες, στις οποίες οι Οθωμανοί έχασαν περίπου 15.000 άνδρες, σύμφωνα με τον κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια, στο διατείχισμα της σημερινής Ν. Ποτίδαιας, ο Μεχμέτ Εμίν (Λουμπούτ Πασάς), Κυβερνήτης της Θεσσαλονίκης, ο ίδιος επικεφαλής 14.000 στρατού, ιππικού και πυροβολικού, επιτέθηκε στους εναπομείναντες 300-400 αμυνόμενους, οι οποίοι είχαν εξαντληθεί από τον μακροχρόνιο αγώνα και δεν διέθεταν επαρκή πυρομαχικά, και κατάφερε να διαβεί τον ισθμό και να βρεθεί στα μετόπισθεν των αγωνιστών.

Οι μάχες, που ακολούθησαν στον ισθμό αλλά και στο εσωτερικό της χερσονήσου, αποδεκάτισαν τους επαναστάτες, οι οποίοι προσπα-

θησαν να κρατήσουν τα στίφη των Οθωμανών, για να δώσουν την ευκαιρία στις οικογένειές τους να επιβιβαστούν στα λιγοστά πλοία που υπήρχαν για τις Σποράδες και το Άγιο Όρος.

Οι Οθωμανοί και οι Εβραίοι που συμμετείχαν στον στρατό του Μεχμέτ Εμίν, για 15 ημέρες, με την άδεια του Λουμπούτ Πασά, ξεχύθηκαν σε όλα τα χωριά της Κασσάνδρας, έσφαξαν τους κατοίκους, αιχμαλώτισαν γυναίκες και παιδιά που πούλησαν στα σκλαβοπάζαρα, πυρπόλησαν όλα τα σπίτια, λεηλάτησαν περιουσίες.

Ο τόπος ερήμωσε για πολλά χρόνια. Οι λιγοστοί Κασσανδρινοί που επέζησαν του «ΧΑΛΑΣΜΟΥ», όπως ονόμασαν οι Κασσανδρινοί το ολοκαύτωμα της Κασσάνδρας, είτε έφυγαν με τα πλοία είτε κρύφτηκαν στα δάση για μεγάλο διάστημα. Ο τόπος για μήνες κάπνιζε από τις πυρπολήσεις των κατακτητών. Η Κασσάνδρα ερημώθηκε. Ήταν το πρώτο ολοκαύτωμα του αγώνα του 1821.

Μετά την πτώση της Κασσάνδρας έσβησε κάθε επαναστατική κίνηση στη Χαλκιδική και το Άγιο Όρος. Ο φόρος αίματος για τους Χαλκιδικιώτες ήρωες της επανάστασης της Χαλκιδικής ήταν τεράστιος.

Η ιστορική μνήμη και η γνώση των γεγονότων που διαδραματίστηκαν στον τόπο μας, αυτήν την ταραγμένη περίοδο, μας δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσουμε τους προγόνους μας, που έζησαν σ' αυτόν τον μαρτυρικό τόπο και να εκτιμήσουμε την τεράστια θυσία τους για την λευτεριά του τόπου μας. (Φωτ. σελ. 33)

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΡΙΓΛΙΑΝΩΝ

Τον Ευεργέτη και Σωτήρα των Τριγλιανών, Φίλιππο Καβουνίδη, τίμησε όπως κάθε χρόνο, ο Σύλλογος των Απανταχού Τριγλιανών και το Παράρτημα Συλλόγου Απανταχού Τριγλιανών.

Το πρωί της Κυριακής 10 Νοεμβρίου 2024 τελέστηκε θεία λειτουργία, Επιμνημόσυνη Δέηση και κατάθεση στεφάνων στην προτομή του Φιλίππου Καβουνίδη, στην πλατεία της Ν. Τρίγλιας, παρουσία του Βουλευτού Χαλκιδικής κ. Ι. Γιώργου του Δημάρχου του Δήμου Νέας Προποντίδας κ. Μανώλη Καρρά και εκλεκτών προσκεκλημένων, ανάμεσα στους οποίους ο εγγονός του Φιλίππου Καβουνίδη, ο κ. Φίλιππος Καβουνίδης μετά της συζύγου του καθώς και Τριγλιανοί από την Ραφήνα Αττικής, με τον πρόεδρο του εκεί Συλλόγου των Τριγλιανών, τον κ. Γιώργιο Κική.

Ακολούθησε ομιλία με θέμα "Φίλιππος Καβουνίδης, ο Ευεργέτης και Σωτήρας των Τριγλιανών" με ομιλήτρια την Βαλέρια Σωτηριάδου-Κοντοπούλου, στην αίθουσα Παραρτήματος Συλλόγου των Απανταχού Τριγλιανών. Η Δημοτική Χορωδία Νέας Τρίγλιας, με υπεύθυνη την Χρυσή Μπαρμπή-Σαράφη, έκλεισε την εκδήλωση με Μικρασιάτικα τραγούδια.

Περίληπτικά αναφέρουμε ποιος ήταν ο Φίλιππος Καβουνίδης.

Ο Φίλιππος Ε. Καβουνίδης γεννήθηκε το 1875 στην Τρίγλια Βιθυνίας, Μικράς Ασίας. Από την ηλικία των 5 χρόνων, έμεινε ορφανός με τον μικρό του αδελφό Βασίλη. Από μικρό παιδί ένοιωσε προστάτης της οικογένειες.

Έξυπνος, εργατικός αλλά και διορατικός, απέκτησε κατάστημα πολύ νέος. Ανέλαβε πρακτορεύσεις πλοίων, γνώρισε και αγάπησε τα βαπόρια, και πολύ νέος απέκτησε ένα πλεούμενο που το ονόμασε "ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ".

Σε ηλικία 26 ετών παντρεύτηκε την Αικατερίνη Καλαφάτη, την μικρότερη αδελφή του Αγίου Χρυσοστόμου, Μητροπολίτη Σμύρνης, και απέκτησε μαζί της 6 παιδιά. Ασχολήθηκε με το εμπόριο και την

ναυτιλία, όπου και διέπρεψε.

Το 1912 απέκτησε το πρώτο του ατμόπλοιο το "ΤΡΙΓΛΙΑ" και το δρομολόγησε στην γραμμή Κωνσταντινούπολη - Κίο - Μουδανιά - Τρίγλια. Το 1914 απέκτησε το δεύτερο ατμόπλοιο, το "ΓΝΩΣΙΘΕΑ" δίνοντάς του το όνομα της μητέρας του.

Με το ατμόπλοιο "ΤΡΙΓΛΙΑ", την εποχή των Βαλκανικών Πολέμων, φυγάδευε πολλούς Τριγλιανούς στην Ελλάδα ώστε να αποφύγουν την στράτευση στον Τουρκικό Στρατό και να ενταχθούν στον Ελληνικό Στρατό. Για τον λόγο αυτόν οι Τούρκοι τον επικήρυξαν και τον καταδίκασαν σε θάνατο.

Όταν οι Τριγλιανοί με τον τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, το 1918, γύρισαν από την εξορία στην Προύσα, βρήκαν τα νοικοκυριά τους λεηλατημένα και τα σπίτια τους ρημαγμένα, δέχτηκαν από τον Φίλιππο Καβουνίδη μάλλινα υφάσματα για να ντυθούν και κεραμίδια και τζάμια για να αποκαταστήσουν τις ζημιές των σπιτιών τους.

Το 1922 διέθεσε τα πλοία του για να μεταφέρει τους καταδιωκόμενους συμπατριώτες του και όχι μόνο, στην Ελλάδα. Με κίνδυνο να συλληφθεί, πέρασε από τις εκκλησίες της γενέτειράς του, και πήρε μαζί του τις θαυματουργές εικόνες, "Παναγία η Παντοβασίλισσα", και την ψηφιδωτή εικόνα, μεγάλης αρχαιολογικής αξίας, "Παναγία η Επίσκεψις", τα Ευαγγέλια, τα ιερά σκεύη και άμφια και τα παρέδωσε στην ελληνική κυβέρνηση. Η Παναγία Παντοβασίλισσα βρίσκεται στον ομώνυμο ναό της Ραφήνας και η Παναγία Επίσκεψις κατέχει περίοπτη θέση στο Βυζαντινό Μουσείο των Αθηνών.

Μετά την καταστροφή του 1922 αναγκάστηκε να φύγει από την Κωνσταντινούπολη και να εγκατασταθεί στον Πειραιά μόνιμα, όπου συνέχισε τις επιχειρήσεις του μέχρι το τέλος της ζωής του, το 1940.

Τα τελευταία χρόνια τα έζησε στην Ραφήνα και βοήθησε στην δημιουργία σχολείου, εκκλησίας κ.α., διαθέτοντας διάφορα ποσά.

Ο τάφος του στην Ραφήνα ψηλά σε ένα λοφίσκο, αγναντεύει τη θάλασσα της Μικράς Ασίας. Ο ίδιος είχε επιλέξει τον τόπο ταφής του.

Βαλέρια Κοντοπούλου

ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το νέο βιβλίο του Αντιστράτηγου ε.α. κ. **Στυλιανού Κυρίμη** από τον Άγιο Μάμα, επιλέκτου μέλους του Παγχαλκιδικού, σε εικονογραφημένη μορφή, **στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα**. Το βιβλίο αναφέρεται στην Επανάσταση της Χαλκιδικής το 1821 και μπορεί να αποτελέσει ένα ακόμη βοήθημα στους μαθητές των σχολείων της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, για την καλύτερη προσέγγιση της μεγαλειώδους εκείνης συμμετοχής της Χαλκιδικής στην Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Σημειώνουμε ότι ο κ. Κυρίμης ήταν ο εμπνευστής και σεναριογράφος των 2 DVD για την Επανάσταση του 1821 στην Χαλκιδική, τα οποία με πρωτοβουλία του Παγχαλκιδικού Συλλόγου διανεμηθήκαν σε όλα τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Χαλκιδικής.

Το Δ.Σ. συγχαίρει θερμά τον συγγραφέα.

Νέα μέλη του Συλλόγου εγγραφέντα μέχρι 20/12/2024

		Αρ.Μητρώου		Αρ.Μητρ.	
1.	Αναγνώστου Αικατερίνη	2050	8.	Κεχαγιάς Χ. Γεώργιος	2057
2.	Μπαλή Κυριακή	2051	9.	Γερονικολάου Δάφνη	2058
3.	π. Παΐσιος Σουλτανικάς	2052	10.	Σαμάνης Αστέριος	2059
4.	Μιχαλάκη Βασιλεία	2053	11.	Κοκκίτης Κων/νος	2060
5.	Στρίκου Χρυσούλα	2054	12.	Σανιδάς Ιωάννης	2061
6.	Κατσιαμούρη Μαρία	2055	13.	Σανιδά Ελένη	2062
7.	Καρακανδά Αγγελική	2056	14.	Μπλιούμη Αναστασία	2063
	Κασσάνδρεια			Αρναία	
	Αγ. Μάμας			Βράσταμα	
	Γαλάτιστα			Δουμπιά	
	Κασσάνδρεια			Άθυτος	
	Νεοχώρι			Κασσάνδρεια	
	Αρναία			Κασσάνδρεια	
	Αρναία			Κασσάνδρεια	

Σημ. Το Δ.Σ. καλωσορίζει με χαρά τα νέα μέλη και τα προσκαλεί σε ενεργό συμμετοχή στη ζωή και την δράση του Συλλόγου μας.

Π Ε Ν Θ Η

Έφυγε από τη ζωή:

• **Γιουζέπας Γεώργιος** Γεωπόνος από το Γομάτι. Επιλεκτό μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 905 και συχνή παρουσία στις εκδηλώσεις και εκδρομές του Παγχαλκιδικού.

Το Δ.Σ. απευθύνει θερμά συλλυπητήρια στους οικείους του μεταστάντος, ευχόμενο την εξ ύψους παρηγορία.

Σ.Σ.: Παρακαλούνται όλα τα μέλη, οι συγγενείς και οι φίλοι, να ειδοποιούν για εκδημιές μελών μας, ώστε να ενημερώνεται το Περιοδικό, και να παρίσταται, αν είναι δυνατόν, αντιπροσωπεία του Δ.Σ.

Αγιορείτικα νέα

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Σε προηγούμενα τεύχη παρουσιάσαμε και θα παρουσιάσουμε και σε επόμενα, στοιχεία από την ιστορία των Μοναστηριών, τις ιερές εικόνες, λοιπά κειμήλια καθώς τη λατρευτική ζωή των μοναχών του Αγίου Όρους. Σήμερα θα περιγράψουμε τη συνολική δομή του Αγίου Όρους.

Η Μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους αποτελείται από τα Μοναστήρια, τις Σκήτες, τα Κελιά, τις Καλύβες, τα Καθίσματα και τα Ησυχαστήρια.

Οι Ιερές Μονές (Μοναστήρια) είναι είκοσι και σήμερα πλέον είναι όλες κοινοβιακού χαρακτήρα. Οι Ιερές Μονές κατά την ιεραρχική τάξη είναι οι εξής: 1.Μεγίστης Λαύρας, 2.Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, 3.Ιβήρων, 4.Χιλανδαρίου, 5.Διονυσίου, 6.Κουτλουμουσίου, 7.Παντοκράτορος, 8.Ξηροποτάμου, 9.Ζωγράφου, 10.Δοχειαρίου, 11.Καρακάλλου, 12.Φιλοθέου, 13.Σίμωνος Πέτρα, 14.Αγίου Παύλου, 15.Σταυρονικήτα, 16.Ξενοφώντος, 17.Ιρηγορίου, 18.Εσφιγμένου, 19.Παντελεήμονος και 20.Κωσταμονίτου.

Οι Σκήτες διακρίνονται στις ιδιόρρυθμες και στις κοινοβιακές. Οι σκήτες μοιάζουν με αραιοκατοικημένα χωριά με οικήματα, τις λεγόμενες «Καλύβες», όπου στο μέσο βρίσκεται ο ναός (Κυριακόν). Το σύνολο των Καλυβών αποτελεί τη Σκήτη, που κατά μια ετοιμολογία σημαίνει τη συγκέντρωση ασκητών. Οι Σκήτες ιδρύθηκαν με άδεια της Μονής, που έχει επικυρωθεί από τον Πατριάρχη και λειτουργούν με κανονισμό εσωτερικής λειτουργίας, που εγκρίνεται από τη Μονή. Οι ιδιόρρυθμες Σκήτες έχουν προϊστάμενο τον Δικαίο που είναι αιρετός ετησίως ενώ στις κοινοβιακές Σκήτες ο Δικαίος είναι ισόβιος.

Οι αναγνωρισμένες από τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους Σκήτες είναι δώδεκα (σε παρένθεση οι Μονές στις οποίες υπάγονται):

1.Η Σκήτη της Αγ. Άννης (Μεγίστη Λαύρας), 2.Η Σκήτη του Αγ. Δημητρίου (Βατοπαιδίου, έρημος), 3.Η Σκήτη του Τιμίου Προδρόμου (Ιβήρων), 4.Η Σκήτη των Κουσκαλυβίων (Μεγίστη Λαύρας), 5.Η Νέα Σκήτη (Αγ. Παύλου), 6.Η Σκήτη του Ξενοφώντος (Ξενοφώντος), 7.Η Σκήτη του Αγ. Δημητρίου του Λάκκου (Αγ. Παύλου), 8.Η Σκήτη του Αγ. Παντελεήμονος (Κουτλουμουσίου), 9.Η Σκήτη Βογορόδιτσα (Αγ. Παντελεήμονος), 10.Η Σκήτη του Προφήτη Ηλία (Παντοκράτορος), 11.Η Σκήτη του Αγ. Ανδρέα ή Σεράγι (Βατοπαιδίου) και 12. Η Ρουμανική Σκήτη του Προδρόμου (Μεγίστης Λαύρας). Οι σκήτες δεν μπορούν να γίνουν μοναστήρια.

Τα Κελιά είναι σπίτια με έναν ναό και ένα κτίσμα στη περιοχή του Μοναστηριού. Το Μοναστήρι με πράξη του παραχωρεί το δικαίωμα ισόβιας διαβίωσης σε τρία πρόσωπα, από τα οποία ο ένας είναι ο Γέροντας και οι άλλοι δύο οι υποτακτικοί του. Και οι τρεις ζουν με τη δική τους εργασία, καλλιεργώντας τη γη που τους παραχωρείται ή ζωγραφίζοντας ή κατασκευάζοντας εργόχειρα κλπ. Αν μείνει το Κελί χωρίς μοναχούς το

παίρνει πίσω η Μονή.

Τα Καθίσματα είναι μικρά σπίτια (καλύβες), που έχουν παραχωρηθεί από τη Μονή σε ένα μόνο άτομο, που μονάζει εκεί ισόβια, παίρνοντας μάλιστα από τη Μονή και τη μερίδα του ψωμιού του.

Τα Ησυχαστήρια τέλος είναι καθίσματα σε τόπους έρημους και απρόσιτους, μακριά από τα μοναστήρια, σε σπηλιές που είναι σκαμμένες σε απόκρημνους και απάτητους βράχους. Ονομαστά είναι τα ησυχαστήρια (ασκηταριά) στους απόκρημνους βράχους, στα Καρούλια και στα Κατουνάκια που βρίσκονται στο απώτατο άκρο της χερσονήσου.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι το Άγιο Όρος είναι για την Ορθοδοξία ένας μοναδικός τόπος άσκησης σε όλη την Οικουμένη, καθώς σε αυτό ο μοναχός έχει να επιλέξει εάν θα μονάσει σε μοναστήρι, σε σκήτη, σε κελί ή αν θα ασκηθεί στην έρημο, γεγονός το οποίο δεν μπορεί να απαντηθεί σε κανένα άλλο μέρος στον κόσμο καθώς εκτός Αγίου Όρους συναντούμε σχεδόν αποκλειστικά τον μοναχισμό σε κοινοβιακά μοναστήρια.

Η Διοίκηση του Αγίου Όρους

Η διοίκηση του Αγίου Όρους, εκτός από τη χαλαρή σχέση που έχει με την Ελληνική Πολιτεία είναι αυτόνομη και ασκεί διοίκηση μέσω των παρακάτω φορέων:

1. Από την Ιερά Σύναξη, ως προς τη νομοθετική εξουσία. Η Ιερά Σύναξη είναι 20μελής και μετέχει σε αυτήν ο ηγούμενος της κάθε μονής με αρμοδιότητα να ψηφίζει κανονιστικές διατάξεις σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη.

2. Από την Ιερά Κοινότητα, ως προς τη διοικητική εξουσία. Η Ιερά Κοινότητα είναι και αυτή 20μελής και μετέχει σε αυτήν ένας γέροντας (εκλεγμένος) από κάθε μονή, με ετήσια θητεία και σκοπό να ασκεί χαλαρή συντονιστική εποπτεία. Η Ιερά Κοινότητα αποτελεί το κεντρικό, συλλογικό και διαρκές όργανο αυτοδιοίκησης του Αγίου Όρους, εδρεύει στις Καρνές και συνεδριάζει τρεις φορές την εβδομάδα και εκτάκτως όποτε παραστεί ανάγκη. Για την απαρτία της Ιεράς Κοινότητας απαιτείται η παρουσία των 2/3 των μελών της, δηλαδή 14 αντιπρόσωποι.

3. Από την Ιερά Επιστασία ως προς την εκτελεστική εξουσία. Η Ιερά Επιστασία είναι τετραμελής και συμμετέχουν όλα τα μοναστήρια διαδοχικά με το σύστημα των πέντε τετράδων όπως τις παρουσιάσαμε στο προηγούμενο 6ο τεύχος του περιοδικού μας.

Κάθε τετράδα αναλαμβάνει για ένα χρόνο την Επιστασία με τον εκπρόσωπο της πρώτης μονής από κάθε τετράδα (Μεγίστη Λαύρα, Βατοπαιδίου, Ιβήρων, Χιλανδαρίου και Διονυσίου) να καλείται Πρωτεπιστάτης. Οι τέσσερις επιστάτες μόνιμα στις Καρνές και ο καθένας έχει το ¼ της σφραγίδας εκτελώντας τις αποφάσεις της Ιεράς Κοινότητας.

Η Χ Ο Ρ Η Γ Ι Α

Χορηγός της έκδοσης του παρόντος 61ου τεύχους είναι

τα αδέρφια ΜΑΡΙΑ και ΚΑΙΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ

Ιατροί από την Αρναία

εις μνήμην των αδελφών τους επίσης ιατρών,

Ελένης και Γεωργίου Δημητρακούδη

καθώς και του συζύγου της Ελένης, Λεωνίδα Ξηροσαββίδη.

Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου

Ευχαριστεί

Εκ βαθέων τις δύο αδελφές Μαρία και Καίτη Δημητρακούδη

επίλεκτα μέλη του Συλλόγου μας για την ευγενική τους χειρονομία-χορηγία, με την οποία δίνουν την ευκαιρία για τη συνέχεια της έκδοσης του περιοδικού ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, που κυκλοφορεί ανελλιπώς από το 2009, και στοχεύει στην ενημέρωση και την καλλιέργεια των αναγνωστών του, καθώς και την ανάδειξη της ιστορίας, της παράδοσης και του πολιτισμού της Χαλκιδικής.

Υπενθυμίζουμε ότι τα τέσσερα αδέρφια Δημητρακούδη ήταν χορηγοί και του 17ου τεύχους του Παγχαλκιδικού Λόγου. Τους ευχαριστούμε διπλά.

Σημείωση. Ξακουστά είναι τα υφαντά της αείμνηστης μητέρας των τεσσάρων αδελφών χορηγών κυρίας Χαρίκλειας, τα οποία κοσμούν τις διάφορες εκθέσεις και τους στολισμούς της Αρναίας, και αποτελούν ακριβά κειμήλια του Λαογραφικού πλούτου της κωμόπολης, που εκφράζεται θαυμάσια στο Λαογραφικό της Μουσείο, το οποίο η ίδια η κυρία Χαρίκλεια εμπνεύσθηκε.

Αξιότιμες κ.κ. Μαρία και Καίτη Δημητρακούδη

Ευχαριστούμε θερμά

και εγγράφουμε τα ονόματά σας στον κατάλογο των χορηγών μας για παντοτινή ανάμνηση

Το Δ.Σ.

Βρέθηκε χορηγός για το επόμενο 62ο τεύχος

Χορηγός του 62ου τεύχους θα είναι το επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας

Γεώργιος Χαλκιάς, από τον Άγιο Νικόλαο, εις μνήμη της συζύγου του Νίκης Χαλκιά, από την Νικήτη.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου τον ευχαριστεί θερμά

ΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ

Από την αρχή (2009) μέχρι σήμερα, χορηγοί του Περιοδικού είναι:

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ. 1-4), ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 5-6),
ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΜΑΣΑΛΑ-ΜΟΥΣΤΟΥ (τ. 7), ΜΟΣΧΟΣ ΜΟΣΧΟΣ (τ. 8),
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ & ΟΛΥΜΠΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ (τ. 9), ΔΗΜΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ (τ. 10),
ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ (τ. 11), ΠΕΡΙΦ. ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 12),
ΚΩΝ. & ΑΦΡ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (τ. 13), ΔΗΜΟΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ (τ. 14),
ΜΑΓΔΑ ΚΕΚΕΡΗ-ΣΛΙΝΗ (τ. 15), ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (τ. 16),
ΕΛΛΗ, ΜΑΡΙΑ, ΚΑΙΤΗ & ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ (τ. 17),
ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (τ. 18), ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΙΧΟΣ (τ. 19),
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΙΝΩΝ & ΘΩΜΑΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ (τ. 20),
ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΓΛΟΥ (τ. 21), ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 22),
ΕΚΜΕ Α.Ε. Ι. & Β. ΚΑΡΥΩΤΗΣ (τ.23), ΠΑΥΛΟΣ ΔΕΑΣ (τ. 24),
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΑΒΑΤΟΥ (τ. 25),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 26), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 27),
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 28), ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΙΝΩΝ (τ. 29),
ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 30), ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΣΚΙΝΗΣ (τ. 31),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 32), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 33),
ΕΛΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ & ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΤΑΜΠΟΥΛΗ (τ. 34),
ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΑΣΤ. ΣΧΟΙΝΑΣ (τ. 35), ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ (τ. 36),
ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΥΜΠΗΣ (τ. 37), ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΤΣΑΚΝΗΣ (τ. 38),
ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΑΛΙΑΝΟΣ (τ. 39), ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ. 40),
ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ "ΒΑΛΜΑΣ" Ο.Ε. (τ. 41),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ & ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ-CONDITO Α.Ε.Β.Ε. (τ. 42),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ & ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΧΑ-ΠΑΛΙΟΥΡΑ (τ. 43),
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ (ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ) (τ. 44),
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 45),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 46), ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 47),
ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΖΙΚΑ-ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (τ. 48),
ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ Ν. ΚΑΤΣΑΜΟΥΡΗ-ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (τ. 49),
ΙΕΡΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΥΤΡΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 50), ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΤΑΣΙΟΣ (τ. 51),
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 52), ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΒΑΛΙΑΝΟΣ (τ. 53),
Γ.Γ. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (τ. 54),
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΤΡΑΤΗΣ (τ. 55), ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 56),
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΠΑΧΤΑΣ & ΔΕΣΠΟΙΝΑ Ι. ΠΑΧΤΑ (τ. 57),
ΜΑΡΙΑ ΜΠΟΥΛΑΚΗ - ΛΥΠΗΡΙΔΗ (τ. 58),
ΜΑΡΙΑ ΜΑΛΑΝΔΡΗ & ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΛΑΝΔΡΗΣ - ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ Ν. ΧΩΡΙΝΟΣ (τ. 59),
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 60),
ΜΑΡΙΑ & ΚΑΙΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ (τ. 61).**

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Έτος ιδρύσεως 1903

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2024

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

προς όλα τα μέλη του Συλλόγου

Θέμα: ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 19 του καταστατικού μας, καλούμε όλα τα ΤΑΚΤΙΚΑ μέλη του Συλλόγου, στην ετήσια Γενική Συνέλευση, που θα πραγματοποιηθεί στην Εστία του Συλλόγου μας "ΒΡΑΣΙΔΑΣ ΚΥΡΓΙΑΦΙΝΗΣ" την Κυριακή 19 Ιανουαρίου 2025 και ώρα 11.00', με τα παρακάτω θέματα:

- Εκλογή προεδρείου Γενικής Συνέλευσης
- Έκθεση πεπραγμένων του Δ.Σ.
- Οικονομικός Απολογισμός για το έτος 2024-Προϋπολογισμός έτους 2025
- Έκθεση Εξελεγκτικής επιτροπής
- Έλεγχος Πεπραγμένων- Προτάσεις
- Δευτερολογία
- Έγκριση ή μη των πεπραγμένων
- Απονομή τιμητικών διακρίσεων

Σε περίπτωση μη απαρτίας, όπως συνήθως συμβαίνει, η Γενική Συνέλευση θα επαναληφθεί, την Κυριακή 26 Ιανουαρίου 2025, την ίδια ώρα (11.00'), στον ίδιο χώρο, στην ΕΣΤΙΑ του Συλλόγου μας "ΒΡΑΣΙΔΑΣ ΚΥΡΓΙΑΦΙΝΗΣ", με τα ίδια θέματα της Η.Δ., χωρίς άλλη πρόσκληση.

Για την οικονομική τακτοποίηση των μελών και επιβεβαίωση των στοιχείων, ο Ταμίας και ο Γραμματέας του Συλλόγου θα βρίσκονται στην αίθουσα της Γενικής Συνέλευσης, μία ώρα νωρίτερα.

Η παρουσία όλων στη Γενική Συνέλευση κρίνεται απαραίτητη.

Ο Πρόεδρος
Ιωάννης Κοτσάνης

Ο Γεν. Γραμματέας
Αστέριος Λυριτζής

ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2025 και ΩΡΑ 13.00'

στο ΠΟΛΥΤΕΛΕΣ ΚΕΝΤΡΟ ΔΕΞΙΩΣΕΩΝ **ALEA** (εντός της Waterland)

Δηλώσεις συμμετοχής έγκαιρα

στα μέλη του Δ.Σ. Κοκό Ζαμπόκα τηλ. 6972150431, Αγγέλα Μητσιά τηλ. 6940824599,
Πηγή Βενετσανάκη τηλ. 6947448941

Σημείωση: Θα υπάρξει λεωφορείο για την μετάβαση στο χώρο της εκδήλωσης που θα ξεκινήσει από πλατεία Χάψα ώρα 12.30'.

Πιστοί και αχώριστοι σύντροφοι των γεωργών, των κτηνοτρόφων και των μελισσοτρόφων μας! Συμμετείχαν ενεργά στον πόλεμο, κουβαλώντας στις πλάτες τους προμήθειες, πολεμοφόδια και κανόνια! Έζησαν γενιές και γενιές!

Στις μέρες μας συνεχίζουν να είναι αχώριστοι σύντροφοι των ξυλοκόπων μας! Στις δύσκολες δουλειές, εκεί που δεν υπάρχουν δρόμοι και δεν μπορούν να κινηθούν και να τους βοηθήσουν τα μηχανήματα, τους βοηθάνε τα συμπαθή αυτά ζώα!